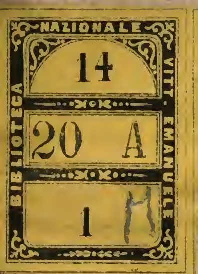

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
20 A
1

ANTHOLOGIA SACRA,

EX PROBATISSIMIS VTRIVSQVE LINGUAE PATRIBUS COLLECTA, atque Octastichis versibus comprehensa.

Auctore D. Iacobo Billio, S. Michaelis in Eremo Cœnobiarcha.

PARISIIS,
Apud Nicolaum Chesneau, v[illegible]
Iacobæa, sub Quercu viridi.
M. D. LXXV.
Cum priuilegio Regis.

REVERENDISSIMO ATQVE ILLVSTRISSIMO CARDINALI D. Nicolao Peleuço S. Romanæ Ecclesiæ Card. Archiepiscopo Senonensi Galliarum & Germaniæ Primati Iacobus Billius S. Michaelis in Eremo Cœnobiarcha.

S. P. D.

CVm sacra illa Tetradecasticha, quæ ante aliquot annos gallico sermone condideram, in lucem tādē emisissem, atque id argumenti genus non-

nullis hominibus, quorũ mihi & vitæ integritas comperta est, & explorata doctrina, magnopere probari compe- rissem, eadem rursus vt latina facerem, duæ me causæ potissimùm impulerunt. Nam & eorum habendam esse rationem existimabam, quibus latina quàm nostratia notiora, vel certè gratiora sunt: & iis consulendum, quibus alioqui nõ vacabat loca ea, quæ in Scholiis proferebantur, apud Authores ipsos exquirere, atque ad vsum suum accommodare. Quanquam non dubito, quin hic labor noster in multorum reprehẽsionem incursurus sit. Sunt enim quidam hoc ingenio præditi, vt nihil præter se suáque plerumque etiam sine riuali, admirentur. Sunt rursus plurimi ita cachectici, vt quicquid ad morum pietatísque cultum, quicquid ad peregrinantis animæ cõsolationem spectat, penitus aspernentur ac fastidiant. Sunt denique nõ pauci, qui suauia quã gra-

uia, vana quàm sana, phalerata quàm ad animorum vtilitatem ac salutem comparata malint. Quorũ omnium iudicium adeo nihil moror, vt eos etiam, quòd ita affecti sint, miseros planè ducã. Quid enim miserius fingi atque excogitari possit, quàm aut Narcissi more sese deperire, aut ea repudiare, quib⁹ animus ad immortalitatem alitur, aut verborũ folia solidis ac salubribus rebus anteferre? At verò piorũ virorum cẽsuræ tum hæc, tũ omnia mea, libẽtissimè semper submisero, quippe qui nõ tã sermonis elegãtiam spectandã censeant (cuius inopiam eò æquiore animo fero, quòd Paulus in sermone regnum Dei situm esse neget) quàm res ipsas ac sententias: quas si graues plerasque in hoc libello ac frugiferas esse dicam, minimè verendum mihi erit, ne me cuculli ritu canere videar, cùm earũ non authorem me profitear, sed tãtummodo collectorem. Illud quidem certè diuinarum li-

terarum studiosis non ingratum fore confido, quòd hîc, si vnum aut alterum locum exceperis, nihil ex turbidis profanorum librorum lacunis, nihil ex cisternis dissipatis, sed omnia ex limpidissimo diuinitus inspiratæ scripturæ fonte, sanctorúmque Patrũ fluetis hausi: ac plusquam centum argumenta, quorum singula, si ea diffundere animus fuisset, iniustum penè volumen excrescere potuissent, totidem Octastichis complexus sum, ac tanquã alueis quibusdã inclusi. Quin hoc quoque nomine apud eos, qui in verbo Dei nõ modò famis leuationẽ quærũt, sed etiã lautiùs epulari, atque, vt Dauidis verbo vtar, κατατρυφᾷν, hoc est, vt præclarè Origenes exponit, in mysticis scripturæ sensibus indagandis summa cum animi voluptate versari cupiũt, gratiam mihi initurus videor, quòd ad formãdos instruẽdósque mores, ac reficiendos animos, multa ex sacris historiis ἀπὸ τοῦ πρoσ-

χ εἰρȣ id est, ab eo sensu, quem literalē vulgo appellant, ad interiorē ac sublimiorem traxi. Quod quidem, modò nō violenter, atque, vt Gregorij Theologi vocabulum vsurpem, ὀυδροχειτικῶς, fiat, plurimum iucunditatis habere non immeritò scribit Augustinus. Cur enim, inquit, magis mouēt & accendunt amorem quæ sunt Allegoricè dicta? Credo quòd ipse animæ mot⁹, quandiu rebus adhuc terrenis implicatur, pigriùs inflāmatur: si verò feratur ad similitudines corporales, & inde feratur ad spiritualia, quæ illis similitudinibus figurātur, ipso quasi transitu vegetatur, & tanquam in facula ignis agitatus, accenditur, & ardentiore dilectione rapitur ad requiem & quietē. Dispicienti autem mihi cuinam potissimùm hoc Opusculum nuncuparem, tu statim occurristi, quē sine ingrati animi nota præterire nullo modo possem. Nā cū Ludouicus Bar⁹, qui Subdatarij mu- Epi. 119

nus summa cũ laude istic administrat, quemq; ego virtutis ipsius merito plurimi facio, crebrò mihi per literas significasset, quantum tu mea causa, & cuperes, & iam etiam nonnullis in rebus præstitisses, quámque honorificos sæpe de me sermones habuisses, idque nullis meis officiis prouocatus, committendũ nõ putaui, vt cùm singularem tuã erga me beneuolentiã expertus essem, tu cõtrà me ingratitudinis suspectum habere meritò posses. Itaq; vt tuæ erga me beneuolentiæ monimentũ, ac meæ vicissim erga te obseruãtiæ pignus aliquod extaret, hũc libellũ sub illustrissimi tui nominis auspiciis in publicũ edo. Quem tu, si non ipsius pretio ac dignitate, sed offerẽtis volũtate, ac propẽsissimo erga te studio metiri in animum induxeris, quin tibi gratus futurus sit, nullo pacto dubito, atque vt sit, te etiam atque etiã supplex rogo. Ex Vincentiano cœnobio 4. Iduum Iuniarum 1575.

Iacobus Billius.

Hinc Citheræa procul, procul hinc discede Cupido,
Tartara qui cæcos cæcus ad ima rapis.
Ite procul steriles, procul hinc, procul ite Camenæ:
Castalios latices nil moror, ite procul.
Tu quoque Pieridum procul hinc fuge ductor Apollo,
Cunctáque falsorum cum Ioue turba Deûm.
Pro Venere & fœdo subeat mihi pectus amore
Ille amor, ex animo qui scelus omne fugat.
Castalio mihi sit fons hic pro fonte, bibentem Ioan. 4
Qui beat, atque auido pellit ab ore sitim.
Pro Ioue, pro Phœbo, mihi sit reliquóque Deorum
Agmine, qui toto regnat in orbe Deus.

Ioan. Chatardi Aquisperſani ad Lectorem.

MVlti (væ miſeris) obſcœna poëmata condunt,
 Vt Veneris vates dicere iure queas.
Quos procul arcendos doctiſsimus ille Sophorum
 Ex bene morata cenſuit vrbe Plato.
At contra nouus hic Pſaltes ea carmina cantat,
 Queis pius in caſto pectore gliſcit amor.
Quantum ergo à vitiô procul eſt pulcherrima virtus,
 Quantum amor à turpi diſtat amore pius:
Tanto, qui canit hæc, vates ſupereminet illos,
 Qui ſua ſacrilego carmine probra canunt.
Nam nugas illi, aut fœdas modulantur amores,
 Hic quæ grata Deo, Chriſticolaſque decent.
Ex aliis paleas, ex iſto collige grana,
 Grana pias mentes quæ ſatiare queant.

Ad hunc ſacræ Anthologiæ librum Gilbert. Genebrardi Theologi Pariſienſis diuinarum Hæbraicarúmque literarum Profeſſoris Regij Proſopopœia.

ROmam vade liber, propera, te Billius offert,
Vade ſalutatum limina ſacra Petri.
O te fœlicem. Eſt Iobel, quo cuncta piantur,
Quóque polum reſerat clauis Apoſtolica.
Purpurei Peleui recta diuertito in ædes.
Eius tecta bonis omnibus ampla patent.
Ardet enim muſas, virtutem deperit, odit
Stultitias, artes excipit hoſpitio.
Ne metue, es doctuſque piuſque & mitteris illuc
A docto atque pio. Billius iſta due eſt.

Errata sic corrigito. Primus numerus, chartam seu folium indicat, secundus paginam, tertius versum seu lineam.

Chart.1.pag.2.lin.13. Deo.mutatur. 2. 2.13. Iudiciis.3.1.1.vni.4.1.penult.saluare. 4.2.20. lætitiam. 5.2.vlt. dicere semel. 6.1. 20. Inquit,esse in rebus. 12.1.12. in epistolā. ibid.2.13.angustiis.13.1.20 formoso. ibid. 2. 6.periens.15.1.15..clamat.19.2 9.inclamantem.28.1.12.adimplendis.34.1.1. Inanis.50. 1.1.viam.ibid.2 17.corroboret.51.1 vlt. videri.54.2.18. & paulo. 55.2.8. parati sunt. ibid 19.discerpsit.ibid.21.discerpserat.ibid. 22.discerpsit.60.2.16.infringendam 62.1.8. post(illudar)adde. Bon⁹ lud⁹quo Michol irascitur,& Deus delectatur.ibid.21.omnium oculos.63.1.penult.animum.67.2 2. putens. 68.2.15.inolitum 69.1.12.est vbi.ibid.2.7. per naneant.72.1.6.Beniaminitarum.74.2. penult euomens,75.1.2.temulentius. ibid.2. ibid.2.21.post.angemur adde.nonne ad eandem sedem concitato cursu tendimus.77.1.8. ero mors tua,morsus tuus ero inferne.78.1.2. dicemúsque cū &c.ibid.pag.2.6. omni ibid. 9.sublimibus.ibid.18.tam vilis 81.2.12.habet.ibid 19.cognoscet.ibi.2 17.Berenice. 82. 2.6.monstrum est 83.2.1.dubitarit. ibid.16.

ſiue 84. 2. *vt eam nihil*. 89.2 12. *honoribúſque careāt*. 97.1.13. *eam* 101.2.21. *cognoſcet. ibid. vlt. vero*. 102.1.3. & 4. *teneantur* 104. 1.2. *freno*. 1. 6.1.18 *ſepultura*. 109.2.18. *domum*. 110.1.4. *præſepia*, &c. 119.2.16. & 17. *mentio fit*. 121.1.17. *nubibus. ibi*. 2.21. & 21 *collineat alio*. 124.2.18. *minutiſsima*. 128. 2.19. *in ſocium. ibid*. 23. *cementem*. 129.1.4. *addicas. ibid*. 2.20. *caſtrutium* 130.2.8 *ſentiet. ibid*. 20. *quam impij*. 131.1.4. *piæ*. 133.2. *vlt. ſincero* 137.1.7. & 8 *per quantam. ibid. vlt. ille loquitur. ibid* 2. *falſis*. 142.1.10. *quē. ibid*. 14. *ſtultus*. 143.1.9. *dum in eos. ibid*. 2. *poſt. chart*. 16. *pone*. 80. *ibid. vlt. veræ*. 146. 1.9. *dei*. 147.2.18 *perdet eam, perdet eā, inquit*. 153.2. *vlt. præſens*. 154.2.6. *Aoth*. 155. 1.15. & 16. *cōſtructa erat*. 160.2.3. *ſomnum*. 162.2.14. *At contra*. 167.1.4. *conſidere*. 170. 2.19. *cōſilíque*. 174.2.2. *vlceribus*. 167.1.7. *Spes. lege* Pes. & *linea vltima. compungeris*. 175 1.6. *dicendi*. 180.2.1. *triſte*. & *linea* 3. *dira*.

Loca quæ ad marginem notantur ſic corrigito.

Fol. 4.2. *lin*. 2. *Ioan*. 8. *ibid. lin*. 5. *lib*. 2. *pæd. cap*. 10.6.2.6. *in feſt. om. ſanct*. 12.2.4

*paren.ad Theodos.laps.*16.2.4.*serm.*1.*in fest. om.sanct.*26.2.8.*de obit.fabiol.* 77.1.7.*Os.* 13.105.1.13.*epist.*11.113.1.9.*in dict. Euāgel: de ibid.* 21.*de nequit.depuls.*120.2.1.*Homil.* 10. *de diuers* 143.2.*penul.lib.*23.*cap.*17.149. 2.3. *serm.*25.*de verb. Apost.*153.2. *penult* 3. *Reg.ij.*157.2.*penult. Homil.*4.*in.*1.*ad Corint.*162.2.6.*lib.*22.*cap.*21.

Interpunctionum vitia notare non libuit, quòd ea ferè eiusmodi sint, vt vel ab indoctissimis animaduerti queant.

EXTRAICT DV PRIVILEGE DV ROY.

PAR grace & priuilege du Roy. est permis à Nicolas Chesneau, Libraire en l'Vniuersité de Paris. d'imprimer, ou faire imprimer, & exposer en vente, tant en Latin qu'en François ce present liure intiulé: *Sonnets spirituels, recueillis pour la plus part des anciens Theologiens tant Grecs que Latins, par M. Iaques de Billy, &c.* Et sont faictes defenses par ledit Seigneur à tous Libraires imprimeurs, & autres de ce Royaume, n'en imprimer ny vendre, sinon de ceux qu'aura imprimé ou fait imprimer ledit Chesneau, ou de son consentement, iusques apres le temps & terme de sept ans finis & accomplis apres la premiere impression, à peine de confiscation de ce qui s'en trouueroit d'imprimez ou vendus au cōtraire, & d'amende arbitraire: comme plus amplement est declaré par les lettres dudit Seigneur, sur ce dōnees à Paris, le 10. de May, 1567.

Signees, ROBERTET.

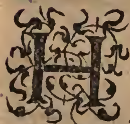
Acheué d'imprimer le 14. Iuillet, 1575.

ANTHOLOGIA SACRA OCTASTI-chis verſibus compre-henſa.

I.

Aec ego dum curas, animi dum tædia fallo,
Ex veterum ſcriptis carmina cudo Patrum.
Summe Deus noſtro aſpires, faueaſque labori:
Nil, niſi quod cupias, vt mea Muſa canat.
Quòd ſi non lepidum, ſi nō ſatis arte politum
Inuenies iſtud, candide Lector, opus,
Carmina ne cura, ſed carminis inſpice ſensū.
Veſtis enim ſophiam ſordida ſæpe tegit.

Fugiendam eſſe mundi gloriā.

2.

QVò magis à Phœbo distat soror, hoc mage nobis
Fulget: at à supera lumine parte caret.
Cum verò fratri iuncta est, non lucida nobis
Illa quidem est: supero fulget ab orbe tamen.
Esse Deo quisquis cupit ergo fulgidus, ipsi
Hæreat, & mundi spernat inane decus.
Nam quò mortales quisquã est mage fulgidus inter,
Hoc minus est magno fulgidus ille Deo.

Octastichorum scholia. 2.

Aug. epist. 119. *Quo magis*) Augustinus hunc scripturæ locum. Sultus vt luna mutatur, ad Adamum eiusque posteros accommodans, his verbis vtitur: Quis est stultus ille, qui tanquam luna mutatur, nisi Adã, in quo omnes peccauerunt? Anima quippe humana, recedẽs à Sole iustitiæ, ab illa scilicet interna contemplatione incõmutabilis veritatis, omnes vires suas in terrena conuertit, & eò magis magisque obscuratur in interiorib⁹ ac superioribus suis.

Sed cum redire cœperit ad illam incõmutabilem ſapientiã, quanto magis ei appropinquat affectu pietatis, tanto magis exterior homo corrumpitur, ſed interior renouatur de die in diem: omníſque lux illa ingenij, quæ ad inferiora vergebat, ad ſuperiora cõuertitur, & à terrenis quodammodo aufertur, vt magis magiſque homo ſeculo moriatur, & vita eius abſcondatur cum Chriſto in Deo mutatur ergo in deterius, ad exteriora progrediens, & in vita ſua proiiciens intima ſua. Et hoc terræ, id eſt iis qui terrena ſapiunt, melius videtur, cum laudatur peccator in deſideriis animę ſuæ. Mutatur autem in melius, cum intentionem ſuam & gloriam à terrenis, quæ in hoc ſeculo apparẽt, paulatim auertit, & ad ſuperiora ab inferioribus

2. Cor. 4.

Eccl. 10.

Pſal. 9.

conuertit. Et hoc terræ, id eſt, iis qui terrena ſapiunt, deterius videtur.
Act. 26. Hactenus Auguſtinus. Eoque ſpectat quòd Paulus, cum eximiam quandam ac ſingularẽ apud Agrippam orationem haberet, inſaniæ tamẽ inſimulabatur:
Act. 2. & Apoſtoli, cum diuiniſſimè in eis Spiritus ſanctus loqueretur, pro temulentis habebantur. At enimuero is, qui verè ac ſeriò Chriſti fidem profitetur, è mundi iudiciis pendere minimè debet, qui, vt cæcus de coloribus, iudicare conſueuit: verùm eo potius nomine præclarè ſecum agi cenſere, quòd apud mundum in
1. Cor. 1. ſtulti exiſtimatione ſit, illud videlicet exploratum habens, huiuſmodi ſtultos & infirmos à Deo electos eſſe, vt fortia confundat. Multo etenim ſatius eſt tantiſper
Col. 3. expectare, dum Chriſtus vita no-

ſtra appareat, vt vna cum eo in gloria appareamus, quàm hîc ad breue tempus fulgere, ac deinde in fumũ dilabi, vel, vt rectius loquar, ſempiterno igne conflagrare. Porro quo magis illuſtretur ea ſimilitudo, quam hoc carmine expreſſimus, non alienum fuerit id in medium proferre, quod Auguſtinus rurſus ait, hunc Iobi locum exponens, Si præcipit lunæ & non lucet. Fortè, inquit, rationalis animæ natura figuratè hîc inſinuatur, cui ſol intelligibilis eſt lumen illud verum, quod illuminat omnem hominem. Et quoniam tanto magis luna lucet terrenis aſpectibus, quanto magis recedit à Sole, cum autem appropinquat Soli, interimitur terris, intelligamus animę diuinitus præcipi, vt ſuperata natiuitate terrena atque mortali, qua ſplen- *Iob.25.*

dor eius apparet terreno ſenſu videntibus, appareat & propinquet ſubiugeturque ſapientiæ: quò eius luce ſecretiſſima exultãs, caueat facere iuſtitiam ſuam
Mat.6. coram hominibus, vt videatur ab eis: ſed, cum gloriatur, in DOMINO glorietur: quia & cum apparet hominibus, dono Creatoris apparet.

Rebus caducis fidendũ non eſſe.

3.

AN ſapit is, preſſus qui fluctibus arripit algam:
Nec ſolidis nixus littora tuta petit?
Haud magis ille ſapit, qui vitæ in fluctibus huius
Præponit ſolidis fluxa, miſerque perit.
Vt fugias igitur tanti diſcrimina ponti,
Nec caput iſta minax obruat vnda tuum:
Spémque, fidemq; agapemq; tene, fluxa omnia linquẽs.
Has nihil in tabulas vlla procella poteſt.

SCHOLIA.

Huius Carminis argumentum à Bernardo mutuatus ſum, cuius

ſe:m.1.de aduẽt. hæc verba ſunt. Infelices filij Adam, omiſſis veris & ſalutaribus ſtudiis, caduca potius & tranſitoria quærunt. Quibus aſſimilabimus homines generationis huius, aut quibus cõparabimus illos, quos videmus à terrenis & corporalibus conſolationibus auelli ſepararique nõ poſſe? Profectò ſimiles ſunt his qui ſubmerſi periclitantur in aquis. Nimirũ videas eos tenere, nec vlla ratione deſerere, quod primũ occurrerit manibus, quicquid ſit illud: licet ſit tale aliquid, quod omnino prodeſſe non poſſit, vt ſunt radices herbarum, cæteráque ſimilia. Sic pereunt in hoc mari magno & ſpatioſo, ſic pereunt miſeri, dum peritura ſectantes, omittunt ſolida: quibus apprehenſis emergere & ſalutare poſſent animas ſuas. Neque enim

Ioan.8. de vanitate, ſed de veritate dici-
Lib.2. tur, Cognoſcetis eam, & liberabit vos. Hæc Bernardus. Ad eundemque modum Clemens Alexandrinus ſtultos ait, non veris ac ſolidis rebus, ſed iis tantùm, quæ ſpecie tenus atque opinione ſunt, animum adiicere: perindéque illis, vt mente captis, accidere, qui alba nigra eſſe ſibi fingunt.

Pæd. cap. 10.

Carnale gaudium nil eſſe præ ſpiritali.

4.

Sidera qui, nunquam ſpectato Sole, videret,
Aut etiam quæ dat lumina nocte ſoror:
Nuſquam ſplendidius lumen, nec clarius orbi
Quæ præluceret, crederet eſſe facem.
Sic quoque qui ſancta non ſenſit gaudia mentis,
Hæc, caro quæ ſequitur, gaudia ſola putat.
At qui letitiam nouit ſenſítque piorum,
Protinus huic mundi nil ſapit omnis amor.

SCHOLIA.

Plato initio lib. 7. de Repub.

quoſdam fictè inducit, qui iam inde ab ineunte pueritia in ſubterraneo quodam antro incluſi atque educati fuerint, nec quicquam vnquam niſi ad facis vmbrã viderint: ob eamque cauſam vmbras ipſiſſimã veritatem eſſe ſibi perſuadeãt, nec pulchrius & illuſtrius lumen vſquàm inueniri poſſe, quàm quo ipſi fruuntur. Gregorius autem Nanz. carnales homines, qui propterea quòd ſpiritalis lætitiæ ſuauitatem minimè deguſtarunt, corporeas voluptates pro ſumma felicitate ducunt, piſcibus comparat, qui quoniam vmbram duntaxat Solis & Lunæ in aquis proſpiciunt, obſcura hac luce perinde oblectãtur, ac ſi nulla vſquam clarior ac præſtantior eſſet. Ac proinde idem, vt Nemeſij amoré à rebus fluxis & fragilibus ad Deum cõ-

In præcept. ad virg.

Carm. ad Nemeſ.

uerteret,his verbis vtebatur:Vtinã Christus pectus tuum sagitta sua transfixisset.Etenim vtrumq; amorem perpẽdens, intelligeres profectò quanto suauior sit aculeus ille,quem in hominum pectoribus figit.Atque eodem modo Hieronimus elegantem similitudinem affert, nec multum à Platonica illa remotã. Quomodo,inquit,si igniculum lucernæ videns,contentus essem eo lumine,& postea orto Sole nõ cernerem quod lucebat,stellarũ quoq; lumina iubare viderem Solis abscondi:ita aspiciens elementa, & rerum multiplicem varietatem, admiror quidem operũ magnitudinem.Recogitans autem omnia pertransire, & mundum suo fine senescere, solumque Deum illud semper esse quod fuerit,cõpellor dicere:non semel, sed bis,

Cap.1 in Eccles.

Vanitas vanitatũ,& omnia vanitas. Quin eo quoque antiquior Origenes hunc Pſalmiſtæ locũ explanans, Veruntamen vniuerſa vanitas omnis homo viuens, ita loquitur: Contemnamus iſtã vitam vanam, & feſtinemus ad ſanctam vitam ac beatam & veram, & in illam animo & mente tẽdamus, omni vanitate diſcuſſa. Nec dicamus dulcem iſtam lucẽ, qua nunc vtimur. Hoc enim illi dicunt, qui dulcedinem veræ lucis ignorant, ſed ne auſpicia quidem veri luminis vlla ſenſerunt, nec ſciunt angelicam vitam ſperandam eſſe animæ, cùm ex vanitate huius vitæ euaſerit. Vnde etiam Gregorius, dulce eſt, inquit, in rebus humanis, ſed ei qui adhuc de cœleſtibus gaudia nulla guſtauit.

Hom. 1. in Pſal. 38.

Hom. 10. in Ezech.

At qui lætitiam) Qui ſemel, in-

quit Bernardus in cõtemplatione diuinam dulcedinem degustauit, nescio an ipsam gehennam ad tẽpus horribilius experiri ducat, quàm post spiritualis huius exercitij degustationẽ aut suauitatem, exire denuo ad molestias carnis, & ad carnaliũ sensuũ tumultus. Et D. Gregori⁹ spirituali sensu exponẽs illud Genesis, vbi Iacob post luctã cum angelo initã claudicare dicitur, Post agnitionẽ, inquit, suauitatis Dei, vn⁹ in nobis pes sanus remanet, atq; ali⁹ claudicat, quia necesse est, vt debilitato amore seculi, conualescat ad amorẽ Dei. Si ergo tenemus angelum, vno claudicamus pede: quia dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur proculdubio fortitudo carnis. Omnis quippe qui vno pede claudicat, soli illi pedi inni-

Hom. 14. in Ezech.

titur, quem ſanum habet.

Mentis oculos in Deo ſemper fixos eſſe debere.

5.

AEquora qui fragili ſulcat male fida carina,
Quid, curſum vt teneat, nocte ſilente facit?
Peruigil ad cœlum tendit ſua lumina, ſidus
Spectat & in boreo iuge quod axe micat.
Quiſquis iter vitæ ſequeris, vitæque perennis,
Ne tua ſint terræ lumina fixa, caue.
Semper at æthereas ſublimi vertice ſedes
Conſpice: ſic tutum latus habebis iter.

SCHOLIA.

Huius carminis argumentum Lactātius mihi ſuppeditauit, qui lib. 6. Inſtit. cap. 8. his verbis vtitur. Eadem ratione hanc vitæ viā quæri oportet, qua in alto iter nauibus quæritur. Quiſquis autem rectum iter vitæ tenere nititur, non terram debet aſpicere, ſed cœlum: &, vt apertius loquār

non hominem ſequi debet, ſed Deum, nō his terreſtribus ſimulacris, ſed Deo ſeruire cœleſti: nō ad corpus referre omnia, ſed ad mentem: non huic vitę dare operam, ſed æternæ. Itaque ſi oculos ſemper in cœlum intēdas, & Solem, qua oritur, obſerues, eúmq; habeas vitæ, quaſi nauigij, ducē, ſua ſponte in viam pedes dirigētur: & illud cœleſte lumen, quod ſanis mētibus multò clarius Sole eſt, quem hîc carne mortali videmus, ſic reget, ſic gubernabit, vt ad ſapientiæ virtutiſque portum ſine vllo errore perducat.

Stultum eſſe, qui in mundi proſperitate fiduciam collocat.

6.

Stultus vt eſt, leuibus ventis qui fidit, & vmbræ,
Et noctis placidæ ſomnia certa putat,
Scribere quique in aquis molitur: ſic quoque figit

Qui ſpes in mundi proſperitate ſuas.
Atque ideo in terris firmi nil prorſus vt eſſet,
Conſtituit, ſupera qui manet arce, Pater.
Scilicet vt firmi nihil hic ſtabiliſque videntes,
Tendamus celeri ſemper ad aſtra pede.

SCHOLIA.

Atque ideo in terris) Hanc cauſam affert Gregorius theologus, cur Deus res humanas in ſumma varietate atque inconſtantia verſari voluerit: nempe vt earum inſtabilitate perſpecta, noſtrum amorem ad ea conferamus, quæ mutationis omnis atque inconſtantiæ experti a ſunt. *Orat. de paup. amor.*

Nullo nomine adeo dolendum eſſe vt ob peccata.

7.

QVid facit is, cui parca tulit crudelis amicum,
Aut rapuit ſæua pignora chara manu?
Protinus & ludos pellit, riſuſque, iocoſque:
Nil famam & plauſus curat, opeſque nihil.
Eia age, cura tuæ ſi te tenet vlla ſalutis,
Quæ dicam memori pectore conde, precor.

Quod carni præstas alienæ, morte peremptæ,
Hoc animæ præsta sedulus ipse tuæ.

SCHOLIA.

Hom. de cõpunct. cord. *Quod carni præstas)* Chrysostom⁹ in quadam homilia statum hominis, qui propinquum aliquem aut singularem amicum morte amisit, fusissimè describit, ostendens nimirum, quemadmodum in luctu ac squalore versetur, omnémque animi oblectationem prorsus respuat, totúsque in tristi cogitatione defixus sit. Ac postea ita cõcludit: Quod tu alienæ carni exhibes, hoc animæ tuæ exhibe. Et sanè præposterum admodum est, amicorũ corporea morte discruciari, atque interim ob sua peccata minimè angi: cùm, vt *1. Cor. 7.* est apud Apostolum, tristitia, quę secundum carnem est, mortem operetur, ea autem quæ secundũ

Deum

Deum eſt, pœnitentiam in ſalutẽ ſtabilem pariat. Cyprianus eos, qui perſecutione graſſante fidem abiurauerant, ad pœnitẽtiam cohortans, eandem planè ſimilitudinem vſurpat, quàm Chryſoſtomus, ac poſt eum etiam Auguſtinus. *Serm. de Lapſ.* *Serm. 41 de ſanct.*

In cœlo theſaurizandum non in terra.

8.

QVis ſapere hunc dicat, Cereris qui condit in imo
Munera, nec ſuperis collocat illa locis?
Non minus inſanit, ſua qui non condit Olympo,
Sed credit terræ, quas malè ſeruat, opes.
Viſne igitur tua non pereant, non pabula blattis
Suppeditent, furis non metuantque manus?
Pauperibus fer opem, promptuſque alimenta miniſtra.
Conſeruabis opes hac ratione tuas.

SCHOLIA.

Quis ſapere hunc dicat) Auguſtinus Tract. in 48. Pſal. exponens hunc verſ. Non dabit Deo placationẽ ſuam, vt diuites ad bene de pau-

peribus merendum adducat, ait perinde eos facere, qui in terra thesaurizant, vt ij qui fruges suas in imis & humidis locis recondunt, non animaduertentes hinc fore, vt quàm ocyssimè putrescãt. Quæquidem similitudo ad insectãdam auarorum insaniam perquam apposita est. Hanc autem hausisse videtur ex eo Euangelij
Luc. 12. loco, Thesaurizate vobis thesau-
Iac. 5. ros in cœlo &c. vel ex eo Iacobi, Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt &c.

Spiritalis querela.

9.

Qvidnam optem infelix? vitámne, an funera? nã quò
Plus viuo, scelerum plus mihi crescit onus.
Sed quid? si moriar, iam non delere licebit
Crimina per lachrimas, quas metanœa parit.
Quidnam igitur faciã, cum mẽs ab vtraque trahatur
Parte, nec, expediat quid mihi, scire queam?
Ad te confugio, supplex tibi brachia tendo:

Et maneo nutus, optime Christe, tuos.

SCHOLIA.

Quidnam optem infelix) Hæc anxij animi dubitatio à Gregorio Nanzianz. sumpta est. Eámque ipse ab Apostolo vicissim sumpsisse videtur, qui animi pendebat, vtrã potius expetere deberet vitámne an mortem: tametsi dubitationis causæ in vtroque minimè pares sint. Atque eodẽ modo Bernardus grauissimum ex calamitoso sui tẽporis statu mœrorem sentiens, Tędet, inquit, viuere, & an mori expediat nescio: & ideo forte etiã in votis distem à sanctis (Paulum & Eliam intelligit) quòd ipsi prouocentur desiderio meliorum, cum ego scandalis & ærumnis compellar exire. &c. Quibus verbis indicat vir sanctissimus, perfectioris esse

Car. 2. de Fragil. hum.

Philip. 2

Bern. epi. 189.

virtutis, instar Pauli, mortem optare, vt cũ Christo simus, quàm hac tantum ratione eam expetere, vt huiusce vitæ miseriis eximamur.

Colendam esse vitæ asperitatem.

10.

LVde, bibe, & dapibus ventrem farcire memento:
Pallida nam tibi cras mors erit ante fores.
Audirem tua dicta libens, sequererque, monentem:
Ni tua mi facerent vltima verba metum.
Nam mihi si lucem lux crastina tollet, vt inquis,
Sunt aduersa mihi dicta canenda tuis.
Ieiuna, suppléxque preces lachrimasque profunde:
Quandoquidem tibi lux postera mortis erit.

SCHOLIA.

Lude, bibe.) Edamus & bibamus, inquiũt apud Paulum Epicurei, *Tract. in Psal. 70.* cras enim moriemur. Quę verba expendens Augustinus, ait caussam hanc, quam afferũt, eiusmodi esse, quæ potius eos à flagitiosa viuendi ratione deterrere debeat. *Lib. 3.* Clemens autem Alexandri-

nus caussam esse negat, cur ij, qui ita viuunt, dicant, Cras enim moriemur. Iam enim eos mortuos esse, ac mortuos suos sepelire ait. Eodemque modo item Augustinus de iisdem loquens, Illi, inquit se adhuc cras dicunt morituros. Veritas autem illos iam cum ista dicũt inuenit mortuos. Vos autem, filij resurrectionis, cauete imitari eos, qui cras sperando moriuntur, & hodie bibendo sepeliuntur. Talis nimirum erat Sabinianus ille, quem his verbis Hieronymus insectatur, Deum ventrem vis habere pro Christo, seruis libidini, gloriaris in carne & confusione tua, & quasi pinguis hostia in mortem propriam saginaris.

Pæd. cap. 1.

Serm. 23. de verb. Apost.

Hiero. epist. in Sabin.

Quos fructus aduersa valetudo pariat.

II.

QVis, bona quot nobis, quot morbus commoda secum
Afferat adueniens, commemorare queat?
Fastus abit, cadit ambitio, fugit ardor habendi:
Cum ludis fugiunt turpia verba procul.
Angitur ob noxas mens irrequieta priores:
Nec liber sceleri cursus, ut antè, datur.
Ergo (breue ut faciam) sic sano corpore viue,
Victurum ut spondes, cum malè corpus habet.

SCHOLIA.

Lib.7. epist. *Quis bona quot nobis*) Plinius secūdus, posteaquam in epistola quadam multa vitia enumerauit, à quibus ij, qui ægrotant, morbi beneficio vindicantur, eam tandē his verbis claudit, Tales esse sani perseueremus, quales nos futuros profitemur infirmi. *In Psal. 36.* Ambrosius certè morbum virtutum officinam appellare non dubitat. *Nanz. epist.66.* Vnde etiā illud refert Gregorius Nanzianzenus, quod cum Philagrij hortatu, qui aduersa valetudine laborabat, in explanatione

psalmi. 72. de piorum calamitatibus, atque impiorum rebus secũdis, lógam orationem habuisset, ille repente lecto exurgẽs, Deum ita alloqui cœpit. Gratias ago tibi, Pater, ac tuorum hominum creator, quòd de nobis etiam inuitis ac repugnantibus bene merearis, ac per externum hominem internum purges, atque per contraria nos ad beatum finem ducas. Vide etiam de hac re epistola. 16.

De misero & calamitoso huius vitæ statu.

12.

INfantem tumida mater dum gestat in aluo,
Carceris in tenebris conditus ille iacet.
Sic quoque vitales miseri dum carpimus auras,
Orbos nos rigidus lumine carcer habet.
At si certa fides, si spes in funere sancta,
Sincerusque Dei nos comitetur amor:
Nil erit angustum nobis, nitidumque beatæ

Nunc iam ruga genas inficit ito procul.
Quàm sunt laudandi, qui te florente iuuenta
Spreuere, & luxus, deliciasque tuas:
Tam sunt in vitio, qui nunc in fata ruentem,
Atque omni vacuum prosperitate, colunt.

SCHOLIA

Mundus, inquit Augustinus, tanta rerum labe contritus est, vt etiam speciem seductionis amiserit. Nam quantum illi laudandi atque prædicādi sunt, qui dignati non sunt etiam cum mundo florente florere, tantùm increpandi & accusandi sunt, quos perire cū pereunte delectat. Et rursum alio loco: Si finis mundi est, migrandum est de hoc mundo, nō amādus est mundus. Ecce turbatur mūdus, & amatur mūdus. Quid si tranquillus esset? Formiso quomodo hæreres, qui sic amplecteris fœdum? Flores eius quomodo colligeres, qui à spinis non reuo-

Epist 45. ad Armentar.

Serm. 245. de temp.

cas manũ? Nõ vis relinquere mũ-
dũ: relinquit te mũdus, & ſeque-
ris mundũ. Ac rurſ⁹ alibi mundũ
Serm. 29. de verb. Dom. ita alloquitur: O mũde immũde,
quid ſtrepis? quid auertere cona-
ris? Tenere vis pariẽs: q̃d faceres,
ſi maneres? Quẽ nõ deciperes dul-
cis, ſi amarus alimenta mentiris?

45. epiſt. *Quàm ſunt laudandi*) Hæc ex ea e-
piſt. Auguſtini, quã modo citaui-
mus, ſumpta ſunt. Et ſanè quid
tam prępoſterum, quàm, cum tot
pij homines mundi amorem, etiã
cùm lætiſſima quadam facie om-
nibus arrideret, dulciſſimíſque
illecebris plenus eſſet, ex animo
ſuo prorſus eiecerint, nos contrà
ita ei addictos affixóſq; eſſe, vt ne
tot quidem ſcandalis & calami-
tatibus, quibus vndique ſcatet,
Lib 1. de ciuit. Dei cap. 33. ab eo dimoueri poſſimus? Scipio
Naſica, cum vrbem Romanã lu-
xu perditam ac profligatam cer-

neret, illud dicere ſolebat, Stant mœnia, ruunt mores. Nos verò vtrũque dicere poſſumus, Ruunt mœnia, ruunt mores: vel, quod grauiter ſcribit Hieronymus, Orbis terrarum ruit, & vitia in nobis non ruunt. Vnde etiam Cyprianus ab imminente mundi exitio Demetrianum ad æternæ vitæ ſtudium hortatur. Mundus, inquit, iam loquitur, & occaſum ſui rerum labentium probatione teſtatur. Et Chryſoſtomus id meritò queritur, nemini in mẽtem venire, quòd hæc mundana breui ruitura ſint, cum tamen res ipſæ quotidie hoc clamẽt. Húcque ſpectat elegans illa Auguſtini ſimilitudo, in epiſt. ad Cler. & pop. Hippon. Sicut ad loca munitiora feſtinantius migrant, qui ruinam domus vident contritis parietibus imminere: ſic corda Chri-

Epiſt. ad Gaudẽt.

Chryſ. de vanit. & breuit. vitæ.

epiſt. 136

ſtiana, quanto magis ſentiunt mundi huius ruinam crebreſcẽtibus tribulationibus propinquare, tanto magis debent bona, quæ in terra recondere diſponebant, in theſaurum cœleſtem impigra celeritate transferre. Et ſi aliquis humanus caſus acciderit, gaudeat qui de loco ruinoſo emigrauit. Si autem nihil tale fuerit ſubſecutum, non contriſtetur, qui quandoque moriturus, immortali Domino, ad quem venturus eſt, bona propria commendauit.

Tam ſunt in vitio) D. Gregorius hom. 18. in Ezechielem, poſtquã ſui temporis calamitates fuſiſſime deſcripſit, his verbis vtitur: Quid eſt ergo quod in hac vita libeat, fratres mei? Si & talem mũdum adhuc diligimus, non iam gaudia, ſed vulnera amamus. Et

paulo post: Despiciamus ergo ex toto animo hoc pręsens seculum vel extinctum. Finiamus mundi desideria, saltem cum mũdi fine. Lib.3.ca. vlt.
Ac rursus in eandem sententiam in Dialogis suis ad hunc modum loquitur. Despiciendus à nobis hic mundus fuerat, etiamsi blandiretur, si rebus prosperis demulceret animum. At postquam tot flagellis premitur, tanta aduersitate fatigatur, tot nobis quotidie dolores ingeminat, quid nobis aliud quàm ne diligatur clamate? Verùm in Homiliis suis in Euangelia dolentius adhuc ita loquitur: Sancti isti ad quorum tumbam consistimus, florentem mundum mentis despectu calcauerunt. Erat vita longa, salus cõtinua, opulentia in rebus, fœcunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace: & tamen cum Hom. 28

in ſeipſo floreret, iam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce iam mundus in ſeipſo aruit: & adhuc in cordibus noſtris floret, Vbique mors, vbique luctus, vbique deſolatio, vndique percutimur, vndique amaritudinibus replemur: & tamen cæca mente carnalis concupiſcẽtiæ ipſas eius amaritudines amamus. Fugientẽ ſequimur, labenti inhæremus. Et quia labentem retinere non poſſumus, cum ipſo labimur, quem cadentem tenemus. Aliquando nos mundus delectatione retraxit à Deo. Nunc tantis plagis plenus eſt, vt ipſe nos iam mundus mittat ad Deum.

Contemptum Dei in cauſa eſſe, cur carni animus minimè imperet.

14.

QVid mirum est, menti quòd sit caro serua rebellis,
Nec iußis dominæ pareat illa suæ?
Mens meritas pendit pœnas in carne rebelli:
Obsequium dominæ cum neget ipsa suæ.
Vt mentis caro iußa tuæ non pigra facessat,
Fac tua mens seruet sedula iussa Dei.
Ordinis hoc etenim ratio exigit, vt caro mentis
Imperio subsit, mente sequente Deum.

SCHOLIA.

Homo, inquit Augustinus, accepit corpus tanquam in famulatum: habens supra se conditorem, infra se, quod sub illo conditum est. In medio quodam loco rationalis anima constituta, legẽ accepit, hærere superiori, regere inferiorem. Regere non potest inferiorem, nisi regatur à meliore. Trahitur ab inferiore? deseruit ergo meliorem. Non potest regere quod regebat, quia regi noluit à quo regebatur. Et paulo superius: Si hærebis superiori, calcabis inferiora: si autem recedas à

Tract. in Psal. 145

ſuperiori, iſta tibi in ſupplicium conuertentur. Atque ad eundem modum Bernardus in quodam ſermone his verbis vtitur: Si poſſidere vult anima, ſi regnare deſiderat ſuper membra ſua, neceſſe eſt vt ſit ipſa mitis, & ſuperiori ſuo ſubiecta: quoniam tale inueniet inferius ſuum, qualem ſe exhibuerit ſuperiori. Armatur enim creatura ad vlciſcendam ſui iniuriam Creatoris. Et ideo nouerit anima, quæ rebellem ſibi inuenit carnem ſuam, ſe quoque minus quàm oporteat ſuperioribus poteſtatibus eſſe ſubiectã.

Serm. 1 dij feſt. omn. Sãctor.

Nulla re fluxa animum ſatiari poſſe.

15.

GAudia qui mundi, qui magnos quærit honores,
Et ſequitur falſas non bene ſanus opes,
Arripit hic vmbram pro corpore, paſcitur aura
More lupi, eſuriem ſtultus alitque ſuam.
Namque adeo eſt generoſa hominis natura, caduci

Vt

Vt mentem prorſus nil ſatiare queat.
Quippe, Deum præter, nil mentem expleuerit vnquā:
Ætherei cùm ſit numinis ipſa capax.

SCHOLIA.

Vincula huius mundi, ait Augu- *Epiſ.39.*
ſtinus, aſperitatem habēt veram,
iucunditatem falſam, certum do-
lorem, incertam voluptatem, du-
rum laborem, timidam quietem,
rem plenam miſeriæ, ſpem beati-
tudinis inanem. Si quibus phar-
macis huius vitæ officina referta
ſit, perſpectum habere cupis, au-
di quid dicat Chryſoſtom⁹: Nihil *Hom.22 ad pop. Antioch.*
habet hæc vita niſi lachrimas, &
opprobria, & cōuitia, & triſtitias,
& negligentias, & labores, &
morbos, & ſenectutem, & pecca-
ta, & mortem. Ac proinde ſtultus
eſt qui ſatietatem vllam in rebus
fluxis & caducis ſibi pollicetur.
Qui pecuniā diligit, inquit Ber- *lib. de cō-*
nardus, non ſatiatur: qui luxuriā, *uerſ. ad*

cler. cap 22. non ſatiatur: qui gloriam, non ſatiatur: denique qui mundum, nó ſatiatur. Et aliquãto inferius: Satietatem non parit copia, ſed cótemptus. Sic fatui filij Adam, porcorum vorando ſiliquas, non eſurientes animas, ſed eſuriem ipſam paſcitis animarũ. Et in eandem ſentẽtiam alio loco, ſic turſus loquitur: Anima rationalis, ad imaginem Dei creata, cæteris quidem rebus occupari poteſt, ſed non impleri. Capacem enim Dei creaturam nihil, quod Deo minus ſit, vnquam implebit.

Super his verb. Euãg. Ecce nos reliq.

De ſpirituali gaudio piorum. 16.

Nil ſibi conſciſcat, qui læta viuere mente,
Atque metu vacuos geſtit habere dies.
Qui probus eſt, nullo qui pallet crimine, cuique
Intima commiſſum non ferit oſſa ſcelus,
Ille nec horrendi pauidus tremet ora tyranni,
Mille nec armatas in ſua fata manus.

Quinetiam, terræ si fractus concidat orbis,
Obruet impauidum vasta ruina caput.

SCHOLIA.

Scriptura sacra piæ animæ, nul- *Prou. 15.*
liusque sceleris sibi consciæ, tranquillitaté iugi conuiuio similem esse ait. Et sanè nulla est in hoc mundo lætitia, quæ cum ea comparanda sit, qua is afficitur, cuius animus nullis scelerum maculis tinctus est. Vnde etiam Augusti- *Lib. 10.*
nus metaphoricè per paradisum *de Genes.*
spiritualem omnem regionem si- *ad Bard.*
gnificari tradit, in qua animæ bene est. Eóque nomine voluptaté eam, quæ ex conscientiæ puritate percipitur, optimo iure paradisum nũcupare quis possit: quòd in ea Deus habitare non dedignetur, velut his verbis testatur Sapiens, Anima iusti sedes est sa- *Sap. 7.*
piẽtiæ. Et Christus apud Ioãnem, Ego & pater ad eum veniemus

&mansionē apud eum faciemus.
Lib. sent. Quemadmodum igitur nullæ, vt est apud Augustinum, grauiores pœnę sunt, quàm malæ consciētiæ, in qua, quia Deus non est, nulla consolatio reperitur: sic cōtrà nulla suauior oblectatio fingi potest, quàm bonæ conscientiæ, quę, cum Deum hospitē habeat, fieri non potest quin omni consolatione ac beatitudine affluat. Atque ab huiusmodi beatitudine, ne in acerbissimis quidē af-
Iob. 27. flictionib⁹ suis, Iob deserebatur, cum se à suo corde nunquam reprehensum esse assereret. Quo quidem dicto conscientiæ suæ puritatem atque integritatem apertissimè declarabat. Quis enim hunc beatum prædicare dubitet, qui verè huiusmodi verbis vti potest, nec quicquam quod animum vellicet at-

que exedat, in ſe ſentit? Etenim hac ratione in perpetua trãquillitate, libertate, lætitia, ac ſpe verſatur. Atque, vt cum Horatio loquar, muri ahenei inſtar eſt. Cæterùm illud meminiſſe oportet, quod à Clemente Alexandrino memoriç proditum eſt, nimirum conſcientiç fundamentum in integritate vitæ poſitum eſſe. Porro quò clarius conſtet, qua quiete ac lætitia is fruatur, cui pietate ac virtutis ſtudio nihil antiquius eſt, non erit alienum, quæ de hac re Chryſoſtomus ſcribat, hîc proferre. Siquidẽ ille de horrẽda miſeria, in qua diues ille in Lazarũ crudelis, etiã in mediis diuitiis, hçrebat, verba faciens, ita loquitur. Explica mihi, inquit, iſti' iniqui diuitis cõſcientiam, & videbis grauem peccatorum tumultum, iugem metum, tempe-

Lib. 1. *epiſt.*

Lib. 1. *Strom.*

Conc. 1. *de Laza.*

ſtatem, turbationem. Videbis velut in curia mentem ad thronum cõſcientiæ cõſcendiſſe regalẽ, & tanquam iudicem quempiam ſedentem, & cogitationes loco carnificum adhibentem, in equuleo ſuſpẽdentem, latera cõſcientiæ radentem vngulis, pro commiſſis vehementer inclammantem Et paulo inferius: Voluptas quidem temporaria eſt, dolor verò perpetuus, timor vndique ac tremor, ſuſpicio, & anxietas. Angulos metuit, vmbras ipſas formidat, ſuos ipſos famulos, conſcios, inſcios. Obambulat amarum accuſatorem circunferẽs conſcientiam: cùm ſit ſuo iudicio damnatus, nec vel ad breue tempus poſſit reſpirare. Nam & in lecto, & in menſa, & in foro, & in domo, & interdiu, & nocte, & in ipſis frequenter ſomniis, hęc ini-

quitatis ſimulachra videt, ipſiuſque Cain vitam viuit, gemens ac tremens ſuper terram. Exiis Chryſoſtomi verbis liquet eo: in magno errore verſari, qui improbitatem nullo modo obſtare exiſtimant, quo minus plerique in ſumma voluptate curriculum vitę conficiant. Quibus coronidis vice hoc adiungam, quod Ethnicus quidam philoſophus ad hunc modum ait: Non poteſt gaudere niſi fortis, niſi iuſtus, niſi temperans. Quid ergo, inquis, ſtulti ac mali non gaudēt? Non magis quàm prædam nacti, cum fatigauerunt ſe vino ac libidinibus. Tunc exclamāt miſeri Virgilianum illum verſum, Namque vt ſupremam falſa inter gaudia noctem Egerimus, noſti. Omnem noctem luxurioſi inter falſa gaudia agunt. *Senec.*

Illud autem gaudium, quod deorum ęmulos ſequitur, non interrumpitur, non deſinit.

Abiiciendum eſſe rerum caducarum amorem.

17.

ECquid eris ſemper duro gens perfida corde?
Semper erunt veris vana priora tibi?
Fluxáne contemptis, quæ ſecla in cuncta manebunt,
Gaudiáne, & vanas ſemper amabis opes?
O, queis falſa ſapit mundi tam dulce voluptas,
Quam magis hac ſapiat dulce probate Deus.
Tum citò vileſcent perituræ gaudia vitæ
Omnia: tum vobis mundus acerbus erit.

SCHOLIA.

Orat. de ſuis ſerm. Gregorius Nazianzenus elegantem exhortationem his quodammodo verbis auſpicatur: *Pſal. 4.* Mendacij vocabulum, quo Dauid vſus eſt, de falſo pretio intelligens, quod homines rebus fluxis & fragilibus tribuunt. Atque hunc etiam locum, etiamſi ſuppreſſo Authoris nomine, citat

Damaſcenus in hiſtoria Barlaam: ſi tamen ille huius libri author eſt.

Ei, qui ſalutis iter tenet, mentis aciem ad res fluxas minimè flectendam eſſe.

18.

Alta perangustæ petiit qui culmina rupis,
Mentem præ nimio ſentit abire metu.
Vertice neue miſer pereat delapſus ab alto,
Non debet pauidum flectere lumen humi.
Sic qui virtutis ſummam penetrauit ad arcem,
Vitabit lapſus hac ratione graues.
Namque ſuos torquere oculos non debet ad ima,
Nec canis ad vomitum more redire ſuum.

SCHOLIA.

Alta perangustæ) Chryſoſtomus eos qui virtutis iter tenent, admonens ne oculos reflectant, atque ad priſtina ſtudia reuertantur, eam ſimilitudinem adhibet, quam hoc carmine exprimere ſtudui. Quò etiam ſpectat id *Hom. de virtut. & vit.*

In Psal. 90 serm. 3. quod ait Bernardus: Bene factum est vt pēnas acciperetis sicut columbæ, & volaretis ad requiescendum. Nam in terra non erat requies: sed labor & dolor & afflictio spiritus. Quid ergo timendum est sic volanti, nisi ne forte cadauer vel simile aliquid, in terra videat, cuius desiderio tractus videatur à venatoribus illis pessimis, & præparatis laqueis capiatur, & sint nouissima hominis illius peiora prio-
Luc. 11. ribus. Hoc inquam, omnino timendum est, ne quis, aut corde solo, aut etiam corpore, ad vomitum reuertatur. Quin &
Luc. 17. Christus exemplo vxoris Loth nos admonet, vt operam demus, ne res huiusce vitæ, ac relicta semel vitia, rursus amplectamur.
Hier. 34 Legimus item apud Hieremiam, quemadmodum Deus grauissi-

mas minas aduersus eos intendat, à quibus illi in seruitutem retrahebantur, quos libertate donauerant. Quanto ergo in grauiore metu eos versari cõuenit, qui Dei beneficio ex seruitute in libertatem vindicati, seruile iugũ rursus subire non dubitãt? Quocirca longè satius est animalia ea Ezechielis imitari, quæ ita incedebant, vt non reuerterentur. Qua quidem figura homines in virtute firmi atque constantes designantur, qui, cùm aratro manum imposuerint, retrò iam non respiciunt. Huc etiam facit, quod est apud Origenem: Si, inquit, iã gratiam baptismi consecutus es, & annumerat⁹ inter filios Israel, ac suscepisti in te Deum regem, & post hæc declinare volueris ad opera seculi, agere act⁹ terræ, lutea explere ministeria, scias &

Ezech. 1.

Hom. 1. in Exod.

agnoſcas quia ſurrexit in te rex a-
li⁹,qui neſcit Ioſeph,rex Ægypti,
& ipſe te cogit ad opera ſua,&
te facit laterem ſibi operari, &
Serm. de humil. et in Oſiã. lutum. Sed & Chryſoſtomus, vt
oſtendat quantum ſtudij atque
diligentię ei ſit adhibendum,qui
animam ſuam inter tot diſcrimi-
na,quibus vndique hæc vita ſca-
tet, incolumẽ ſeruare ſtudet, ſi-
militudinem ducit à funambu-
lis, qui ſi vel tãtillum oculorum
aciem hac vel illac flectant, pro-
tinus ad ima ruunt, ac pereunt.
Eodem enim modo eos qui vitæ
iter ingrediãtur,ſi vel tantillũ de-
ſidiæ ac ſopori ſe tradant,confe-
ſtim peſſum ituros eſſe verè ait:
quippe cũ hæc via, & anguſtior,
& rigidior & altior,& periculo-
ſior ſit,quàm funis ille.

Oratio ad Deum pro obti-

nenda charitate.

19

Sancta Agape, gelidæ non cedens robore morti,
Sanctam in me quæso confice sancta necem.
Liuorem, ingluuiemque, & amorem interfice mundi.
Mollia cum studio fac iugulentur opum.
O Deus, ô qui perpetuis amor ignibus ardes,
Fac caleant flammis pectora nostra tuis.
Fac mea mens, ferro quæ nunc est durior omni,
Flexilis in rectum fiat ab igne tuo.

SCHOLIA.

Sancta Agape) Inter cæteras causas, quamobrē Scriptura charitatis robur morti comparet, Augustinus hanc libentius amplectitur, nimirũ quòd vt mors animam à carnis sensibus abstrahit, sic charitas eam à carnis concupiscentiis auellat.

Sanctam in me) Quid aliud, inquit Ambrosius, in hac vita iusti agunt, nisi vt exuãt se huius corporis cogitationibus, quæ velut vincula nos ligãt, & se ab his molestiis separare contendant, renũ- *Lib. de bono mort. cap. 3.*

ciét voluptatibus ſuis, atque luxurias fugiât & flâmas libidinũ? Nonne igitur vnuſquiſq; in hac vita poſitus ſpeciem mortis imitatur, qui poteſt ita ſe gerere, vt ei moriantur omnes corporis delectationes, & cupiditatib⁹ omnibus mundique illecebris etiam ipſe moriatur: ſicut mortuus erat Paulus, dicens, Mihi mũdus crucifixus eſt & ego mundo? Atque

Trac.65. in Ioan. eodem modo Auguſtinus de hac myſtica electorum morte ita loquitur: MORS electorum, qua, etiã cum in carne mortali adhuc mouetur, cor ſurſum ponitur, de qua morte dicebat Apoſtolus,

Col.3. Mortui enim eſtis &c. Hinc for-

Cant.8. taſſe dictũ eſt, Valida ſicut mors dilectio. Hac enim dilectione fit, vt in iſto adhuc corruptibili corpore conſtituti, moriamur huic ſeculo, & vita noſtra abſcõdatur

cum Christo in Deo: imò ipsa dilectio est mors nostra seculo, & vita cum Deo. Si enim mors est quando de corpore anima exit, quomodo non est mors, quando de mundo amor noster exit? Valida est ergo vt mors dilectio. Quid ea validius, qua vincitur mundus?

O amor) Augustinus in libris Confessionum ad hunc modum Deum alloquitur: O amor qui semper ardes, & nunquam extingueris, charitas, Deus meus, accende me.

Æquo animo ferendas esse afflictiones.

20.

QVid tibi, cum læta tot sorte peregeris annos,
Nunc animus, pulsa prosperitate, cadit?
An tibi, cum mittat post prospera multa dolores,
Cum tibi post sudum nubila densa Deus,
Frangi animo, turpesque decet geminare querelas,

Oraque cum molli dilaniare coma?
An nimio mentem luctu tenebrescere? mundus
Haud secus ac tibi lux, non Deus, antè foret.

SCHOLIA.

Epi. 83. *Quid tibi*) Vir cordate, inquiebat Augustinus ad Chrysinum, Nunquid aut totum bonum tuũ in iis rebus erat, quas nunc videris amittere, aut tam magnum bonum illic deputabas, vt eo subtracto tenebrescat mens nimia tristitia, quasi lumen eius nõ Deus, sed terra sit. Et paulò inferius: Erige animũ, frater in Christo charissime, Deus noster non perit à suis, nec perdet suos. Vult autem monere nos, quàm sint hęc fragilia & incerta, quæ nimis diligunt homines, vt soluamus ab eis vinculum cupiditatis, per quod implicatos nos trahunt: & totum amorem nostrum consuefaciamus in eum confer-

conferre, in quo nulla damna timeamus. Quin etiam alio loco causam hanc affert, cur Deus terrenis felicitatibus amaritudinē admisceat, nempe vt aliam felicitatem quæramus, cuius dulcedo minimè fallax sit. Idem etiam ait Gregorius Papa in homilia nuptiarum. Præclarè itaque Orosius: Nihil perdidi, vbi nihil amaui: totúmque habeo, quādo quem diligo mecum est.

serm.28. de verb. Domi.

Lib.5. cap.2.

Mortis cogitatione peccata vitari.

21

AN cupis aduersus scelerum fœdissima quæque
Vulnera perfacilem dem tibi promptus opem?
Cum te turpe aliquid tentat, fac illico mentis
Sese mors oculis offerat atra tuæ.
Quisquis enim horrendum Christi cū morte tribunal
Cogitat, hic omnis criminis hostis erit.
Flante velut valido nubes aquilone fugantur:
Sic meditata scelus mors procul omne fugat.

SCHOLIA.

Eccle.7. *An cupis*)Hoc est quod ait Sapiens, Memorare nouissima tua, & in æternũ nõ peccabis. Mortis enim memoria plurimas nobis vtilitates parit. Primùm siquidẽ prudentiam nobis affert, dum humanæ vitæ finem nobis animo proponimus. Deinde humilitatem ac mundi contemptum in nobis efficit: quemadmodum ait Hieronymus, Facilè contem-

Epist. ad Paulin. nit omnia, qui se cogitat esse moriturum. Quinetiam, vt scribit

lib. 3. de doctr. Christ. Augustinus, Tanquã carnis clauus omnes superbiæ motus in crucis ligno figit. Denique hoc præstat, vt voluptatum odium concipiamus, cum nos, quàm vanæ atque inutiles in morte futuræ sint,

Hom. 9. in Exod. perpendimus. Proinde Origines mystico sensu illud Scripturæ explanans, vbi magnus sacerdos tintinnabula per indumenti cir-

cuitum habere iubetur, Hæc tintinnabula, inquit, quæ semper sonare debent, in extremo vestimenti sint posita: idcirco credo, vt de extremis temporibus & fine mundi nunquam sileat. Quin & Musonius, vt refert Maximus Tyrius, cum ex eo quęsitum esset quanam ratione vitæ curriculū quispiam bene ac beatè conficere posset, respondit, Si extremum diem semper sibi propinquum esse existimet. Atque etiam Herodotus in more olim & instituto Ægyptiorum hoc positum fuisse scribit, vt in epulis cadauer quoddam conuiuis proponeretur, atque hęc verba adderentur, Hoc simulachrum cernens, bibe & lætare: talis enim à morte futurus es. Ac sanè quemadmodū qui longum ac necessarium iter sibi proponit, atque id crebrò

mente versat, eadē ratione quàm accuratissimè potest rebus suis consulit: sic etiā fieri non potest, vt hunc extremus dies imparatū abripiat, cui mors assiduè ob oculos versatur. Quodquidem elogium Hieronymus quoque Fabiolæ tribuebat. Dū quotidie se præparat, inquit, mors eam imparatam inuenire non potuit.

Epist. ad Oceā. de obit. Fabil.

Metum mortis hinc oriri, quòd vitæ acerbitates horreamus.

22.

Cum sit in æthereâ sita pars regione piorum,
Vnde metus mortis, quæ dat ad astra viam?
Vnde metus, quæris, venit hic? promptissima causa est:
Vita nimis nobis mollis, amœna nimis.
Cestibus vt pugnans excedere gestit arena
Protinus, vt cesset vulnera dura pati:
Sic quem perpetui exercēt, durique labores,
Ad meliora celer tendere regna cupit.

SCHOLIA.

Cum sit in æthereâ) Inter alias cau-

ſas,quas Chryſoſtomus adducit, cur mors nobis terrori eſſe ſoleat,hanc quoq; collocat,nimirũ quòd in auſteritate Chriſtianis digna minimè viuamus. Atque hîc exẽpli gratia monachos ſuæ tempeſtatis in medium profert, quibus ob vitæ aſperitatem,quã colebãt,nihil optati' erat,quàm ea quamprimum defungi. Ac ſimilitudinem ducit ab athletis, ceſtibus inter ſe pugnãtibus, qui ex arena protinus excedere cupiebãt,vt plagis iis,quas ſubinde accipiebãt,eximerentur.Id quod mihi Sibaritani illius memoriã refricat, qui cũ Lacedæmoniorũ duriſſimã ac laborioſiſſimã vitæ degendæ rationem perſpexiſſet, negabat mirũ videri debere,ſi in grauiſſima quæq; vitæ pericula vltrò ac libenter ſeſe coniicerẽt, vt vita vſq;adeo dura ac miſera Hom.6. ad pop. Antioch.

Ead. Hom. 6. liberarentur. Quin & Chryſoſtomus eam eſſe cauſam ait, cur Deus vitã hanc laboris & acerbitatis plenam eſſe voluerit, vt præſentium rerum afflictio futurorum bonorum deſideriũ in nobis excitet. Atq; hoc exemplo Iſraelitarum oſtendit, quos Deus duris ac moleſtis laboribus idcirco exerceri permiſit, vt liberationis deſiderio inflammarentur.

Carnis cauſa non eſſe abiiciendum animæ ſtudium.

23.

ANcillæ inſeruit dominæ quicunque relicta,
Ecquis eum ſani pectoris eſſe putet?
Non ſani magis eſt animi, qui mollia quærens
Carni, animam lenta tabe perire ſinit.
Ille miſer memori prorſus tollatur ab æuo,
Nec videat quæ ſunt præmia certa piis,
Qui viduæ ſænus neglexit commoda: verùm
Huic omnis ſterilem paſcere cura fuit.

SCHOLIA

Ille miser) Bernardus hunc locum Iob exponens, Non sit in recordatione, sed conteratur quasi arbor infructuosa, quia pauit sterilem, & viduæ non bene fecit, his verbis vtitur. Inordinata profectò atque irrationalis misericordia est, sterilis & infructuosæ carnis, quæ, iuxta Domini verbũ, non prodest quicquam, &, secũdum Apostolum, regnum Dei nõ possidebit, ad implendis inuigilare desideriis, & de animæ cura Sapientis saluberrimum non curare consilium, admonẽtis atque dicẽtis, Miserere animæ tũæ placens Deo.

Apol. ad Gulielm. abbat.

Ioann. 6.

1. Cor. 15

Eccl. 30

De superbia, quæ peccatorum omnium caput est.

24.

Criminis est omnis caput, & certißima radix,
Fastus: eo victo, crimina cuncta ruunt.

Per fastum primos paradisi sede parentes
Depulit astuta perfidus arte Satan.
Ergo palestinas acies si frangere cura est,
Immani Goliath fac cadat ense caput.
Namque inimica phalanx, duce caeso, protinus arma
Abiicit, et celeri tendit abire fuga.

SCHOLIA.

Eccl 10. *Criminis est omnis)* Initium peccati, vt ait Sapiens, est superbia: nec vllum peccatũ, si Augustino credimus, sine ea est: quandoquidẽ nihil est aliud peccatum, quàm cõtemptus Dei: quo fit, vt ipsius præcepta nihil curemus. Id quod sola superbia nobis persuadet. O quale malum est superbia, inquit Hierónymus, quod Deum aduersarium habet: alludens videlicet ad illud Scripturæ, Deus superbis resistit. Ne in cœlo quidem cõsistere potuit superba sublimitas, quemadmodũ est apud Cyprianum. Atque Adamus Deus esse volens sine Deo se vidit. Hoc

Aug. lib. de salut. docum.

Ad Antonin. de modest.

De nat. Christ. et de Ieiun.

vitium Deo in Nabugodonozore vſque adeo diſplicuit, vt ex homine iumentum effecerit. Meritò itaque Chryſoſtomus ſuperbiam malorum fontem eſſe tradit. Ac Baſilius eam malorũ omnium humanorum grauiſſimum ac pernicioſiſſimum eſſe aſſerit, atque eiuſmodi, vt omnes eos, quos amplectitur, diaboli iudicio inuoluat. Quibus ſcilicet verbis ad Paulum alludit. Ac ſane omnes qui hoc crimine obſtricti tenẽtur, pro certo habere debẽt, ſe Satanæ tyrannidi ſubiectos eſſe. Siquidem & Iob eum ſuper omnes filios ſuperbiæ regnum obtinere teſtatur. Initiũ porrò ſuperbię in Dei ignoratione poſitũ eſt, vt ait Chryſoſtomus, Quò fit vt Deus quoque ſuperbos execretur, nec gratiam ſuam in eos inſtillet. Vnde Bernardus eos Gel-

& tu.
Hom. de humil.
Orat. 1. adu. Eun.
1. Tim. 3.
Iob. 41.
Cont. deſp & ſuperb.
serm 54. in cant.

boc montes appellat, ſuper quos nec ros, nec pluuia, cadit. Ob eamque cauſam optimi quique homines ſummo ſtudio ſemper ſibi prouidendum duxerunt, vt aditus ad ſe omnes huic vitio
2.Cor. 2. præcluderent. Sic Paulus, cum in reuelationum ſuarum mentioně incidiſſet, nomen ſuum reticet.
Act. 14 Cumque Lyſtrij diuinum cultũ ei adhibere vellent, veſtimenta
Eccl. 23. ſua ſcidit. Ac Sapiens obnixis precibus à Deo contendit, ne oculorum extollentiam ipſi det, verùm ab eo ſuperbã & Gigantinam animã (ſic enim in Græco habetur) auertat. Cyprian⁹ quoque in libello de duodecim abuſibus ſeculi, octauo loco hoc pro ingenti abuſu ponit, cum pauper ſuperbia afficitur. Quid autem aliud ſumus quàm pauperes mendici, in ſingula momẽta Dei

misericordia opus habentes? Quid, inquit Augustinus, tam dignū misericordia, quàm miser est? Et quid tam indignum misericordia, quàm superbus miser? Vt itaque hoc vitium ex animis nostris radicitus euellamus, idē Author eodē libro nos admonet, vt mortalitatis nostræ conditionem, ac finem nostrum consideremus. Diuitiis, floribꝰ, & maiorū nobilitate te iactas, & exultas de patria & pulchritudine corporis & honoribꝰ, qui tibi ab hominibus deferuntur? Respice teipsum quia mortalis es, & quia terra es & in terram ibis. Circunspice eos qui in iisdem sublimitatibus ante te similibus honoribus fulserunt. Vbi sunt qui ambiebant ciuium potentatus? vbi insuperabiles imperatores? Vbi eorum vestes & peregrina ornamenta?

Aug. lib. Sēt. Sent. 381.

Sent. vlt.

Vbi turba ſeruorum? Vbi ludus & lætitia? Vbi exercitus duces? Nunc omnia puluis: nunc omnia fauillæ. Nunc in paucis verſibus eorum vitæ memoria ſita eſt? Reſpice eorũ ſepulchra, & vide quis ſeruus, quis Dominus, quis diues, quis pauper. Diſcerne, ſi potes, vinctum à rege, fortem à debile, pulchrum à deformi. Vide an in eo ſit aliquod ſignum arrogantiæ & iactantiæ. Memor itaque eſto tuæ naturę, vt non extollaris. Vide etiam eundem Auguſtinum ſermone 181. de tẽpore, & Carthuſianum lib. de quatuor nouiſſ. arti. 13.

Qua nota veri Dei filij agnoſcantur.

25.

Admouet ad ſolem pullos Iouis ales, aduncó
Vngue tenens ſobolem dum probat ipſa ſuam.
Si radios ſpectent illæſo lumine, veros

Agnoſcit: ſi non, deiicit atque necat.
Sic quoque germanæ ſobolis falſæque periclum,
Ætherea genitor qui manet arce, facit.
Nam veros cenſet, qui mentem ad ſidera tollunt;
At ſpurios, quorum mens grauis ima petit.

SCHOLIA.

Admouet ad ſolem) Ariſtoteles ac Plinius hoc de aquila literarũ monumentis prodiderũt. Vnde, cùm multi alij Theologi, tum Gregorius quoque Nazianzenus in Carminibus ſuis ſimilitudinẽ duxit, quemadmodum etiam à Rheno fluuio, ad quem Germanos olim filios ſuos explorare ſolitos fuiſſe idem tradit. Vt igitur hanc ſimilitudinem ad inſtitutũ noſtrum accommodemus, Deus hac demum nota veros ſuos filios agnoſcit, ſi cũ Dauide dicere queant, Oculi mei ſemper ad Dominum. Et, Sicut oculi ancillę in manibus dominę ſuę: ita oculi noſtri ad Dominum, donec

Ariſt. lib 9. de hiſt. anim. ca. 34. Plin. lib. 10. ca 3. Naz. carm. Nicob. ad Pat.

Pſal. 24 & 122.

misereatur nostri. Ac paulus hinc perspicuum fieri vult an cum Christo resurrexerimus, nempe si, quę sursum sunt, quęramus, & non quę super terram. Alioqui enim Deus eos pro spuriis habet, qui animum mundi vanitatibus
Psal. 16. prorsus affixum habent, quique statuerunt oculos suos declinare
Dan. 3. in terram, eósque, vt de Susannę accusatoribus proditũ est, auertunt ne videant cœlum, ác denique qui tergum ac non faciem
Prou. 1. Deo obuertunt, atque ad omnes voces, quibus Sapientia eos ad salutem inuitat, obsurdescunt. Nam huiusmodi homines filij alieni, generatio mala, peruersa, & adultera, ac viperarum progenies, à Deo nuncupantur. Quòd si perfricta fronte, ac falsò, Dei
Ezech. 16. filios sese profiteri pergant, confestim eos his verbis insectatur,

Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Chetęa.

Soli superbię in virtutibus locum esse.

26.

Iungere se tantùm fastus virtutibus audet,
Cetera cum fugiant crimina cuncta procul.
Scilicet vt fructum penitus corrumpat earum,
Non secus ac Cereris munus auena solet.
Quàm verè Scriptura canit, tum denique quenquam
Ordiri, cum iam culmina summa tenet!
Quandoquidem cum quis vitiorum cætera fregit
Agmina, tum fastus prælia dira mouet.

SCHOLIA.

Iungere se tantùm) Alia quæcunque iniquitas, inquit Augustinus, in malis operibus exercetur vt fiát: superbia verò bonis operibus insidiatur, vt pereant. Et in Sententiarum libro cętera vitia nullam nisi in malis actionibus vim habere asserit: superbiam solam in bonis quoque operibus cauendam esse. Nec verò est *Epist. 109*

quòd quiſquam exiſtimet, facile eſſe vanam gloriam propulſare, cùm, vt eſt apud Valerium, nulla tanta ſit humilitas, quę non dulcedine glorię tãgatur. Quod quò liquidius oſtẽdam, libet hîc proferre, quid hac de re doctiſſimi ac ſanctiſſimi Patres ſcripſerint.

Aduerſ. Lucif. li. 16. ca. 19 de ciuit. Dei, & epiſt. 64.

Difficilè eſt, inquit, Hieronymus, Deo ſolo iudice contentum eſſe. Auguſtinus item, ei qui virtutes habeat, magnam virtutem eſſe ait gloriam contemnere. Atque etiam ingenuè de ſe hoc fatetur, quòd cum hoc aduerſario dimicans, ſæpe ab eo vulnera capiat, cũ delectationem oblatæ laudis auferre non poſſit. Quin etiam Cyprianus quantũ mali ſecũ afferat inanis glorię ſtudiũ, his verbis eleganter deſcribit: Ieiuniorũ ſudoribus laus importuna ſe ingerit, & ſubtiliſſimis aculeis pene-

De ieiun. & ten. chriſt.

penetrãs animum,dum extollit, emollit, & pungit cum vngit. Virtutem in hypocrisim vertit, &simpliciter inchoata peruertit. Quasi tinea quod integrú erat, rodit, & occupat, & sanctitatis fundamenta euellit & dissipat. Subtilissimum malum proprio laqueo hypocritam iugulat, & propriis armis sanctitatem impugnat. Hæc Cyprianus. Iam, quid Bernardus dicat,audiamus: Magna & rara virtus profectò *Serm.13. in cant.* est, vt magna licet operantem, magnum te nescias, & manifestã omnibus tuam te solum latere sanctitatem: mirabilem apparere, & contemptibilẽ te reputare. Hoc ego ipsis virtutibus mirabilius iudico. Sed & Chrysostomus perspicuè ostendit quas ruinas edat laudis humanæ cupiditas, cum in quadã homilia Pha- *Hom. de profect. Euang.*

riſæum illum,qui, dum de virtutibus ſuis gloriatur, omni earum fructu caruit,naui comparat,quę poſt diuturnam nauigationem, ac plurima pericula vitata, tandẽ in portu frangitur, pereuntque opes omnes, quas vehebat. Eodemque modo Gregorius morali ſenſu hunc Scripturæ locũ explicans, vbi Eleazar Elephanti, quem obtrũcarat, ruina oppreſſus interiit, Eleazar, inquit, eos ſignificat, qui vitia ſuperãt, ſed ſub ipſa, quæ ſubiiciunt, ſuperbiendo ſuccumbunt. Quaſi enim ſub hoſte, quem proſternit, moritur, qui de culpa, quam ſuperat, eleuatur. Hæc ſunt quæ ſanctiſſimi viri litterarum monumentis conſignarunt. Nolo enim, ne faſtidium Lectori moueam, plura in medium afferre. Ac ſanè id perquam miſerum eſt, quòd

Lib.19. Mor.ca. 17.

huiuſce manis gloriæ toxico omnia noſtra proba opera inficiuntur: vt non ſine cauſa ab Auguſtino dictum ſit, expedire ſuperbis in manifeſtum aliquod peccatũ labi, vt ſibiipſis diſpliceant, qui, dum ſibi placent, ceciderunt. Cęterùm, ne hoc malum remedij expers relinquamus, haud abs re fuerit rationes eas breui colligere, quas, ne in illud incidamus, Chryſoſtom⁹ proponit. Primùm igitur Deus nobis ſemper ante oculos verſetur neceſſe eſt: quæquidem extinguendæ omnis inanis gloriæ ac laudis humanæ certiſſima ratio eſt. Quandoquidem, vt præclarè ait Baſilius, præſente Domino nemo cuiquã alij placere ſtudet. Deinde illud cogitãdum eſt, boni omnis operis fructũ nobis periturum, ſi ex eo humanam laudem aucupe-

Lib. 14. cap. 13. de Ciuit. Dei.

Hom. de Inan. glor. cupid.

In reg. fuſ. expl. artic. 5.

mur. Quin id quoque nobis in mentem venire debet, corruptũ esse vulgi iudicium, statimque euanescere. An nõ itaque absurdũ est certa pro incertis amittere, atque, vt breuem hominum laudẽ nobis colligamus, æternorum bonorum iacturam facere? Denique illud curandum est, vt his Christi verbis aures nostræ perpetuò circonsonent, Væ vobis cũ benedixerint vobis homines. Quocirca nihil melius, nihil vtilius fuerit, quàm Bernardi consilio vti, nempe vt cum nosipsos inanis gloriæ cupiditate titillari sentimus, his eam verbis propellamus, quibus Christus ad Magdalenam vtebatur, Noli me tangere, nondum enim ascẽdi ad Patrem meum. Satis enim homini esse debet pacem in hoc mundo petere, gloriámq; vniuersam Deo

Luc. 6.

Serm. 5. In fest. omnium sanct.

relinquere, iuxta Angelicum illũ cantum, Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Qui perſpectum habere cupit, quemadmodum ſe gerere debeat, cũ laudes in eũ ab hominibus conferũtur, legat Auguſtini epiſtolam.64.ad Aurelium. *Luc.2.*

Peccatum animæ mortem eſſe.

27.

QVanam ætate foret, quidam quandoque rogatus,
Luſtra mihi nouies quinque peracta, refert.
Id mirante alio (nam rugas ipſe videbat,
Canoſque, & ſenio debile corpus) ait:
Annos cum numero, quæ carni tempora vixi
Prætereo: nam tum mente ſepultus eram.
Nunquam ergo in mentẽ veniat mihi tempora mortis
Iungere, cum vitæ ſunt numeranda mihi.

SCHOLIA.

Quanam ætate) Hoc reſponſum ſenis Barlaam fuit ad Ioſaphat, quemadmodum author eſt Da- *In hiſt. Barlaã.*

mascenus. Ac meritò sanè pius ille senex sub vitæ nomine tempus illud complecti recusabat, in quo anima à Deo, qui ipsius vita est, per peccatum separatur. Quò fit vt Scriptura passim in mortuorũ numero peccatores reponat. Vnde etiam Bernardus vitã appellãdam esse negat, in qua soli morti viuitur. Et Gregorius Nazianz. vitam ac mortem definiens, Vna, inquit, vita est, nimirum oculos ad vitam defixos habere. Vna rursus mors, peccatum: est enim animæ mors. Quin inter Augustini epistolas vna extat, in qua pulcherrima Paulini carmina reperiuntur, quæquidem hoc disticho concluduntur.

Gen. 2. Ezech. 18. Mat 8 Ephes. 2. Bern. de fallac. pres. vit. Naz. orat. in fun. pat. August. epist. 36.

Viue precor, sed viue Deo: nam viuere mũdo
Mortis opus. viua est viuere vita Deo.

Atque Augustinus hanc rẽ subtilius tractans, quatuor mortis ge-

Ad Oros. quæst 32.

nera facit, primum animæ, cũ per peccatum moritur. Alterum corporis, cum ab anima ſeparatur. Tertium animæ ſolius, poſt diſceſſum ex hac vita. Poſtremum animæ & corporis, in iudicio. Quodquidem genus omnium grauiſſimũ eſt. Etenim, vt idẽ alio loco ſcribit, Maxima & horrenda mors eſt, ſeparatio vitæ Dei in æternitate ſupplicij. At verò Ambroſius tria ſolùm genera ponit. Siquidẽ inter duo prima, quæ Auguſtinus conſtituit, myſticam mortem collocat, quæ tũ demum locum habet, cum quis peccato moritur, ac Deo viuit, iuxta illud Apoſtoli, Conſepulti eſtis cum eo in morte per baptiſmum.

Li. 6. ca. vlt. de ciuit. Dei

Amb. lib. de bono mort. ca. 3.

Rom. 6.

Precatio ad ſanctos.

28.

Immemor officij Pharius pincerna, recepto
Nil præter curat pocula sola gradu.
Non ita te, quæso, capiant obliuia nostri,
O, quæ syderea viuis in æde, cohors.
Sed tua sint quamuis victrici cincta corona
Tempora, sint quamuis omnia tuta tibi:
Sumere ne nostra causa tamen arma graueris,
Quò nobis supera sit quoque parte locus.

SCHOLIA.

Serm. 5 in fest. omn. sanct. *Non ita te quæso)* Absit absit, inquit Bernardus, à vobis, animæ sãctę, Ægyptia illa crudelitas pincernæ Pharaonis, qui in gratiã pristinã restitut⁹ statim oblitus est Ioseph sancti, qui in carcere tenebatur.

Num. 32. *Sed tua sint)* His versibus alludo ad illud libri Numerorũ, vbi terra ea, quam tribus Ruben, Gad, & dimidia tribus Manasse, petebant, ea conditione ipsis concessa fuit, vt tantisper ab armis non abstinerent, quoad reliqui Israelitæ promissã sibi terrã possedissent. Quod quidem nó ineptè ad

opē eam referri poteſt, quā ſancti precibus ſuis nobis afferunt.

Aduerſus hypocriſin.

29.

QVid magis eſt vanum, quàm iuſti nomen habere,
Cùm procul à placitis ſit tibi vita Dei?
Cúmque lupus, cum ſis Belial, turgeſcere mente:
Quòd tegat immanem pellis ouina lupum?
Nam licet eximia, quòd non tua pectora cernat
Inſcia turba, virum te probitate putet,
Quem capis hinc fructum? qualem, cum ſimia turpis
Nobilis eſſe leo dicitur, inde capit.

SCHOLIA.

Quid magis) Probitatē ſimulare facile eſt, probū eſſe difficile, vt poſt Lactantiū ait Auguſtin⁹. Ac profectò inſignis eſt abſurditas, potiorem habere incertam, atque vt plurimū falſam, hominū opinionem, qui Scriptura teſte tantū externa intuētur, quàm verū & incorruptū conſcientię noſtrę teſtimonium. In quo apertiſſimè ſeſe prodit hominum leuitas ac

Aug. lib. de mori. Eccleſ. Cath.
Lact. lib. 6. cap. 6.
1. Reg. 16

que ob eam cauſam pleriſque locis graues querelas edit, atque ingemiſcit, quòd fortiores ſe aduerſarios experiatur. Quodquidem potiſſimùm de ſpiritualibus intelligendum eſt, quorum eiuſ-

Iob.41. modi robur eſt, vt Iob nullam ſuper terram eſſe poteſtatem aſſerat, quæ huic comparari poſſit.

Lib.13. mor. cap.10. Quinetiam Gregorius eiuſdem Iob hunc locum exponens, Irruit in me quaſi gigas, Si inimici, inquit, ſuaſionibus anima ſubeſſe conſueuerit, quanto ſe ei crebrius ſubiicit, tanto eum ſibi intolerabiliorem facit, vt ei reluctari non valeat. Quia nimirum malignus aduerſarius contra hanc ex praua cõſuetudine deuictam,

Hom.7. in Num. quaſi more gigantis pugnat. Eodemque modo Origenes hunc Numerorum locum exponens, vbi exploratores Iſraelitæ mune-

ris ſui rationem reddunt,his verbis vtitur: Nos, quantum ad comparationem humanæ & demonicæ naturæ, locuſtæ ſumus, illi gigantes: & præcipuè ſi dubia ſit fides noſtra, & ſi nos perterreat infidelitas, illi verè gigantes erunt, nos locuſtæ. Si verò ſequamur Ieſum, & credamus verbis ei⁹, tanquã nihil erunt in conſpectu noſtro. Atque hinc eſt, quòd ſub finem huius Octaſtichi ad illud Iob alludo, *Iob.17.* Domine pone me iuxta te,& cuiuſuis manus pugnet contra me. Siquidem ſub ſignis Dei noſtri ſtipendia facientes, animam noſtram hoſtium robore perterritam his Eliſæi verbis alloqui poterimus,Ne timeas:plures enim nobiſcum ſunt,quàm cum illis. *4. Reg. 6.*

Aduerſus adulationem.

31.

NOn inter cicures palpone nocentior vlla est
Bellua, nec quæ plus gignat in orbe mali.
Vix etenim est vllus, cui non per verba propinet,
Quæ mage sint ipso dulcia melle, necem.
Ac licet extincto coruus se corpore pascat:
Corporibus viuis abstinet ille tamen.
Sæuior at contrà palpo nece parcit ademptis:
At viuos blandis morsibus vsque petit.

SCHOLIA

Non inter cicures) Bias rogatus quænam omnium ferarum sæuissima esset, respondit, syluestriũ tyrannum esse, cicurum adulatorem. Plato autem huiusmodi hominem vsqueadeo execratur, vt eum bestiam humano generi pestilentem esse dicat, atque eò etiã progrediatur, vt eum maligno dæmoni comparet. Diogenes itẽ, vt à Laertio proditum est, assentatoris sermonem mellitum esse laqueum dicebat. Ac certè pestifera hæc suauitas plerúmque in causa est, vt assentatio ab iis etiã tãdem admittatur, qui diu ei adi-

Plat. in Phed.

tum negarant. Quandoquidem, vt est apud Senecam, blandiméta hoc habent, vt, etiam cum reiiciuntur, placeant. Quod autem ad comparationẽ adulatoris & corui attinet, ea ab Antisthene sumpta est. Ad quã illud accedit, quod Diogenes aiebat satius esse ad coruos, quàm ad adulatores ire. Id quod Græci ob eam dictionum vicinitatem elegantius dicunt, quæ inter has voces est κόλακες & κόρακες. Gellius cuiusdam Aphricanorum familiæ mẽtionem facit, quæ hac verborum facultate prędita erat, vt simul atque res aliquas, velut pueros, arbores, pecudes, grana, impensius laudasset, protinus interirent. Quodquidem in adulatorem optimo iure torqueri potest, qui sermonis blanditiis etiam optimas quasque naturas labefactat Lib. 9. cap. 4.

Prou. 1. & inficit. Ac Scriptura ſacra, vt *Pſal.* 144. externam illam ſuauitatem, quæ ex adulatoris ore manat, nobis exprimat, lactis & olei vocabulis vtitur. Atque, ne huiuſmodi peccatoris oleo caput ſuum inungatur, Dauid optat. Porro vt adulatoris illecebris occurramus, operam dare conuenit, vt diuina hæc vox auribus noſtris perpetuò inſonet, Popule meus qui te beatũ dicunt ipſi te ſeducunt: noſque *Eſa.* 3. item ſemper cum Dauide dica- *Pſal.* 69. mus, Conuertantur retrorſum & *& Aug. ibid.* erubeſcant, qui dicunt mihi, euge, euge, hoc eſt, qui mihi blandiuntur atque applaudunt. ſic enim exponit Auguſtinus. Quinetiam hominis cum adulatione certamen vſqueadeo graue atq; arduum eſſe cenſet, vt eam perſecutionem appellare non dubi- *Prou.* 27 tet: hoc videlicet Sapientis dicto

nitens,

nitens, Sicut aurum in igne probatur, sic homo per os laudátis. Enimuero Bernardus in enarratione psalmi Qui habitat, saluberrimum consilium nobis porrigit aduersus adulatoris blanditias. Difficile prorsus, inquit, homo verbis laudantium hominẽ in vita sua, adduci poterit altum sapere, si se intus ad lucem veritatis solicita consideratione discutiat. Nonnè enim si propriam cogitat cõditionem, dicturus est sibi, Quid superbis terra & cinis? Nonne, si propriam consideret corruptionem, fateatur necesse est, quoniam non est in eo bonũ? Sed & si forte aliquid habere videtur, non inueniet quod respõdeat Apostolo dicenti, Quid habes quod non accepisti? & alibi, Qui stat, videat ne cadat. Postremò si fideliter computet, facile il-

Serm. 6. in Psal. 90.

Eccl. 10.

1 Cor. 4. & 10.

li erit aduertere, quod nec cum
Luc. 14 decem millibus possit occurrere
Esa. 64. ei, qui cum viginti millibus venit ad se, & omnes iustitias suas tanquam pannum menstruatæ reputari.

Cor terræ affigendum non esse.

32.

INfera quæ volitat, nimiúmque ad pabula vergit,
Retibus aut visco protinus hæret auis.
Qui nimis est ventri, rebus quoque deditus imis,
Hunc facile in casses pertrahit arte Satan.
Si cupis ergo tuam è tanto discrimine mentem
Eximere, & vitæ consulis ipse tuæ,
Fac semper mens alta petat, sursumque feratur:
Sic auceps tendet retia vana tibi.

SCHOLIA.

Hom. 15 ad pop. Antioch. *Infera quæ)* Chrysostomus, vt ad æternæ vitæ meditationem, rerumque fluxarum contemptum, nos excitet; similitudinē ab auibus ducit, quæ haud facilè capiūtur, cum sublimè volant. Id quod

Paulus faciebat, cum diceret, Nostra conuersatio in cœlis est. Ac rursus, In carne ambulantes, non secundum carnem militamus. Nimirum de huiusmodi viris nō immeritò illud Sapientis vsurpari potest, Frustra iacitur rete ante oculos pēnatorum. Ob eamque causam Origenes allegorico sensu id exponens, quod de exploratoribus Hierico dictum est, Illi autem ambulantes peruenerunt ad mōtana, Exploratores, inquit, non potest cōsequi princeps mūdi, quia per montes iter faciunt. Humilia semper diligit hostis noster, idem vnicuique nostrum dicens, quod Christo dicebat, Mitte te deorsum. Atque hoc nomine Dauid exploratum habens, vnde certissimum in omnibus rerum difficultatibus auxilium sibi expectandum esset; aiebat:

Phil.3. *2.Cor.10* *Prou. 1.* *Hom. 1. in Iosue.* *Matt.4* *Psal.20*

mur. Quin id quoque nobis in mentem venire debet, corruptũ esse vulgi iudicium, statimque euanescere. An nó itaque absurdũ est certa pro incertis amittere, atque, vt breuem hominum laudẽ nobis colligamus, æternorum bonorum iacturam facere? Denique illud curandum est, vt his Christi verbis aures nostræ perpetuò circonsonent, Væ vobis cũ benedixerint vobis homines. Quocirca nihil melius, nihil vtilius fuerit, quàm Bernardi consilio vti, nempe vt cum nosipsos inanis gloriæ cupiditate titillari sentimus, his eam verbis propellamus, quibus Christus ad Magdalenam vtebatur, Noli me tangere, nondum enim ascẽdi ad Patrem meum. Satis enim homini esse debet pacem in hoc mundo petere, gloriámq; vniuersam Deo

Luc. 6.

Serm. 5. In fest. omnium sanct.

relinquere, iuxta Angelicum illũ cantum, Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Qui perſpectum habere cupit, quemadmodum ſe gerere debeat, cũ laudes in eũ ab hominibus conferũtur, legat Auguſtini epiſtolam.64.ad Aurelium. *Luc.2.*

Peccatum animæ mortem eſſe.

27.

Quanam ætate foret, quidam quandoque rogatus,
Luſtra mihi nouies quinque peracta, refert.
Id mirante alio (nam rugas ipſe videbat,
Canoſque, & ſenio debile corpus) ait:
Annos cum numero, quæ carni tempora vixi
Prætereo: nam tum mente ſepultus eram.
Nunquam ergo in mentẽ veniat mihi tempora mortis
Iungere, cum vitæ ſunt numeranda mihi.

SCHOLIA.

Quanam ætate) Hoc reſponſum ſenis Barlaam fuit ad Ioſaphat, quemadmodum author eſt Da- *In hiſt. Barlaã.*

mascenus. Ac meritò sanè pius il le senex sub vitæ nomine tempus illud complecti recusabat, in quo anima à Deo, qui ipsius vita est,

Gen.2. per peccatum separatur. Quò fit

Ezech. vt Scriptura passim in mortuorũ

18. numero peccatores reponat. Vn-

Mat 8 de etiam Bernardus vitã appellã-

Ephes.2. dam esse negat, in qua soli morti

Bern. de viuitur. Et Gregorius Nazianz.

fallac. vitam ac mortem definiens, Vna,

pres. vit. inquit, vita est, nimirum oculos

Naz. orat. in ad vitam defixos habere. Vna

fun. pat. rursus mors, peccatum: est enim

August. animæ mors. Quin inter Augu-

epist. 36. stini epistolas vna extat, in qua pulcherrima Paulini carmina reperiuntur, quæquidem hoc disticho concluduntur.

Viue precor, sed viue Deo: nam viuere mũdo
Mortis opus. viua est viuere vita Deo.

Ad Oros. quæst. 32. Atque Augustinus hanc rẽ subtilius tractans, quatuor mortis ge-

nera facit, primum animæ, cũ per peccatum moritur. Alterum corporis, cum ab anima ſeparatur. Tertium animæ ſolius, poſt diſceſſum ex hac vita. Poſtremum animæ & corporis, in iudicio. Quodquidem genus omnium grauiſſimũ eſt. Etenim, vt idẽ alio loco ſcribit, Maxima & horrenda mors eſt, ſeparatio vitæ Dei in æternitate ſupplicij. At verò Ambroſius tria ſolùm genera ponit. Siquidẽ inter duo prima, quæ Auguſtinus conſtituit, myſticam mortem collocat, quæ tũ demum locum habet, cum quis peccato moritur, ac Deo viuit, iuxta illud Apoſtoli, Conſepulti eſtis cum eo in morte per baptiſmum.

Li. 6. ca. vlt. de ciuit. Dei

Anb. lib. de bono mort. ca. 3.

Rom. 6.

Precatio ad ſanctos.
28.

IMmemor officij Pharius pincerna, recepto
Nil præter curat pocula sola gradu.
Non ita te, quæso, capiant obliuia nostri,
O, quæ syderea viuis in æde, cohors.
Sed tua sint quamuis victrici cincta corona
Tempora, sint quamuis omnia tuta tibi:
Sumere ne nostra causa tamen arma graueris,
Quò nobis supera sit quoque parte locus.

SCHOLIA.

Serm. 5 in fest. omn. sanct. *Non ita te quæso*) Absit absit, inquit Bernardus, à vobis, animæ sãctę, Ægyptia illa crudelitas pincernæ Pharaonis, qui in gratiã pristinã restitut⁹ statim oblitus est Ioseph sancti, qui in carcere tenebatur.

Num. 32. *Sed tua sint*) His versibus alludo ad illud libri Numerorũ, vbi terra ea, quam tribus Ruben, Gad, & dimidia tribus Manasse, petebant, ea conditione ipsis concessa fuit, vt tantisper ab armis non abstinerent, quoad reliqui Israelitæ promissã sibi terrã possedissent. Quod quidem nõ ineptè ad

opē eam referri poteſt, quā ſancti precibus ſuis nobis afferunt.

Aduerſus hypocriſin.

29.

QVid magis eſt vanum, quàm iuſti nomen habere,
Cùm procul à placitis ſit tibi vita Dei?
Cúmque lupus, cum ſis Belial, turgeſcere mente:
Quòd tegat immanem pellis ouina lupum?
Nam licet eximia, quòd non tua pectora cernat
Inſcia turba, virum te probitate putet,
Quem capis hinc fructum? qualem, cum ſimia turpis
Nobilis eſſe leo dicitur, inde capit.

SCHOLIA.

Quid magis) Probitatē ſimulare facile eſt, probū eſſe difficile, vt poſt Lactantiū ait Auguſtin⁹. Ac profectò inſignis eſt abſurditas, potiorem habere incertam, atque vt plurimū falſam, hominū opinionem, qui Scriptura teſte tantū externa intuētur, quàm verū & incorruptū conſcientię noſtrę teſtimonium. In quo apertiſſimè ſeſe prodit hominum leuitas ac

Aug. lib. de mori. Eccleſ. Cath. *Lact. lib. 6. cap. 6.* *1. Reg. 16*

vanitas, quemadmodũ est apud Hieronymum. Etenim quod corrupti animi maius clariusque argumentum esse potest, quàm cũ id vsu venit, quod scribit Bernardus, Nẽpe vt homo, qui de omni alia re pl⁹ sibi credit, quàm aliis, de se solo plus aliis credat, quam sibi? Quodquidem quàm periculosum esset, intelligens Horatius, ad quendam ita scribebat,

Epist. ad Paulin.

Lib. de grad. hum. grad. 6.

Sed vereor ne cui de te, plus quàm tibi, credas.

Id quod vsque adeo graue & execrandum Bernardo visum est, vt his verbis vti minimè dubitarit: Quis magis impius? an profitens impietatem, an mentiens sanctitatem? Nonnè is qui etiam mendacium addens, geminat impietatem? Beati igitur illi, qui cum Hieremia dicere possunt, Diem hominis non desideraui, hoc est

In Apol. ad Guliel. abbat.

Hier. 17.

humanam gloriam.

Qualem cum Simia) Similitudo hæc ex Gregorij Nazian. Tetrastichis ſumpta eſt.

De bello quod homini in hac vita ſubeundum eſt.

30.

AN *firmis tribus ipſe queam par hoſtibus eſſe,*
Alcides nequeat cum ſuperare duos?
Me caro perpetuo, me mundus, marte laceßit:
Bella mihi dæmon ſanguinolenta mouet.
An par eſſe queam tribus his infirma locuſta,
Atque cinis tenuis, puluis & exiguus?
Iunge tibi me Chriſte potens: mundusque, caroque,
Et ſatanæ rabies, tunc mihi riſus erunt.

SCHOLIA.

An firmis) Origenes ſuper his verbis lib. Numerorum, Domine humilia mihi fortiores me, ita loquitur: Vox iſta fidelium eſt, confitentium ſimpliciter fortiores eſſe inimicos ſuos. Aduerſus enim principatus & poteſtates eſt nobis certamen. Dauid quo- *Hom. 6. in Iudic.*

que ob eam causam plerisque locis graues querelas edit, atque ingemiscit, quòd fortiores se aduersarios experiatur. Quodquidem potissimùm de spiritualibus intelligendum est, quorum eiusmodi robur est, vt Iob nullam super terram esse potestatem asserat, quæ huic comparari possit.

Iob.41.

Quinetiam Gregorius eiusdem Iob hunc locum exponens, Irruit in me quasi gigas, Si inimici, inquit, suasionibus anima subesse consueuerit, quanto se ei crebrius subiicit, tanto eum sibi intolerabiliorem facit, vt ei reluctari non valeat. Quia nimirum malignus aduersarius contra hanc ex praua cõsuetudine deuictam, quasi more gigantis pugnat. Eodemque modo Origenes hunc Numerorum locum exponens, vbi exploratores Israelitæ mune-

Lib.13. mor. cap.10.

Hom.7. in Num.

ris ſui rationem reddunt,his verbis vtitur : Nos , quantum ad comparationem humanæ & demonicæ naturæ, locuſtæ ſumus, illi gigantes : & præcipuè ſi dubia ſit fides noſtra , & ſi nos perterreat infidelitas , illi verè gigantes erunt, nos locuſtæ. Si verò ſequamur Ieſum , & credamus verbis ei9, tanquā nihil erunt in conſpectu noſtro. Atque hinc eſt, quòd ſub finem huius Octaſtichi ad illud Iob alludo, *Iob.17.* Domine pone me iuxta te,& cuiuſuis manus pugnet contra me. Siquidem ſub ſignis Dei noſtri ſtipendia facientes , animam noſtram hoſtium robore perterritam his Eliſæi verbis alloqui poterimus,Ne timeas:plures enim nobiſcum ſunt,quàm cum illis. *4. Reg. 6.*

Aduerſus adulationem.

31.

NOn inter cicures palpone nocentior vlla est
Bellua, nec quæ plus gignat in orbe mali.
Vix etenim est vllus, cui non per verba propinet,
Quæ mage sint ipso dulcia melle, necem.
Ac licet extincto coruus se corpore pascat:
Corporibus viuis abstinet ille tamen.
Seuior at contrà palpo nece parcit ademptis:
At viuos blandis morsibus vsque petit.

SCHOLIA

Non inter cicures) Bias rogatus quænam omnium ferarum sæuissima esset, respondit, syluestriũ tyrannum esse, cicurum adulatorem. Plato autem huiusmodi hominem vsqueadeo execratur, vt eum bestiam humano generi pestilentem esse dicat, atque eò etiã progrediatur, vt eum maligno dæmoni comparet. Diogenes itẽ, vt à Laertio proditum est, assentatoris sermonem mellitum esse laqueum dicebat. Ac certè pestifera hæc suauitas plerúmque in causa est, vt assentatio ab iis etiã tãdem admittatur, qui diu ei adi-

Plat. in Phed.

tum negarant. Quandoquidem, vt eſt apud Senecam, blandimẽta hoc habent, vt, etiam cum reiiciuntur, placeant. Quod autem ad comparationẽ adulatoris & corui attinet, ea ab Antiſthene ſumpta eſt. Ad quã illud accedit, quod Diogenes aiebat ſatius eſſe ad coruos, quàm ad adulatores ire. Id quod Græci ob eam dictionum vicinitatem elegantius dicunt, quæ inter has voces eſt κόλακες & κόρακες. Gellius cuiuſdam Aphricanorum familiæ mẽtionem facit, quæ hac verborum facultate prędita erat, vt ſimul atque res aliquas, velut pueros, arbores, pecudes, grana, impenſius laudaſſet, protinus interirent. Quodquidem in adulatorem optimo iure torqueri poteſt, qui ſermonis blanditiis etiam optimas quaſque naturas labefactat Lib. 9. cap. 4.

Prou. I. & inficit. Ac Scriptura ſacra,vt
Pſal. externam illam ſuauitatem,quæ
144. ex adulatoris ore manat, nobis
exprimat,lactis& olei vocabulis
vtitur.Atque,ne huiuſmodi peccatoris oleo caput ſuum inungatur,Dauid optat.Porro vt adulatoris illecebris occurramus,operam dare conuenit,vt diuina hæc vox auribus noſtris perpetuò insonet,Popule meus qui te beatũ dicunt ipſi te ſeducunt: noſque
Eſa. 3. item ſemper cum Dauide dica-
Pſal. 69. mus,Conuertantur retrorſum &
& Aug. ibid. erubeſcant, qui dicunt mihi,euge,euge, hoc eſt, qui mihi blandiuntur atque applaudunt. ſic enim exponit Auguſtinus.Quinetiam hominis cum adulatione certamen vſqueadeo graue atq; arduum eſſe cenſet, vt eam perſecutionem appellare non dubi-
Prou. 27 tet:hoc videlicet Sapientis dicto
nitens,

nitens, Sicut aurum in igne probatur, ſic homo per os laudãtis. Enimuero Bernardus in enarratione pſalmi Qui habitat, ſaluberrimum conſilium nobis porrigit aduerſus adulatoris blanditias. Difficile prorſus, inquit, homo verbis laudantium hominẽ in vita ſua, adduci poterit altum ſapere, ſi ſe intus ad lucem veritatis ſolicita conſideratione diſcutiat. Nonnè enim ſi propriam cogitat cõditionem, dicturus eſt ſibi, Quid ſuperbis terra & cinis? Nonne, ſi propriam conſideret corruptionem, fateatur neceſſe eſt, quoniam non eſt in eo bonũ? Sed & ſi forte aliquid habere videtur, non inueniet quod reſpõdeat Apoſtolo dicenti, Quid habes quod non accepiſti? & alibi, Qui ſtat, videat ne cadat. Poſtremò ſi fideliter computet, facile il-

Serm. 6. in Pſal. 90.

Eccl. 10.

1 Cor. 4. & 10.

li erit aduertere, quod nec cum
Luc. 14. decem millibus possit occurrere
Esa. 64. ei, qui cum viginti millibus venit ad se, & omnes iustitias suas tanquam pannum menstruatæ reputari.

Cor terræ affigendum non esse.

32.

INfera quæ volitat, nimiúmque ad pabula vergit,
Retibus aut visco protinus hæret auis.
Qui nimis est ventri, rebus quoque deditus imis,
Hunc facile in casses pertrahit arte Satan.
Si cupis ergo tuam è tanto discrimine mentem
Eximere, & vitæ consulis ipse tuæ,
Fac semper mens alta petat, sursumque feratur:
Sic auceps tendet retia vana tibi.

SCHOLIA.

Hom. 15 ad pop. Antioch. *Infera quæ)* Chrysostomus, vt ad æternæ vitæ meditationem, rerumque fluxarum contemptum, nos excitet, similitudinẽ ab auibus ducit, quæ haud facilè capiũtur, cum sublimè volant. Id quod

Paulus faciebat, cum diceret, Nostra conuersatio in cœlis est. Ac rursus, In carne ambulantes, non secundum carnem militamus. Nimirum de huiusmodi viris nō immeritò illud Sapientis vsurpari potest, Frustra iacitur rete ante oculos pēnatorum. Ob eamque causam Origenes allegorico sensu id exponens, quod de exploratoribus Hierico dictum est, Illi autem ambulantes peruenerunt ad mótana, Exploratores, inquit, non potest cōsequi princeps mūdi, quia per montes iter faciunt. Humilia semper diligit hostis noster, idem vnicuique nostrum dicens, quod Christo dicebat, Mitte te deorsum. Atque hoc nomine David exploratum habens, vnde certissimum in omnibus rerum difficultatibus auxilium sibi expectandum esset; aiebat:

Phil. 3.
2. Cor. 10
Prou. 1.
Hom. 1. in Iosue.
Matt. 4
Psal. 20

Psal.123 Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxiliũ mihi. Et quidem hac ratione liberatum se de laqueo venãtium fuisse testatur, cum ipsius anima passeris in modum euolasset.

De tristitia spirituali.

33.

QVis latices oculis, capiti quis porriget vndas,
Vt commissa mihi nocte diéque gemam?
Vt lachrimis nostro mala quæ grassantur in æuo
Prosequar, excedunt quæ grauitate fidem:
Vtque hostes fidei deplorem, aciémque rebellem,
Et quibus in sancta est vita prophana fide.
Has etiam præter, niueas mihi quis dabit vndas,
Quas fundit patriæ mens memor vsque suæ?

SCHOLIA.

2.Cor.7. *Quis latices)* Tristitiæ eius, quæ, si Apostolo credimus, secundum Deum est, ac salutem operatur, triplex genus esse Bernardus ait. Primum confessionis ac pœnitẽtiæ, nimirum cum homo ob offensum Deum collachrymat, at-

que angitur, vt Dauid, Manaſſes Magdalena, Petrus, ac denique ij omnes, qui peccatorum veniã obtinere cupiunt. Secundum, deuotionis eſt, nempe cum ſpiritus adoptionis filiorum in nos illabitur, ſpirituique noſtro teſtimonium præbet, quòd ſimus filij Dei: ſic videlicet vt nobis dulciſſimam illam vocem cælitus audire videamur, quæ nobis perſuadeat Deum ſibi in nobis cõplacere. Tertium ac poſtremum, ſuperioribuſque longè præſtantius, compaſſionis eſt: quodquidem de charitatis feruore manat. Atque huiuſmodi compaſſionis triſtitia in pectoribus noſtris cõcipitur, partim dum peccata ab aliis commiſſa mente cõplectimur (velut de Samuele legimus, qui Saulis contumaciam acerbiſſimis lachrymis proſe- 1. Reg. 15.

quebatur:de Paulo, qui,pro ardentiſſimo ſuo erga Iſraelitas amore, ipſorum loco anathema
Exod.32 eſſe optabat (in hoc ſcilicet Moſem referens,qui niſi Deus Iudęis ignoſcere vellet,de vitæ libro expungi cupiebat:) partim ob Eccleſiæ calamitates,ex quib⁹ Prophetæ tanto dolore afficiuntur, vt pene nec finem nec modum vllum lachrymis imponãt, vt vi-
Eſa. 22. dere eſt apud Eſaiã, Hieremiã,
Mich. 1. & Micheã. Atque apud prophetã
Amos.6. Amos carnales ac voluptuarij homines,non tam ob luxum ſuũ obiurgãtur,quàm quòd Ioſephi contritione minimè commoueãtur. Porro autem his tribus triſtitiæ generibus aliud adiungere licet,nempe cum quis per acerrimam beatitudinis æternæ contẽplationem præſentis vitæ peregrinationem deplorare, veram-

que patriam, hoc est cœlestem Hierusalem, feruētissimo quodā animi affectu appetere incipit, nihilque tā in votis habet, quàm vt dissoluatur, & cū Christo sit, vt de Dauide, & Paulo legimus. 2.Reg.19
Atque huiusmodi cupiditas facile in eius animo concipitur, qui charitate adeo perfecta præditus est, vt à iudicis facie non timeat. Psal. 41. Phil. 2. 1.Io.4.
Quodquidem mœstitiæ genus ab Augustino magnopere commendatur. Etenim hæc Psalmistę verba exponens, Super flumina Babylonis, illic sedimus & fleuimus dum recordaremur tui Sió, Inde, inquit, oportet vt fleas, recordando Sion. Multi enim flent fletu Babylonico, quia & gaudēt gaudio Babylonico. Gaudent lucris, & flēt damnis: vtrumque de Babylonia est. Flere debes, sed recordando Sion. Si recordando Aug. tract. in Psal. 136

Sion fles, etiam quando tibi secundùm Babyloniam bene est, oportet vt fleas.

Lib. 9. cap. 28. *Has etiā præter, niueas*) Gregorius Papa in libris Moralium explanās hæc verba Iob, Si lotus fuero quasi aquis niuis, per huiusmodi aquas, quia nō de terra fluunt, vt fontium, aut fluminū aquæ, sed è cœlo labūtur, lachrymas eas aptissimè significari posse ait, quæ nō ex vlli⁹ terrenæ rei desiderio, verùm ex ardētissima æternæ vitæ cupiditate funduntur.

Satius esse interdum cedere, quàm rixari.

34.

In rixis grauibus nonnunquam cedere præstat,
Quàm nimium niti, victor vt esse queas.
Sæpe etenim in lucta vincit, qui, ludat vt hostem,
Quem præstare videt robore, sponte cadit.
Æquore turbato præstat demittere vela,
Stultitiæ pœnas quàm dare morte graues.
Esse iuuat facilem. rapidus quod sæpe nequiuit
Aphricus, hoc Solis feruida flamma facit.

SCHOLIA.

In rixis) Admonet Augustinus cauendum esse ne tempestate cõtẽtionis serenitas charitatis obnubiletur. Atque in epist. ad Pacentium his verbis vtitur. Non bonum hominis est hominem vincere, sed bonum est homini vt eum veritas vincat volentem: quia malũ est homini vt eũ veritas vincat inuitũ. Nã ipsa vincat necesse est, siue negantẽ, siue confitentẽ. Hæc Augustini verba aduersus eos faciũt, qui nulla in disputatione aduersario herbã porrigere, nec se victos confiteri volũt, quamuis etiã certissimũ habeant, se malã causam tueri. quę quidem impudẽtia nimis grauis est, atq; ab intolerabili quadam superbia proficiscitur. Quocirca Gregorius Naziãzenus in suis Tetrastichis ab huiusmodi vitio

Epi. 86. & 174.

Tetr. 38.

clariorem adeptus eſt, nimirum modeſtiæ & comitatis. Huc quoque pertinet ſimilitudo ea, quam affert Ambroſius, nõ admodũ ei diſſimilis, quã ex Naziãzeno proximè attulimus. Hęc ſunt, inquit, arma iuſti, vt cedẽdo vincat, ſicut periti iaculandi cedentes ſolent vincere, & fugientes grauioribus ſequentem vulnerare ictibus.

Lib.1 offic.cap.5.

Quod ſæpe nequiuit) Plutarchus in lib. de Præceptis connubialib. vt oſtendat virum obſequio ac comitate plus apud vxorem efficere, quàm vi & clamore, ad hũc fere modũ loquitur. Ferunt quõdam ſolem aquilone ſuperiorem extitiſſe. Nam cum ventus vehementi flatu cuidam pallium extorquere conaretur, arctius illud ſtrinxit, atque compreſſit. Poſtea autem, ſedato vento, cum ſol ardentes in eũ radios traiicere cœ-

piſſet, præ nimio æſtu, non modo palliũ, ſed & tunicã quoq; exuit.

De hominis peruerſitate.

35.

SErpentum nobis dens eſt, mens læua columbæ:
Stultitia & pueros, & ſuperamus oues.
Et canis eſt morſus nobis, & equina libido:
Vt leo nos furimus ſemper, & inſtar apis.
Formicæ ventris non cura eſt maior alendi:
Fermenti & veteris nos comitatur acor.
Sic innata feris mala nobis cuncta ſuperſunt:
Cum bona deficiant inſita cuncta feris.

SCHOLIA.

Serpentum nobis) Eadẽ res in Scriptura diuerſas ob cauſas perſæpe diuerſis modis accipitur. Exempli cauſa: Serpens vbique in malã partem ſumitur, præterquam apud Matthæum, vbi ipſius pru- *Mat.* 10
dentia nobis ad imitandum proponitur: nempe vt quemadmodum ille præ cæteris partibus caput ſummo ſtudio tuetur, ſic nos quoque Chriſti, capitis noſtri,

causa omnia corporis membra periculis obiicere non dubitem?, quò incolume in nobis caput cõ-
Mat.10. seruetur. Columbæ simplicitas apud Matthæum item commendatur: at rursus eiusdem vęcor-
Ose.7. dia apud Oseam noțatur, vbi Ephraim columbæ seductæ atque excordi cõparatur. Eodem modo pueri simplicitas atque innocentia vsqueadeo à Christo prę-
Mat.18. dicatur, vt aditum ad cœlum nobis patere posse neget, nisi paruulorum instar efficiamur. Ob
1 Cor.14 idque Paulus nos admonet, vt malitia paruuli simus. At rursus eiusdem inscitia in Prouerbiis, &
Mat.25. apud Paulũ, vituperatur. Iã ouis innocentia tanta est, vt Christus electos omnes hoc nomine appellet, atqueadeo ipse oui conferatur: verùm rursus ouis stultitia ita perspicua est, vt etiam in pro-

uerbium abierit. Vide Erasmum in prouerb. ouium mores. Quinetiam Esaias Iudęorum, qui se à Deo abstraxerant, peccata confitens, dicebat, Omnes nos tanquā oues errauimus. Tum autem canis erga Dominum fidelitate nihil notius. At idem tamen in malam partem vsurpatur Prouerb. 26. Eccles. 13. Matth. 15. 2. Pet. 2. Quin Esaiæ 56. Improbi pastores, quibusque pascendarum ouium cura nulla est, mutis canib⁹ similes esse dicuntur. Atque ad eundem modum generosus equi ad bellum impetus similitudinis causa apud Hieremiam accipitur: verùm eiusdem libido alio loco notatur. Enimuerò leonis generosa audacia hoc nomine in laude est, quòd vt superbos debellare, sic etiā subiectis parcere sciat. Vnde etiam Christus leo de tribu

Esa. 53.
Hier. 8.
Hier. 5.
Apoc. 5

Iuda nuncupatur. Et tamen idem in ſiniſtram partem apud Eccle-
Eccli. 4 ſiaſticum capitur, vbi ait, Noli eſſe tanquã leo in domo tua, ſubuertens domeſticos tuos. Quod autem ad formicã attinet, Chriſt⁹ vetat nos nimis anxia ac præpoſtera earum rerum cura affici, quæ ad huius vitæ vſum ſpectãt. At interim tamen commodum
Pro. 6 eſt, formicæ more, cuius in Prouerb. libro mentio fit, in poſterũ proſpicere (ne alioqui in extremo iudicij die inanes reperiamur) atque illud Heſiodi ſemper
In lib. opera & dies. memoria tenere, Non ęſtas tibi ſemper erit: iam confice nidos.

Denique fermentum variis rationibus nunc in bonam partem accipitur, nunc in malam. Atque hęc pro huius Octaſtichi enarratione nobis dicta ſint. Quib⁹ coronidis inſtar haud alienum fuerit

rit

rit adiungere quæ ſcribit Chryſoſtomus. Hominem, inquit, te agnoſcere nequeo. Cũ nẽpe tãquã aſinus recalcitrẽs, laſciuias autẽ vt taurus, tanquam equus verò poſt mulieres inhies, vẽtri tãquã vrſus indulgeas, vt mulus carnẽ impingues, & malum memoria teneas velut camelus, porro rapias quidẽ vt lupus, ac vt ſerpens iraſcaris, ferias vt ſcorpius, ſis ſubdolus vt vulpes, nequitiæ vero tanquã aſpis & vipera venenũ ſerues, ac ſicut ille malignus dæmõ fratres impugnes, quomodo te cum hominibus connumerare valeam, talis in te naturæ ſigna cum non intuear? *Hom. 23. ad pop. Antioch.*

De ſalutis via.

36.

Vulgari non eſſe via cenſebat eundum
Pythagoras: ſed quà, nõ docet ille tamẽ.
Nec mirum: hoc etenim ſi Chriſtũ exceperis vnum,

Nullus, qui posset tradere, prorsus erat.
Vnde sophum non se, sophiæ sed dixit amantem
Pythagoras: Christum vox ea namque decet.
Quò vocat, huc igitur propera: nam ducit ad astra.
Error, quem timeas hoc duce, nullus erit.

SCHOLIA.

Vulgari non esse) Pythagoræ insignis philosophi, è cuius schola, tanquam ex equo Troiano multi clarissimi viri prodierunt, symbola quędam extant, in quibus sub verborum cortice graues sententiæ latent. Quorum in numero istud est, λεωφόρου μὴ βαδίζειν, hoc est via publica ne incede. Vnde huius Octastichi argumentũ sumpsi, vt ostendã quanto præstãtior magister Christus sit: quippe qui nõ modo nos doceat quod iter vitandũ, sed etiã quod tenendum sit. Vnde meritò ad eum Dauid his verbis vtebatur, Notas mihi fecisti vias vitæ: &

Psal.15.

Christus ipse apud Ioannem vitã se appellat. Quod autem ad istud Pythagoræ symbolum attinet, censet Ambrosius eũ ex hoc Scripturę loco id sumpsisse, vbi christus Mosem calceamenta soluere iubet. Atque hoc præceptum ad id alludit, quod ait Christus in Euangelio, Lata & spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem. Ob eamq; causam abbas Pynuphius ad puerum quendam, quẽ in monachorũ albũ ascribebat, verba faciens, ita loquebatur: Viue vt pauci, vt cum paucis inueniri merearis in regno Dei.

Ambr. epist. 6
Exod. 3.
Matt. 7.
Cassian. lib. de instit. cœn. 6 cap. 38

Vnde sophum non se) Pythagoras, vt est apud Ciceronem in Tusculanis quæstionibus, cum ipsi sapiẽtis nomen, quod plerique sui tẽporis de more sibi arrogabant, nimis superbũ atque insolens videretur, pro sapiẽte philosophũ

quebatur:de Paulo, qui,pro ardentiſſimo ſuo erga Iſraelitas amore, ipſorum loco anathema
Exod.32 eſſe optabat (in hoc ſcilicet Moſem referens,qui niſi Deus Iudęis ignoſcere vellet,de vitæ libro expungi cupiebat:) partim ob Eccleſiæ calamitates,ex quib⁹ Prophetæ tanto dolore afficiuntur, vt pene nec finem nec modum vllum lachrymis imponāt, vt vi-
Eſa. 22. dere eſt apud Eſaiām, Hieremiā,
Mich. 1. & Micheā. Atque apud prophetā
Amos.6. Amos carnales ac voluptuarij homines,non tam ob luxum ſuū obiurgātur,quàm quòd Ioſephi contritione minimè commoueātur. Porro autem his tribus triſtitiæ generibus aliud adiungere licet,nempe cum quis per acerrimam beatitudinis æternæ contēplationem præſentis vitæ peregrinationem deplorare, veram-

que patriam, hoc est cœlestem Hierusalem, feruētissimo quodá animi affectu appetere incipit, nihilque tá in votis habet, quàm vt dissoluatur, & cũ Christo sit, vt de Dauide, & Paulo legimus. 2.Reg.19 Atque huiusmodi cupiditas facile in eius animo concipitur, qui charitate adeo perfecta præditus est, vt à iudicis facie non timeat. Quodquidem mœstitiæ genus ab Augustino magnopere commendatur. Etenim hæc Psalmistę verba exponens, Super flumina Babylonis, illic sedimus & fleuimus dum recordaremur tui Sió, Inde, inquit, oportet vt fleas, recordando Sion. Multi enim flent fletu Babylonico, quia & gaudét gaudio Babylonico. Gaudent lucris, & flét damnis: vtrumque de Babylonia est. Flere debes, sed recordando Sion. Si recordando

Psal.41. Phil. 2. 1.Io.4. Aug. tract. in Psal.136

Sion fles, etiam quando tibi secundùm Babyloniam bene est, oportet vt fleas.

Lib. 9. cap. 28. *Has etiã præter, niueas*) Gregorius Papa in libris Moralium explanãs hæc verba Iob, Si lotus fuero quasi aquis niuis, per huiusmodi aquas, quia nõ de terra fluunt, vt fontium, aut fluminũ aquæ, sed è cœlo labũtur, lachrymas eas aptissimè significari posse ait, quæ nõ ex vlli[9] terrenæ rei desiderio, verùm ex ardẽtissima æternæ vitæ cupiditate funduntur.

Satius esse interdum cedere, quàm rixari.

34.

In rixis grauibus nonnunquam cedere præstat,
Quàm nimiùm niti, victor vt esse queas.
Sæpe etenim in lucta vincit, qui, ludat vt hostem,
Quem præstare videt robore, sponte cadit.
Æquore turbato præstat demittere vela,
Stultitiæ pœnas quàm dare morte graues.
Esse iuuat facilem. rapidus quod sæpe nequiuit
Aphricus, hoc Solis feruida flamma facit.

SCHOLIA.

In rixis) Admonet Augustinus cauendum esse ne tempestate cõtẽtionis serenitas charitatis obnubiletur. Atque in epist. ad Pacentium his verbis vtitur. Non bonum hominis est hominem vincere, sed bonum est homini vt eum veritas vincat volentem: quia malũ est homini vt eũ veritas vincat inuitũ. Nã ipsa vincat necesse est, siue negantẽ, siue confitentẽ. Hæc Augustini verba aduersus eos faciũt, qui nulla in disputatione aduersario herbã porrigere, nec se victos confiteri volũt, quamuis etiã certissimũ habeant, se malã causam tueri. quę quidem impudẽtia nimis grauis est, atq; ab intolerabili quadam superbia proficiscitur. Quocirca Gregorius Naziãzenus in suis Tetrastichis ab huiusmodi vitio

Epi.86. & 174.

Tetr.38.

nos his verbis dehortatur.

Non obtinere cuncta, nec semper, stude.
Bene vinci ames plus, improbè quàm vincere.
Athleta nam non vincitur, quisquis iacet:
Humi sed hostem sæpe qui stratum tenet.

Atque idem Author in magno Apologetico nihil maius ad virtutem adipiscendam impedimẽtum afferre censet, quàm nemini cedere velle. Ob eamque causam Plinius secundus, nisi me memoria fallit, amicum quẽdam alicui commendans, inter cæteras laudes, quas de illo prædicat, vt eũ illi conciliet, hanc numerat, Scit vinci: his nimirum verbis ipsius suauitatem apertissimè declarãs. Ac sanè perniciosum victoriæ genus est, in rixando superiores ferre. Vt enim præclarè ait Basilius, in malis contentionibus miserior est is qui vincit: quia plus secum peccati aufert. Ac longè satius est, si nobis cum aliquo

Orat. aduers. Irasc.

contentionis ſtudio flagrãte res ſit, vt poſteaquam rationes noſtras modeſtè ac leniter expoſuerimus, conticeſcamus, quàm vt contra Pauli conſilium verbis contendamus ad ſubuerſionem potius eorum qui audiũt, quàm ad vtilitatem. Quo quidem ſpectat id quod de Philoſopho quodam memoriç proditum eſt, cui cum aduerſus peruicacem atque honoris auidum aduerſarium diſputandum fuiſſet, atque ille ipſi tãquam victo inſultaret, Eſto ſanè, inquit: quamuis tamẽ victus ſim, tranquilliore tamen, quàm tu, ſumno fruar. Quç profectò verba admodum ſapiente viro digna ſunt, animiq; perturbationibus valde imperãte. Et ſanè hac ratione pro ea victoria, quàm alter ſibi inſolenter arrogabat, longè ampliorem ac præ- 2.Tim.2

clariorem adeptus eſt, nimirum modeſtiæ & comitatis. Huc quoque pertinet ſimilitudo ea, quam affert Ambroſius, nō admodū ei diſſimilis, quā ex Naziāzeno proximè attulimus. Hęc ſunt, inquit, arma iuſti, vt cedēdo vincat, ſicut periti iaculandi cedentes ſolent vincere, & fugientes grauioribus ſequentem vulnerare ictibus.

Lib. 1 offic. cap. 5.

Quod ſæpe nequiuit) Plutarchus in lib. de Præceptis connubialib. vt oſtendat virum obſequio ac comitate plus apud vxorem efficere, quàm vi & clamore, ad hūc fere modū loquitur. Ferunt quōdam ſolem aquilone ſuperiorem extitiſſe. Nam cum ventus vehementi flatu cuidam pallium extorquere conaretur, arctius illud ſtrinxit, atque compreſſit. Poſtea autem, ſedato vento, cum ſol ardentes in eū radios traiicere cœ-

piſſet, præ nimio æſtu, non modo palliũ, ſed & tunicã quoq; exuit.

De hominis peruerſitate.

35.

SErpentum nobis dens eſt, mens læua columbæ:
Stultitia & pueros, & ſuperamus oues.
Et canis eſt morſus nobis, & equina libido:
Vt leo nos furimus ſemper, & inſtar apis.
Formicæ ventris non cura eſt maior alendi:
Fermenti & veteris nos comitatur acor.
Sic innata feris mala nobis cuncta ſuperſunt:
Cum bona deficiant inſita cuncta feris.

SCHOLIA.

Serpentum nobis) Eadẽ res in Scriptura diuerſas ob cauſas perſæpe diuerſis modis accipitur. Exempli cauſa: Serpens vbique in malã partem ſumitur, præterquam apud Matthæum, vbi ipſius prudentia nobis ad imitandum proponitur: nempe vt quemadmodum ille præ cæteris partibus caput ſummo ſtudio tuetur, ſic nos quoque Chriſti, capitis noſtri, *Mat. 10*

causa omnia corporis membra periculis obiicere non dubitem?, quò incolume in nobis caput cõ-
Mat.10. seruetur. Columbæ simplicitas apud Matthæum item commendatur: at rursus eiusdem vęcor-
Ose.7. dia apud Oseam notatur, vbi Ephraim columbæ seductæ atque excordi cóparatur. Eodem modo pueri simplicitas atque innocentia vsqueadeo à Christo prę-
Mat.18. dicatur, vt aditum ad cœlum nobis patere posse neget, nisi paruulorum instar efficiamur. Ob
1 Cor.14 idque Paulus nos admonet, vt malitia paruuli simus. At rursus eiusdem inscitia in Prouerbiis, &
Mat.25. apud Paulũ, vituperatur. Iá ouis innocentia tanta est, vt Christus electos omnes hoc nomine appellet, atqueadeo ipse oui conferatur: verùm rursus ouis stultitia ita perspicua est, vt etiam in pro-

uerbium abierit. Vide Erasmum in prouerb. ouium mores. Quinetiam Esaias Iudæorum, qui se à Deo abstraxerant, peccata confitens, dicebat, Omnes nos tanquã oues errauimus. Tum autem canis erga Dominum fidelitate nihil notius. At idem tamen in malam partem vsurpatur Prouerb. 26. Eccles. 13. Matth. 15. 2. Pet. 2. Quin Esaiæ 56. Improbi pastores, quibusque pascendarum ouium cura nulla est, mutis canib9 similes esse dicuntur. Atque ad eundem modum generosus equi ad bellum impetus similitudinis causa apud Hieremiam accipitur: verùm eiusdem libido alio loco notatur. Enimuerò leonis generosa audacia hoc nomine in laude est, quòd vt superbos debellare, sic etiã subiectis parcere sciat. Vnde etiam Christus leo de tribu

Esa. 53.
Hier. 8.
Hier. 5.
Apoc. 5

Iuda nuncupatur. Et tamen idem in ſiniſtram partem apud Eccle-
Eccli. 4 ſiaſticum capitur, vbi ait, Noli eſſe tanquã leo in domo tua, ſubuertens domeſticos tuos. Quod autem ad formicã attinet, Chriſt⁹ vetat nos nimis anxia ac præpoſtera earum rerum cura affici, quæ ad huius vitæ vſum ſpectãt. At interim tamen commodum
Pro. 6 eſt, formicæ more, cuius in Prouerb. libro mentio fit, in poſterũ proſpicere (ne alioqui in extremo iudicij die inanes reperiamur) atque illud Heſiodi ſemper
In lib. opera & dies. memoria tenere, Non ęſtas tibi ſemper erit: iam confice nidos.
Denique fermentum variis rationibus nunc in bonam partem accipitur, nunc in malam. Atque hęc pro huius Octaſtichi enarratione nobis dicta ſint. Quib⁹ coronidis inſtar haud alienum fuerit

rit adiungere quæ ſcribit Chryſoſtomus. Hominem, inquit, te agnoſcere nequeo. Cũ nẽpe tãquã aſinus recalcitrẽs, laſciuias autẽ vt taurus, tanquam equus verò poſt mulieres inhies, vẽtri tãquã vrſus indulgeas, vt mulus carnẽ impingues, & malum memoria teneas velut camelus, porro rapias quidẽ vt lupus, ac vt ſerpens iraſcaris, ferias vt ſcorpius, ſis ſubdolus vt vulpes, nequitiæ vero tanquã aſpis & vipera venenũ ſerues, ac ſicut ille malignus dæmõ fratres impugnes, quomodo te cum hominibus connumerare valeam, talis in te naturæ ſigna cum non intuear? *Hom. 23. ad pop. Antioch.*

De ſalutis via.

36.

Vulgari non eſſe via cenſebat eundum
Pythagoras: ſed quà, nõ docet ille tamẽ.
Nec mirum: hoc etenim ſi Chriſtũ exceperis vnum,

Nullus, qui posset tradere, prorsus erat.
Vnde sophum non se, sophiæ sed dixit amantem
Pythagoras: Christum vox ea namque decet.
Quò vocat, huc igitur propera: nam ducit ad astra.
Error, quem timeas hoc duce, nullus erit.

SCHOLIA.

Vulgari non esse) Pythagoræ insignis philosophi, è cuius schola, tanquam ex equo Troiano multi clarissimi viri prodierunt, symbola quędam extant, in quibus sub verborum cortice graues sententiæ latent. Quorum in numero istud est, λεωφόρȣ μὴ βαδίζειν, hoc est via publica ne incede. Vnde huius Octastichi argumentū sumpsi, vt ostendā quanto præstātior magister Christus sit: quippe qui nō modo nos doceat quod iter vitandū, sed etiā quod tenendum sit. Vnde meritò ad eum Dauid his verbis vtebatur, Notas mihi fecisti vias vitæ: &

Psal.15.
Ioan.10.

Christus ipse apud Ioannem vitã se appellat. Quod autem ad istud Pythagoræ symbolum attinet, censet Ambrosius eũ ex hoc Scripturę loco id sumpsisse, vbi christus Mosem calceamenta soluere iubet. Atque hoc præceptum ad id alludit, quod ait Christus in Euangelio, Lata & spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem. Ob eamq; causam abbas Pynuphius ad puerum quendam, quẽ in monachorũ albũ ascribebat, verba faciens, ita loquebatur: Viue vt pauci, vt cum paucis inueniri merearis in regno Dei.

Ambr. epist. 6
Exod. 3.
Matt. 7.
Cassian. lib. de instit. cœn. 6 cap. 38

Vnde sophum non se.) Pythagoras, vt est apud Ciceronem in Tusculanis quæstionibus, cum ipsi sapiẽtis nomen, quod plerique sui tẽporis de more sibi arrogabant, nimis superbũ atque insolens videretur, pro sapiẽte philosophũ

hoc est sapientiæ amatorem, sese appellare maluit.

De cultu Dei.

37.

SArcina cum soleat quæuis onerosa videri,
Sola tamen Christi sarcina corda leuat.
Sic auibus leuitas ex pennis nascitur ipsis:
Nedum deprimat has, & grauet istud onus.
Robora sic mulis addunt non parua clitellæ:
Hinc etenim melius pondera ferre solent.
Tale iugum est Christi: nihil illo lenius vsquam est.
Vtque laboris onus dulce sit omne, facit.

SCHOLIA.

Sarcina cum soleat) Tantum abest vt Christi iugum eum à quo trahitur, opprimat, vt etiam leuet, ac coroboret. Quatumuis enim Iudæi dicant, Durus est hic sermo, quantumuis ignauus seruus dicat, Scio quia austerus es: tamen verbum Christi mendacij eos apud Matthæum coarguit, vbi iugum suum dulce & onus leue esse asserit. Atque ad cæte-

Io.6. *Luc.16.* *Matt.11*

ras quidem ſarcinas mediocris ætas,corpus firmum, & integra valetudo, requiritur: iugum autem Chriſti,tam iuuenes, quàm ſenes trahere queunt,neque vlla eſt ætas ac valetudo, quæ excludatur. Vnde etiam aiebat Hieremias, Bonum eſt homini cũ portauerit iugũ ab adoleſcentia ſua. *Thre.3.*
Et Chriſtus,Sinite paruulos venire ad me, & nolite eos prohibere:talium enim eſt regnum cęlorum. Atque iſtud in hoc iugo mirũ eſt,quòd ſub eo,qui laboribus fracti ſunt, requieſcunt, qui infirmi ſunt, vires colligunt. *Mat.19.*
Cum infirmor, inquit Paulus, tũc potẽs ſum. quodquidẽ Chriſti ope atque auxilio contingit, quemadmodũ idem Apoſtolꝰ his verbis teſtatur, omnia poſſum in eo qui me confortat. Nec verò mirum videre debet ſi animo *2. Cor. 12.* *Phili.4.*

adeo forti & erecto quosuis labores, quasuis persecutiones atque calamitates perferat, dum eius præsidio nititur, qui omnia
Hebr.1. virtutis suæ verbo portat. Ac
Psal.91. proinde non iniuria Dauid iustũ palmæ comparat, cui hoc natura insitum est, vt eò altius efferatur, quò magis deprimitur. Id quod Paulo contigisse liquet, qui cum cathenis constrictus esset, euangelium non minus latè diffundebat, q̃ cùm liber ac solutus degeret. Enimuero nõnulli pij viri familiari quadam similitudine planum facere studuerũt, quẽadmodũ fieri possit vt Christi iugũ leue
Aug. in psal 59. & serm. 22 de verbis Apost. Ber. ep. 72. inueniatur, cum ea iugi natura sit, vt humeros premat. Quippe D. Augustin⁹ in Psalmos, & Bernardus in epistolis eadẽ similitudine vtuntur, hoc est ea, quę hoc octasticho priore loco cõtinetur.

Sed quia Bernardus alterā adhuc affert, atque hanc rem elegantiſſimè deſcribit, non erit alienum audire quid dicat. Libet, inquit, admirari quā leue ſit on⁹ veritatis. Nū verè leue eſt quod portantē non grauat, ſed leuat? Quid eo leuius onere, quod non ſolùm non onerat, ſed portat omnē, cui portandum imponitur? Hoc on⁹ potuit vterum grauidare virgineum, grauare non potuit. Hoc onus ipſa, quibus ſe præbuit ſuſtentandum, ſenis Simeonis brachia ſuſtentabat. Hoc etiam Paulum in graui licet & corruptibili corpore poſitum, rapiebat vſq; ad tertium cœlū. Quæro in rebus ſi quid huic exoneranti oneri ſimile inueniam: & occurrit mihi de pēnis auium, quod vtcumq; coaptem, quæ quodā videlicet ſingulari modo, & corpulentiorē

reddunt ſubſtantiũ,& agiliorẽ. Mirum opus naturæ. Vnde groſſeſcit materia, inde ſarcina leuigatur: & quantum creſcit in maſſa, tantum decreſcit in pondere. Hoc planè in pœnis Chriſti oneris exprimit ſimilitudinem, quòd & ipſæ ferunt à quibus feruntur. Quid & de quadriga dicam? Hæc nimirum admota iumento ſarcinam, quæ ab ipſo moueri nō poterat, auget quidem, ſed portabiliorem facit. On⁹ oneri additur, & minus onerat. Sic & oneri grauiſſimo Legis accedens quadriga Euangelij, & auxit perfectionẽ, & difficultatem minuit. His duabus ſimilitudinibus vtitur Bernardus: quarum poſterior aditũ mihi aperuit ad eam quã ſecũdo loco adhibui, nẽpe de mulo, cui cũ clitellæ ponderis incrementũ ſint, hinc tamen hoc cõſequitur,

vt ſarcinas ſibi impoſitas leuius ferat. Addã etiã præclarã ſententiã, quã in altera quadã epiſtola idem Bernardus affert: In via vitę, quò citius, eò facilius curritur: & leue Saluatoris onus, quo creſcit, amplius, eò portabilius eſt. Nõne & auiculas leuat, non onerat, pennarũ, ſiue plumarũ, numeroſitas ipſa. Tolle eas, & reliquũ corpus põdere ſuo fertur ad ima. Sic diſciplinam Chriſti, ſic ſuaue iugũ, ſic onus leue, quò deponim9, eò deprimimur ipſi: quia portat potius quàm portatur. *Epiſt. 341.*

Quàm grauiter in ſpiritualis vitæ auſpiciis homo oppugnetur.

38.

Protinus vt patrias remeat fugitiuus ad ædes
Iſacides, Laban frendet, & arma parat.
Ac generum nactus verbis inceßit acerbis,
Quod tacitus celerem ſumpſerit ille fugam.
Quin mihi diſceſſus patuit tuus, inquit, vt & te
Cum cithara, variis proſequerérque ſonis?
Iſacides contrà, Fugiendi clam mihi cauſa

Ista fuit, ne me prosequereris, ait.

SCHOLIA.

Protinus vt patrias) Tantisper dum homo in eo statu est, vt cum impiis illis apud Esaiã dicere queat,
Esa.28. Fœdus percussimus cum morte,
1.Tim.2. & cum inferno fecimus pactum, atque eum captiuum Diabolus tenet ad ipsius voluntatẽ, tandiu velut pace quadam fruitur: vt qui nullis ab eo tentationibus vrgeatur, quia ab ipso velut iure possidetur. At simul atque in ipso eiusmodi mutatio dexteræ Dei efficitur, vt abiecta flagitiosa vita ex legis diuinæ præscripto viuere, atque opera pœnitentiæ consentanea efficere incipiat, protinus diabolus in furias ruit: ac si id consequi nequit, vt per obiectam præteritarum voluptatum recordationẽ eum recuperet, vulpinam pellem ab-

iicit, ac leoninam induit, vſque-adeo horrendas perſecutiones ipſi excitans, vt plerunque op-preſſus arma de manibus ponat, eúmque Dominũ agnoſcat, quẽ-admodum præclarè ab Origene in Exodum ſcribente annotatum eſt. Atque huius belli quod ſata-nas aduerſus homines in melio-ris vitæ præludiis mouere con-ſueuit, figuram habemus in La-ban, qui quamprimum Iacob ad patrem ſuum iter iniit, gra-uiſſima iracundia inflammatus, eum perſecutus eſt: in Pharaone, velut Cyrillus tradit, qui vt pri-mùm Iudæi cum illo agere cœ-perunt, vt eos ex Ægypto exce-dere, ac Deo ſacrificium offerre ſineret, illico exarſit, eóſque im-maniſſimè vexauit: In Saule, qui cum Ionatham filium incredibi-li quadam beneuolentia Daui-

Hom. 3. in Exod.

Gen. 31.

Lib. de ador. in ſpir. & ver.

dem complecti cerneret, teterrimum statim odium atque indignationem aduersus eum concepit. Qua etiam de re Origenes in eo libro quem proximè citauimus, hæc Mosis verba exponens, Ex quo locutus sum cum Pharaone, afflixit populum tuũ, ita loquitur: Antequam sermo Dei audiatur, antequam prędicatio diuina nascatur, non est tribulatio, nec tentatio: quia nisi buccinet tuba, non committitur bellum. Vbi verò signum belli tuba prædicationis ostenderit, ibi sequitur afflictio, ibi omnis tribulationum pugna consurgit. Et Paulo inferius: Priusquam veniret sermo qui argueret, vitia intra te in pace durabant, Sed vbi sermo Dei facere cœpit vniuscunque discrimen, tunc perturbatio magna con-

Exod 5

ſurgit, & ſine fœdere naſcitur bellum. Cum iniuſtitia enim quando poteſt conuenire iuſtitia? Idem rurſus allegorico ſẽſu exponens id quod Leuitic. 8. cap. de hircis ſcribitur, Quoniã, inquit, is, qui in ſorte Domini eſt, ſpem gerit, non in pręſenti ſeculo, ſed in futuro, & ei⁹ ſors DOmin⁹ eſt, quotidie moritur, ideo is quidẽ iugulatur: ille autẽ, qui in ſortem contrariam cecidit, non iugulatur, quia mũdus quod ſuũ eſt diligit. Ac rurſus in alia homilia de eo bello verba faciẽs, quod Iſraelitæ aduerſus Gabaonitas gerebãt, His, inquit, qui ſociauerint ſe ad filios Iſrael, omnes qui prius amici erant, inimici fiunt. Atque hinc huiuſmodi documẽtum elicit: Cum anima humana verbo Dei ſe ſociauerit, dubitare non debet ſtatim

Hom. 9 in Leuit.

Hom 11 in Ioſue.

ſe inimicos habituram. Et ex eo quod Gabaonitę à ſuis oppugnãtur, oſtendit quòd licet vltimi quoque meriti ſis in Eccleſia, tamen hoc ipſo quòd ad Ieſum pertines, oppugnaberis. Eodem quoque modo Gregorius explanans hæc verba Iob, Qui parati ſuſcitare Leuiatham, Quaſi dormiebat, inquit, dum ſopitus in prauo corde quieſceret: ſed excitatur in prouocatione certaminis, cum ius amiſerit peruerſæ dominationis. Ac rurſus in eodẽ libro miraculum illud explicans, cuius apud Marcum fit mentio, vbi Diabolus hominem eum, quem Chriſti iuſſu relinquere cogebatur, excedens diſerpſit, ad hunc modum loquitur: Quem nõ diſerpſerat cum tenebat, exiẽs diſerpſit: quia tunc peius cogitationes mentis dilaniat, cum iam

Lib. 4. Mor. ca. 24.

Lib 32. cap. 18.

termino egressus sui, diuina virtute compulsus, appropinquat. Et ex eo quòd magnis cum clamoribus eum reliquit, cum tamen, dum prius eum possideret, mutus erat, hoc edocemur, eum, cum aliquem possidet, minora tentamenta irrogare: cùm vero de corde pellitur, acriori infestatione perturbare. Atque hoc est quòd Bernardus quoque scribit: Caro pœnitētis, memor libertatis recens amissę, acrius concupiscit aduersus spiritum. *Bern. in Psal. 90.*

Cum cythara) Philo Iudæus eum, qui è vitiorum cœno emergere incipit, cum eo cōfert, qui è graui ac difficili morbo recreatur. Quemadmodum enim si ille vel tātillum in victus ratione peccet, protinus in morbum relabitur: sic qui probam atque honestam vitam inchoauit, facile ob imbe- *De præm. & pœn.*

cillitatẽ ſuam in vitium recidit, niſi ſaluti ſuæ diligenter proſpiciat. Quod quidem cum hoſtis noſter exploratum habeat, antequam ille ſpirituale robur collegerit, ei obuiam prodit, atque eũ deiicere conatur. Ac propterea Sapiens nos admonet, vt ſaluti noſtræ quàm ſtudioſiſſimè cõſulamus. Fili mi, inquit, accedens ad ſeruitutẽ Dei, in timore ſuſtine, & præpara animã tuam ad tentationẽ. Porro hæc tentatio in eo, vt Bernardus ait, ſita eſt, quòd pro bonis, quæ nõ videmus, formidamus, quæ impreſentiarũ ſunt aduerſa, tolerare. Quò plerũque fit, vt præ animi imbecillitate ab incœpto reſiliam⁹. Ac proinde hoſtis noſter verũ illud eſſe perſpectũ habẽs, quod ab Hilario proditũ eſt, nimirũ difficile eſſe ab vſitatis deſinere, atque à familiaribu

Eccl. 2.

Serm. 33. in cant.

in Pſal. 118.

bus abſtrahi, protinus vt hominem ſpiritum ſalutis concepiſſe ac peperiſſe videt, Ægyptiorum in modum ſtatim eum extinguere nititur. Id quod olim per Madianitas deſignabatur, qui in valle Iezrael, hoc eſt, ſeminis Dei caſtra poſuerant. Quem locũ exponens Origenes ait: Non ſunt auſi illic, vbi vidẽtur iam nati eſſe fructus ſpiritus, ſed vbi adhuc ſemen Dei iacet. Enimuero præcipua techna, qua Satanas aduerſus hominem initio ſuæ conuerſionis vtitur, hæc eſt. Nam cum ipſi hoc certum ac deliberatum eſſe videt, vt ab eo ſe abſtrahat, atque, vt Auguſtini verbis vtar, pacta infidelis & doloſæ amicitię cum eo conſtituta reſcindat, ſaltem eum rogat, ne iniquo animo ferat, ſi cum citharis & tympanis eũ proſequa-

Hom. 8. In Iud.

Lib. 1. de doctrin. Chriſt. cap. 23.

tur: velut figuram habemus in Laban erga Iacob. Qua quidem re voluptates ſignificantur, quarũm memoriam nobis refricat, vt per dulcem earum recordationem, cum vitę ſanctæ & Chriſtianæ aſperitate collatam, quaſi duplici quodam ariete noſtrum rectè viuendi inſtitutum ſubuertat: quemadmodum Iſraëlitis cõtigiſſe in Exodo ac Numeris legimus, vbi refertur quonam pacto carnium peponum & cucumerum Ægypti recordatio deſiderium regionis illius adhuc in eorũ animis ciebat. Quòd ſi hoc à nobis impetrare nequit, id ſaltem contendit, vt Deo noſtro in Ægypto ſacrificemus, hoc eſt in medio rerum mundanarum tumultu. Verùm ad has omnes inſidioſas preces aures obſtruere cõuenit, ſummóque ſtudio pro-

Exod. 16 & *Num.* 11.

uidere,ne ille nos ad hunc modũ prosequatur. Id autem cõtinget, si,iuxta Pauli consilium, obliuiscentes quę retrò sunt,ea tantùm, quę à fronte sunt,cogitemus. Atque hoc est quod monet Philo Iudęus. Si, inquit, circa aliquod vitium offẽsurus es, ne illud animo & cogitatione verses, sed totam hãc cogitationem ab animo statim expelle. *Phil.4.* *Lib.2. Alleg.*

Isacides contrà) Ambrosius in epistola quadam Iacob ad hunc modum socero respondentem inducit, hoc est,se tantùm ab eo abesse,vt huiùsmodi rebus delectaretur, ac reuocari posset, vt hoc ipso nomine clàm se proripuerit, ne talia eum sequerentur.

De satanæ aduersus hominem crudelitate.

39.

SÆuitiem horrendam Satanæ cui noſſe libebit,
Quoque ſuos tractet perfidus ille modo,
Is ſibi proponat dira feritate Tyrannum,
Atque hominis præter qui nihil ora gerat.
Namque cadaueribus velut hic, quos Marte ſubegit,
Alligat, vt miſeris ſit mora longa necis:
Sic atri quoque rex erebi, quos arripit, ad res
Fluxas, & fragili ſorte, ligare ſolet.

SCHOLIA.

Sæuitiem Satanæ) Inter immaniſſima crudelitatis exempla, quę literarum monumentis conſignata ſunt, iſtud haud poſtremum locum tenet, nempe cum protrahendi cruciatus cauſa viuus homo cadaueri iũgitur. Quo etiam crudelitatis genere vti cõſueuiſſe Mezentium teſtatur his verbis Vergilius,

Mortua quinetiam iungebat corpora viuis.

In adhort. ad Gent. Ac proinde Clemens Alexandrinus calamitatẽ eã deplorans, in quã Satanas crudeli fraude gẽtiles cõiecerat, hoc videlicet ipſis perſuadens, vt cultum atque

honorem vni Deo debitum ad res ſenſu carentes transferrẽt, his verbis vtitur: Peruerſa beſtia, inquit, de diabolo loquens, præſtigiis quibuſdã homines in ſeruitutem redigit, atque ad hũc vſq; diẽ affligit, eos vt quidẽ mihi videtur, barbarorũ more excruciãs: quorũ tantã eſſe inhumanitatẽ ferũt, vt quos bello atque armis ceperint, cadaueribus iungãt, quò vnà cũ illis putreſcãt. Eodẽ enim modo peruerſus tyrãnus ac draco, quotquot homines ſubigere poteſt, miſero ſuperſtitionis vinculo cõſtrictos, ad lapides, ligna, ac ſimulacra, viuos adducit, vnáque cũ illis inhumat, quoaduſq; vnà cũ illis intereãt. Habes, lector ſimilitudinẽ eam, quam ſcriptor grauiſſimus affert. Quam in hoc Octaſticho amplificandam duxi, eam nimirum, non modò

ad Gentilium ſimulacra accō-
modans, ſed etiam ad ea omnia
extendens, quæ fluxa & caduca
ſunt: quibus, cum homo volun-
tatis nexu aſtrictus eſt, miſerè pe-
Eccl. 13. rit atque corrumpitur. Quemad-
modū enim fieri nequit, vt quiſ-
piam picem tangat, quin ipſius
manus inficiantur: eodem modo
fieri nō poteſt, vt qui præpoſtero
affectu rebus vanis atque interi-
tui obnoxiis adhęret, non ipſe
quoque euaneſcat & corrūpatur,
atque, vt cū Propheta loquar, in
Ioel. 1. fœcibus ſuis cōputreſcat. Vnde
Rom. 1. etiam Paulus de iis loquens, qui
Dei veritatē in mendaciū cōuer-
terāt, iuſto iudicio hoc ipſis cōti-
giſſe ait, vt in cogitationibus ſuis
euanuerint. Ex quo perſpicuū eſt,
quòd quemadmodū Chamæleo
rei cui ſeſe adiungit colorem cō-
trahit, ſic etiam homo talis effi-

citur, qualis est res ea, cui animũ addicit. Si Deo adhęret, diuinus efficitur. Si mundi vanitatibus, vanitate ipsa vanior redditur. Ob eámque causam aiebat Paulus, 1.Cor.6. Nescitis quoniam qui adhæret meretrici, vnus spiritus efficitur: qui autẽ adhæret Deo, vnus spiritus est?

De mutuo piorum & impiorum aduersum se iudicio.

40.

Insanire putat mundus, quos mille labores,
Pauperiemque videt ferre, grauemque famem.
At contrà iusti mundum, quòd vbique sequatur
Quæ carni arrident, mente carere putat.
Sic igitur pugnant animis mundúsque piíque:
Nec, qui nunc litem finiat, vllus adest.
Ast illam Christus dirimet, cum venerit olim.
Ac mundo vincet sancta cadente manus.

SCHOLIA.

Insanire putat mundus) Communis est hæc piorum lamentatio, quòd se impiis & carnalibus

contemptui atque ludibrio esse conspiciant. Hæc est querela Iob.cap. 19. & Dauidis plerisque locis, nempe Psal. 38. 122. & 68. vbi ait improbos inter pocula ipsum ludibrio habere consueuisse. Qua quidem in re id experiebatur, quod ait Sapiēs, Stultus in sua stultitia omnes sui similes existimat. Sic nimirū Paulus, iuxta mūdi opinionē loquēs, Nos, inquit, stulti propter Christū. Nec vero satis habēt impij calamitates piorum risu ac cauillis insectari: verùm etiā ad labefactādam & infrigendā eorū patientiā, acerbis verbis ipsos lacessunt, quemadmodū vxor Iob ad maritum dicebat, Adhuc permanes in simplicitate tua? Eodéque modo vxor Tobiæ ad virū, Manifestè vana facta est spes tua, & eleemosinæ tuæ euanuerunt. Et

Eccl. 10.
1. Cor. 4.
Iob. 2.
Tob. 2.

apud Malachiam de iustis hanc iniquissimam sententiam impij proferunt, Vanus est qui seruit Deo. Nec tamen propterea vir probus animo cősternari debet, verùm potius lętari, animúmque erigere, illud secũ reputans, quod scribit Marcus Eremita, nimirum certissimum diuini fauoris argumentũ esse, cũ stultorũ ludibriis patet. Nimirum aduersus huiusmodi tela Scripturæ sãctę clypeo sese cõmunire debet, quæ plurimis locis falsã hanc impiorũ sententiam euertit, aliámque longè veriorem, cúmq; ea ex diametro pugnantẽ edit. Vani sunt, inquit Sapiẽs, omnes homines in quib⁹ nõ est scientia Dei. Et apud Ecclesiastem risũ reputaui errorem, & gaudio dixi, Quid frustra deciperis? Et Ionæ 2. Qui custodiũt vanitates, frustra misericordiã suã

Mal.3.

De leg. spirit. vers.133.

Sap.11.

Eccl.2.

derelinquunt. Ac denique Iob paucis verbis eorum ſtatũ egregiè deſcribit. Ducunt, inquit, in
Iob.21. bonis dies ſuos, & in puncto ad infernum deſcendunt. Atque hîc longe aliis verbis vti, eámque, quam aduerſus pios tulerãt, ſententiam, retexere incipiũt, idque
Sap.5. vſurpare quod eſt apud Sapientem, NOS inſenſati vitã eorum reputabamus inſaniam. Quamobrem nihil eſt cur idcirco pij animos deſpondeant, quod ſe ab impiis cõtemni atque irrideri vi-
1. Cor. 1. deãt, cum iidem teſte Paulo crucis verbum pro ſtultitia ducant, ac prophetas quoque ſannis ac dicteriis proſequantur, illudque per riſum ſubinde repetant,
Eſa.24 Manda, Remanda: verbumque Dei in canticum vertant, atque
Ezech. 33. adeo Deũ ipſum apud Ezechielem pro carmine muſico habeãt.

Quare minimè mirum videri debet, ſi, cum patrem familias irrideant, multò magis ipſius quoque domeſticos ſuggillent. Atque huc facit quod ſcribit Bernardus ſuper his Dauidis verbis, 2.reg. cap.6. Ludã & vilior fiam: Ludam ſcilicet, vt illudar. Bonus ludus, qui hominibus quidẽ ridiculum, ſed Angelis pulcherrimũ ſpectaculũ præbet. Bonus, inquã, ludus, quo efficimur opprobriũ abũdantibus, & deſpectio ſuperbis. Nam reuera quid aliud ſecularibus, quàm ludere videmur, cum, quod ipſi appetunt in hoc ſeculo, nos per contrarium fugimus, & quod ipſi fugiũt, nos appetimus? more ſcilicet ioculatorũ & ſaltatorũ, qui capite miſſo deorſum, pedibúſque ſurſum erectis, præter humanum vſum ſtãt manibus, vel incedunt, & ſic in ſe

Epiſt.87

Pſal.122

niũ oculos defigunt. Non eſt hic ludus puerilis, nõ eſt de theatro, qui fœmineis fedíſque anfractibus prouocet libidinem, actus ſordidos repreſentet. Sed eſt lud⁹ iocundus, honeſtus, grauis, ſpectabilis, quo celeſtiũ ſpectatorũ delectari poſſit aſpectus. Hoc caſto & religioſo ludo ludebat, qui

1. *Cor.* 3. dicebat, Spectaculũ facti ſumus angelis & hominibus.

Animi perturbationes ebrietatis ſpeciem præbere.

4.

EBrietas à me procul eſt (hoc dicis in horas)
Nec nimio eſt vnquam mens mea mota mero.
Quid tum? ſi pectus tenet inſaturata cupido,
Iræ ſi ratio dat tua victa locum:
Si leuibus cauſis alios inceſſis, eriſne
Sobrius, exigui ſis licet ipſe meri?
Sobrius eſſe poteſt, ratio quem deſerit omnis?
Nec madida ebrietas, nec mihi ſicca placet.

SCHOLIA.

Ebrietas a me procul) In hoc Car-

mine ad imitationē Ludouici Viuis madidā ebrietatem eā voco, quę ex nimia crapula cōtrahitur: quæquidem cū rationē oppresserit, homo iā brutis similis redditur. Contra, siccā eā appello, quæ non ex vino immodicè hausto nascitur, sed ex turbidis animi motib⁹, qui omnē rationis vsum atq; iudiciū homini eripiunt. Nā, vt ait Hieronym⁹, in suis in Ezechielem cōmentariis, ebrietas nō solū in potione vini, sed in omnib⁹ reb⁹ ostēditur, quib⁹ & in cōtractibus, & in negotiis seculi, & damnis ac lucris amore & odio mēs inebriatur ac fluctuat, & statum suum tenere non potest. Atque ante eum Origenes his verbis vsus est: Ebrij etiam sunt, qui sobrij sibi videntur. Iracundia inebriat animam: furor verò eum plusquàm ebriū facit. Cu-

In 44. cap. Ezech.

Hom. 7. in Leuit.

piditas & auaritia non ſolum ebrium,ſed & rabidũ hominẽ reddũt. Ac rurſum Chryſoſtomus in Oratione quadã aduers⁹ Iudęos. Qui,inquit,mulieris alienę tenetur amore, qui ſcortis vacat, ebrius eſt. Et quemadmodũ is qui multũ ebibit merũ, ſeſéq; iugurgitauit,illiberales voces effundit, aliudq; pro alio videt: ſic & hic, veluti mero quopiã,ſua cupiditate repletus, neque ſana profert verba, ſed obſcœna omnia,ſed pernicioſa,ſed illiberalia, riſúſq; plena: aliaque pro aliis videt,cæcutiens ad ea quæ cernũtur. In eandem ſententiam, & quidem grauiore ſtilo, ſcribit Hieronymus in hæc verba: Eſt triſtitia quæ ducit ad mortẽ: hæc abominãda ebrietas eſt. Eſt ira quæ iuſtitiã Dei non operatur, & furori proxima mẽtis ſuæ impotẽ facit,

In Cõ. 1.ca. Ioel

in tantum vt labia tremant, dentes concrepent, vultus pallore mutetur. Quid referam de gaudio & voluptate, & maximè amore, qui excæcat cordis oculos, & nihil aliud amātē niſi id quod amat cogitare permittit? An non eſt dicenda ebrietas, cū propter vile ſcortum, & ignominioſam corporis partem, animæ libertas in ſeruiles blanditias inclinatur? cum laborem ſuum alterius facit eſſe delitias? cū furto, ſcelere, atq; periuriis opes futuræ præparat voluptati? & cū videatur ab omnibus, ſe exiſtimat nō videri, dūmodo potiatur eo quod deſiderat. Hęc ſunt grauiſſimi ac ſāctiſſimi viri verba. Porrò autē quia in hòc carmine de ira potiſſimū loquor, quandoquidem ea eſt, quæ temulenti hominis ſpeciem expreſſius refert, non erit alienū

Plut. in vit. Demet. quæ de ea Plutarchus literis mādauit, hic producere. Verùm quò rectiꝰ ea similitudo, quàm affert, intelligatur, illud prius admonebo, olim apud Lacedęmonios istud in more positū fuisse, vt festis diebus seruos suos, quos helotas nuncupabant, vino ingurgitarent, eosque postea in publicū proferrent: quò iuuenes Spartani ebrietatis fœditatem conspicientes, ab huiusmodi vitio abhorrerent. *De cohib. irac.* Ait itaque Plutarchus quòd quemadmodum Lacedęmonij in seruis suis ostendere solebāt quàm fœda res esset ebrietas, sic aliorum exemplo discere cōuenit quàm turpis & obscena res sit iracundia : quæ quidem grauissimus morbus est, si modò verū est, quod scribit Hippocrates, morbos eos acerbissimos ac periculosissimos esse, qui ęgrotorum

rum faciem quàm maximè immutant. Ac deinde intemperantiã eam, quæ ex vino oritur, cũ ea cõparat, quã iracũdia parit, atque hãc illa lõgè turpiorẽ esse asserit. Consimilẽ in modũ Aristoteles, vt refert Stobæus, dicere solebat, iram animo tenebras perinde offundere, vt fumus aspectum turbare consueuit. Vnde etiam Gregorius Nazianz. carmine quodã eam mentis nubem appellat. Ac Lactantius eam, hominem, non modo probi hominis, sed hominis quoque nomine spoliare affirmat. Quocirca magnopere nobis prouidendũ est, ne huiusmodi perturbatione abripiamur: verùm contrà, quod de patre suo idem Gregorius scribit, nos ipsos aduersus eam tãquam aduersus hostem, præmuniamus. Qua quidem in re memoria man-

Nicob. ad fil.

Lact. li. 6. cap. 18

Orat. funeb. de Pat.

dandum eſt id quod ſcribit Au-
Epiſt. 148. guſtinus. Multo meli9 eſt, inquit, vt nec iuſtè cuiquam iraſcamur, quàm, velut iuſtè iraſcendo, in alicuius odium, irę occulta facilitate, delabamur. In recipiendis enim hoſpitibus ignotis ita ſolemus dicere, Multo eſſe melius malum hominem perpeti, quàm forſitan per ignorãtiam excludi bonum, dum cauemus ne recipiatur malus. Sed in affectibus animi, contrà eſt. Nam incomparabiliter ſalubrius eſt etiam iræ iuſtæ pulſanti non aperire penetrale cordis, quàm admittere, nõ facilè receſſuram, & peruenturam de ſurculo ad trabem. Hæc eſt Auguſtini ſentẽtia, quæ vt in mores noſtros commodius trãſeat, hanc annotationem Bernardi teſtimonio concludam, qui optimam rationem tradit, qua huic perturbationi obſiſta-

mus. Nolite,inquit,irasci eis qui *Serm.13. in Psal. Qui habitat.*
transitoria vobis auferūt,qui cō-
uitia inferunt,qui ingerunt fortè
supplicia,& post hoc faciūt nihil.
Ostendā autē vobis cui debeatis
irasci. Irascimini ei, quæ sola vobis nocere potest, sola facere vt
omnia illa nó prosint. Vultis scire quænam illa sit? Iniquitas propria. Ita dico vobis, huic irascimini. Nulla enim nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Qui perfectè huic irascitur
cæteris non mouetur, magis &
amplectitur illa. Ego, inquit, in *Psal 37.*
flagella paratus sum. Sit damnū,
sit cóuitium, sit læsio corporalis.
Paratus sum,& nó sum turbatus, *Psal. 118*
quoniam dolor meus in conspectu meo semper. Quidni exteriora omnia paruipendā in huius
æstimatione doloris? Fili⁹,inquit, *2. Reg. 16.*
vteri mei persequitur me,& cóui-

tianti seruulo indignabor? Cor meum dereliquit me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & damna temporalia plangam, aut incommoda corporalia reputabo? Hinc nimirum mansuetudo oritur, cui draconis flatus nó noceat, sed etiam magnanimitas, quam rugitus leonis non terreat.

Periculosissimam esse peccandi consuetudinem.

42.

QVò magis est aliquis putei delapsus ad ima,
Hoc ille os putei strictius esse putat.
Sic etiam quò quis grauiora in crimina preceps
Labitur, hoc minus est exitus huic facilis.
Arctius haud vnquam Venerem cum Marte ligauit
Mulciber, eximiæ cum daret artis opus.
Quàm sunt arcta, quibus mala consuetudo ligare,
Quæ semel obsidit pectora, vincla solet.

SCHOLIA.

Lib.26. cap.30. *Quò magis est*) D. Gregorius exponens hæc verba Iob, Igitur

ſaluabit te de ore anguſto latiſſimè, his verbis vtitur: Omnis qui vitæ viam deſerens, in peccatorũ ſe tenebras deiicit, ſemetipſum, quaſi in puteum, vel foueam, mergit. Si verò diutina perpetratione etiam cõſuetudine iniquitatis opprimitur, ne ad ſuperiora iá poſſit exurgere, quaſi anguſto ore putei coarctatur. Vnde David propheta ſub ſpecie peccantium exorat dicens, Non me demergat tempeſtas aquę, neque abſorbeat me profundum, neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum. Quem enim mali operis iniquitas à bona ſtabilitate commouit, quaſi tempeſtas aquæ rapuit: ſed ſi adhuc longa conſuetudine non præualuit, non demerſit. Iam in puteum cecidit, qui hoc, quod diuina lex prohibet, perpetrauit. Sed ſi adhuc longa conſuetudo *Pſal. 68.*

nõ deprimit, nequaquam os ſuũ putans coãguſtauit. Tantò ergo facilius egreditur, quãtò minori conſuetudine coarctatur.

Lib. 3. cont. vitup. vit. mona.

Quàm ſunt arcta) Dura, inquit Chryſoſtomus ac penitus acuta & violenta res conſuetudo eſt ad vincendam capiendamque animã, cùm in primis iſta voluptatẽ adiutricẽ habeat: ea verò virtus, ad quã feſtinamꝰ & ad quã trãsferri atq; applicari ſtudemus, ingẽtes nobis præbeat labores. Quocirca Deꝰ quoq; ipſe, cũ Hebręis eorũ, quæ in Ægypto didicerant, malorum vetus conſuetudo deponenda eſſet, ſeorſum illos in ſolitudinem adduxit, atque ita illorum formabat animos, viam omnem medicinæ & curationis, tam aſperiorem, quàm leniorem tentãs, nihilque penitus omittẽs ex his, quæ viderentur eorũ ſalu-

britati profutura. Et ne sic quidẽ vitia illi effugerunt: sed cum mã-na cœlesti cibo alerentur cepas tamen & allia, & cætera Ægypti mala pręferebant, atque requirebant. Adeo consuetudo valet, tã-tumque habet roboris! Hæc ille. Atque itidem D. Gregorius explicans hæc verba Iob, Irruit in me quasi gigas, Si, inquit, hostis suasionibus anima subesse cõsueuerit, quanto se ei crebrius subiicit, tanto eum sibi intolerabiliorem facit, vt ei reluctari non valeat: Quia nimirum malignus aduersarius contra hanc, ex praua consuetudine deuictam, quasi more gigantis pugnat. quò etiã spectat id quod idem alibi ait, dum hæc verba Iob explanat, Stringit caudam suam quasi cedrum. Bene, inquit, stringere cauda dicitur Behemoth, dente enim vulnerat,

Lib. 13. cap. 10.

Lib. 32. cap. 17.

cauda ligat: quia ſuggeſtione prima percutit, ſed percuſſam mentem, ne euadere valeat, inualeſcente, fine tẽtationis aſtringit. Id quod Auguſtinus quoque in ſe experiebatur, cum ad ſanctiorem viuendi rationem ſeſe cõuertere niteretur. Quos enim tum animi æſtus ſenſerit, in confeſſionibus ſuis pulchrè deſcribit. Iã, inquit, attingebam, & tenebã: nec tamen attingebã, nec tenebam, hęſitãs mori morti, & vitæ viuere. Plúſque in me valebat deterius molitum, quàm melius inſolitũ. Hæc ille. Vnde non immeritò Cretenſes, cum, vt teſtatur Valerius, aliquem execrari vellent, nihil illi grauius imprecabantur, quàm vt mala conſuetudine delectaretur: quòd videlicet minimè dubitarent, quin ea res certiſſimam ipſi perniciẽ eſſet allatura.

Lib. 8. *confeſſ.* *ca.* 11.

Inanem omnem laborem esse, qui non ad æternam vitam referatur.

43.

VT mala gens lapsum studuit sibi condere manna,
Protinus enatis vermibus esca fuit.
Excipienda mihi sunt tantùm sabbata: nam tunc
Nil epulas poterat vermis in æthereas.
Dic mihi cur illis seruatur manna diebus,
Per reliquos pereat cum tamen vsque dies?
Discimus hinc tectè, quòd nil, nisi tendat ad æuum
Est tibi certa quies, vtilitatis habet.

SCHOLIA

Vt mala gens) Augustini 91. serm. de temp. hæc verba sunt: Si quid hîc boni operis acquiras, si quid iustitiæ, misericordię, & pietatis recōdas, hoc tibi in futuro seculo erit cibus. Denique hoc & Apostolus admonet dicēs, Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet. Quid ergò agimus nos, qui magis illud recondere volumus, quod corrumpatur, non quod *Galat. 6*

permaneat & perduret in craſtinum,id eſt,in futuro ſeculo.Diuites auari& cupidi hæc recõdunt, quæ in hoc ſeculo, imo cum ſeculo,corrumpuntur. Qui autem bona opera recondunt, illa per-
Exod.16 maneat vſque in craſtinum. Denique ſcriptum eſt quod qui infideles fuerunt, ſeruauerunt de manna, & ebullierunt ex eo vermes,& computruit. Illud autem quod pro die ſabbati recondebatur, non eſt corruptum, neque vermes ebullierunt in eo, ſed permanſit integrum. Et tu ergo, ſi propter præſentem vitam tantummodo, & propter amorem ſeculi theſaurizes, continuò vermes ebulliunt. Denique audi de peccatoribus,& his qui præſens
Eſa. 66. ſeculũ diligũt,quid Pròpheta dicat: Vermis, inquit, eorũ nõ morietur.Iſti ſunt vermes quos gene

rat auaritia: isti sũt vermes quos generat diuitiarũ cæca cupiditas his, q habẽt pecunias, & vidẽtes in necessitate fratres suos claudũt ab eis viscera sua. Propterea & Apostol⁹ dicit: Diuitib⁹ autẽ seculi huius pręcipe nõ superbè sapere.

Quàm sit arduum cupiditatibus imperare.

44.

Fœnoribus quidam tot sese obstrinxerat olim,
Nulla quies vt ei nocte diéque foret.
Creditor instabat namque vnus & alter in horas:
Nec, quò se planè vertere posset, erat.
Credita persoluit tamen hic cum fœnore tandem
Omnia, sic misero parta labore quies.
Parta quidem, haud obtẽta tamen: nam creditor vnus,
Vsque licet capiens, vsque molestus erat.

SCHOLIA.

Fænoribus quidam) Cũ senex quidam, vt refert Cassianus à philosophis quibusdã vt rusticus exagitaretur, huiusmodi problema illis soluendũ proposuit. Multis, inquit, creditoribus pater meus me dereliquit obnoxiũ: cęteris ad *Collat. 5. cap. 21.*

integrum ſoluens ab omni conuentionis eorũ moleſtia liberat⁹ ſum: vni ſatisfacere quotidie ſoluendo non poſſum. Quod cum illi exponere minimè potuiſſent, ſic ille explicuit, vt per cæteros creditores reliqua vitia intelligeret, quib⁹ aliquãdo obnoxius fuerat: verùm inſpirante ipſi Deo deſideriũ libertatis, cunctis illis, tanquam moleſtiſſimis creditoribus, renunciãs, mundo & omnem ſubſtãtiã, quę illi ſucceſſione patris obuenerat, à ſe pariter abiiciẽs, ſatisfecerat, ab eiſq; ꝓrſus abſolutus fuerat. Cęterũ gulę ſtimulis nullo modo carere poterat. Ac ſanè pij omnes viri, qui Chriſtianæ vitæ perfectionẽ amplexi ſunt, plurimũ in eo laboris ſubierunt, vt ad id peruenirent, quod idem Caſſianus alibi ait, nempe vt cibi refectionem, nõ tã

Lib. 5. de Inſtit. cœnob. cap. 14.

iucũditati cõcessam, quàm oneris vice sibi impositam agnoscerent, magísq; eá necessariam corpori, quàm desiderabilem animæ, sentirent attributã. Ac valde quoq; notandũ est quod paulò post ait: Ciborũ nó solũ superfluus appetitus virtutũ cótemplatione calcãdus, sed etiã ipsi naturæ necessarius, tanquã castitati cõtrarius, nó sine cordis anxietate sumend⁹ est. Et ita demũ vitæ nostræ instituẽdus est cursus, vt nullũ magis sit tempus, quo sentiamus nos à spiritualib⁹ studiis reuocari, quã quo descẽdere ad necessariã corporis curã eius fragilitate cõpellimur. Quò etiã pertinet id quod ait in Confessionibus Augustin⁹. Hoc me inquit, ad Deũ, docuisti, vt queadmodũ medicamenta, sic alimenta sumpturus accedã. Sed dum ad quietem satietatis ex in-

digentiæ molestia transeo in ipso trāsitu insidiatur laqueus concupiscentiæ.

Pri⁹ se quisq; corrigat, quā corrigendos alios suscipiat. 45.

Horrendi sceleris pœnas tribus vna pependit,
Dum reliquæ sumunt arma, iubente Deo.
Antè tamen, meritas quàm possent sumere pœnas,
Victores pugna bis cecidere graui.
Quid sibi vult, quòd dum sanctißima iussa Tonantis
Exequitur populus, bis tamen ipse cadit?
Nempe quòd ille alios qui tentat plectere, debet
Ipse prius vindex criminis esse sui.

SCHOLIA.

Lib. 3. Com. ad Ephes. cap. 5. *Horrendi sceleris*) D. Hieronymus exponens hæc verba Pauli, Magis autem redarguite, Inter cætera mādata, inquit, etiā peccatores posse arguere, maximę libertatis est. Sed hoc ille potest facere, qui non meretur audire, Hypocrita, *Mat. 7.* eiice primū trabē de oculo tuo, & tunc videbis, vt eiicias festucā de oculo fratris tui. Atque eodē

modo Gregorius quoque ſcitè *Lib. 14. Mor. cap. 15.*
ad hoc argumentum eam Iſrae-
litarũ hiſtoriã accõmodat, cuius
in hoc Octaſticho mentionem
feci. Quid eſt, inquit, quòd Iſ-
rael in vltionem ſceleris (Benia-
nimitarũ) inflãmatur, & tamẽ ip-
ſe prius proſternitur, niſi quòd
priùs ipſi purgãdi ſunt, per quos
aliorum culpæ feriuntur: vt ipſi
iã mundi per vltionẽ veniãt, qui
aliorum vitia corrigere feſtinãt?
Ac rurſus alio loco his verbis *Lib. 23. cap. 14.*
vtitur: Cum de Deo homini-
bus loquimur, debemus primũ
meminiſſe quid ſumus, vt ex pro-
pria infirmitate penſemus, quo
docẽdi ordine infirmis fratribus
cõſulamus. Conſideremus igitur
quia aut tales ſumus, quales nõ-
nullos corrigimus: aut tales ali-
quãdo fuimꝰ, & ſi iã diuina gratia
operãte nõ ſumꝰ, vt tãto tẽperan-

tius humili corde corrigamus, quãto nosmetipsos verius in his quos emendamus agnoscimus. Si autem non sumus nec fuimus quales adhuc illi sunt quos emẽdare curamus. ne cor nostrũ forte superbiat, & de ipsa innocentia peius ruat, quorũ mala corrigimus, alia eorum bona nobis ante oculos reuocem⁹ Hæc ille. Quibus coronidis vice illud addam, quod prouerbio dici solet: nimirũ turpe esse aliis mederi velle, cũ nos ipsi vulneribus scateamus.

Cauendum esse ne aditum ad nos Satanæ præbeamus.

46.

EVa parens, quonam tua mens abscesserat, angui
Aures pestifero cum patuere tuæ?
Quis furor, vt vetita legeres ex arbore pomum,
Quod generi inuexit tam mala multa tuo?
Vos Euæ soboles, vos Euæ audite nepotes,
Quæ fuit & vobis & mihi causa necis;

Angui

Angui aditus omnes præcludite: namque parenti
Obfuit, huic facilem quòd dedit ipsa fidem.

SCHLOIA.

Eua parens) Perpetua eſt hæc Satanæ cõſuetudo, vt primùm peccata, quoad eius fieri poteſt, extenuet, eóq; hominẽ adducat, vt ea tãquam leuia, paruíq; momenti, nihil curet: quòd ſcilicet, vt eſt apud Marcum Eremitã, hominem alioqui ad maiora & grauiora ſcelera trahi minimè poſſe per-ſpectũ habeat. Vnde etiam Chryſoſtomus hanc eſſe cauſam ait, quamobrem atrocioribus peccatis aditus ad nos pateat, quòd in minoribus nõ eam, quàm par ſit, correctionem adhibeamus. Qua quidem in re ad illud Scripturæ reſpicere videtur, Qui minima contemnit, paulatim decidet. Atque vt clarius iſtud oſtendat, hac ſimilitudine vtitur: Quemadmo-

De leg. ſpirit. num. 96.

In Com. epiſt. ad Gal.

Eccli. 19

dũ in corporibus humanis, qui vulneribus ſuis medicinã adhibere negligũt, febres ac putredines atq; adeo mortem quoque ipſam ſibi accerſunt: eodẽ modo in anima, ij qui exigua peccata paruipendunt, maiora inuitant.

De decẽ. chord. cap.11. Auguſtinus item, vt indicet plurimis leuibus peccatis animam opprimi poſſe, ſimilitudinem à pluuiis ducit, quæ tametſi guttatim labantur, flumina tamen implẽt, ac domos ſubruũt. Quod idem etiam ait de arenæ granis, quæ tametſi minutiſſima ſint, tamen ſi plus æquo his nauis oneretur, non eſt dubium quin confeſtim peſsũ itura ſit. Quin Gregorius quoque Nazianz. in carmine aduerſ. Diabolum his verbis eum alloquitur.

Tu minimis primò vitiis in pectora noſtra
Influis, ac velut exiguis illaberis vndis.

At simulatque tibi, datus est locus, illico magnus
Irrumpis, rapidéque fluens latissimus amnis:
Donec me chaos abripiat, barathrúmque profundū.

Quare nō immeritò Paulus nos admonet, ne locū diabolo dem⁹. Et dauid sub Babylonicorum filiorum typo beatos eos pronunciat, qui primas Diaboli suggestiones atque consilia ad firmam petram, hoc est, Christum, allisérint. Quò spectat id quod ait Cyprianus, diaboli nimirū primis titillationibus obuiandū esse, nec colubrum foueri debere, donec in serpentem formetur. Ac post eum Hieronymus Diabolum serpentem lubricum esse ait, cuius capiti, hoc est, primæ suggestioni, nisi resistatur, non esse dubitandum, quin in penetrale cordis furtim illabatur. Certissima porro ipsi resistendi ratio in hoc sita est, vt iuxta

Ephe. 4. *Psal. 136* *De iein. & tent. Christi.* *In cap. 9. Eccle.* *Prou. 4.*

Sapientis consilium cor nostrũ omni custodia seruemus, ac vel leuissima quæq; peccata horreamus, illud Hieronymi memoria tenentes, qui nescire se aiebat an peccatum vllum leue dici possit, cùm non nisi per Dei contemptũ admittatur. Quod quidem ita in animis nostris infixum esse debet vt vel à leuissimis quibusque cogitationibus, quibus animæ nostrę quoquo modo infici queant, abhorreamus, illud nimirum pro certo habentes, quòd etiam si consensum ipsis negemus, non tamen propterea fœtoris aliquid nobis inhalare desinãt, quẽadmodum his verbis eleganter ostendit Cyprianus: Quãuis diabolus ab ingressu mẽtis arceatur renitente consensu, aliquid tamẽ de spurcitia sua ibi euomãs, abominationũ horrore nauseare cõ-

Epist. ad Celant.

De Ieiun. & tent. Christ.

pellit. Sic, vt aliquid poeticū inferā, temulentius Cyclops, illiciti cōiugij appetitor, licet à Pallade repellatur, in gremio tamen eius Erichthoniū fundit, & incorrupta Minerua, superest tamē deforme mōstrū: nec omnino affectata scelera in memoria moriuntur.

De huius vitæ miseria.

47.

PRunæum ob fratrem, crudeli morte peremptum,
Quid tua tam sæuus pectora mæror habet?
Dignus an est lachrimis, qui, dum patriamq; fidémque
Defendit, fuso sanguine tingit humum?
Hunc igitur non flere decet, nam sorte beata est:
Sed quæ tu melius vixeris, ipse feres.
Vitæ homini quid longa fuerunt, rogo, tempora? plura
Vt mala vel videat vel ferat, aut faciat.

SCHOLIA.

Prunæum ob fratrem.) Hoc carmine dolorem eum mihi minuere tento, in quem me charissimi fratris mei Claudi Billij Prunæi, viri cùm rei militaris peritissimi,

tum etiam ſingulari doctrina atque omni virtutis genere pręditi, acerrimíque Catholicę fidei propugnatoris, mors præmatura cõiecit. Qui poſt innumera virtutis ſuæ documenta edita, tandem in prælio ad Iarnacum commiſſo, cũm fractos ac fugientes hoſtes acrius perſequeretur captus ipſe eſt, ac non multo poſt, contra omne belli ius, ducis aduerſarij iuſſu crudeliſſimè obtruncatus eſt.

Vitæ homini) Horum verborum ſententia à Gregorio Nazianzeno ſumpta eſt, qui in ea Oratione, qua Cæſarij fratris fun⁹ exornat, patrem & matrem his verbis alloquitur: Quandiu nos anteuertit Cæſarius? Quandiu eius diſceſſu angemur? Nonne eundẽ lapidem quãprimum ſubibim⁹? Nonne idem puluis propediem

erim⁹? Nóne ex paucis his diebus hoc ſolum lucri faciemus, vt plura mala, partim videam⁹, partim perpetiamur, partim etiam faciamus, atque ita tádem ipſi quoq; naturæ legi commune certúmq; tributum exoluamus, atq; alios ſequamur, alios morte anteuertamus, alios lugeamus, ab aliis deploremur, munúſque lachrymarum, quod aliis contulimus, ab aliis viciſſim recipiamus?

De Chriſti aduerſus mortem victoria.

48.

O Fera mors, quæ non vno contenta, ſecundum,
Pictonas obſeſſos hoſte tenente rapis.
Ænea quem fracto pede glans immiſſa peremit,
Dum vigil hoſtiles arcet ab vrbe minas.
O fera, quæ diuinus fratres, & nomina chara
Diſſocias. ſed me vox leuat iſta Dei:
Tu quoque mors gladiis dabis olim guttura noſtris:
Atque horrende tuus tartare morſus ero.

SCHOLIA.

O fera mors) Hoc quoq; carmine alterius fratris mei Ludouici Billij mors deploratur, qui cum ſub comite Briſſaco peditum turmæ præfuiſſet, atque innumeris locis egregia virtutis argumenta præbuiſſet, tãdem in Pictauienſi obſidione, dũ eã vrbis partem, qua diſiectus murus erat fortiſſimo animo cũ ſuis tuetur, ænea glãde ictus, paucis poſt diebus vitã cũ morte cõmutauit. Sic in ciuilibus hiſce bellis quatuor fratres amiſi: Duos nimirũ in pugna druidenſi, ac duos reliquos in tertio ciuili tumultu: ne quid interim de Bellouaco & Giurio auunculis meis, viris clariſſimis ac fortiſſimis dicam.

Tu quoque mors) Hęc fere ad verbum ex Hieronymo tranſcripta ſunt, qui Epiſcopum quendam,

nepotis morte mœrentem & afflictum per literas consolans, Mors inquit, fratres diuidit, & charissima inter se nomina crudelis & dura dissociat. Sed habemus consolationem, quòd hac Domini nostri voce occiditur, O mors ero tua, morsus tu⁹ ero infernus. *Ose.3.*

Qua ratione in contemptum res mundi venire queant.

·49·

Quisquis ad excelsi peruenit culmina montis,
Iam cuncta ex alto vertice parua putat.
Sic quoque virtutis tetigit qui culmina, paruè
Iam pretij, quicquid cernit in orbe, putat.
Visne igitur vilis mundus, mundíque voluptas
Sit tibi? vis mundi sit procul omnis amor?
Ante oculos tibi pone Deum, sedésque beatas:
Sic mundi subitò fracta cupido ruet.

SCHOLIA.

Quisquis ad excelsi) Hanc similitudinem a Chrysostomo sumpsi, qua ille vtitur, vt ostendat res *Hom. 15. ad pop. Antioch.*

terrenas paruas iis videri, qui cœleſtium deſiderio flagrant. Quemadmodum Paulo vſu venit, qui ſimul atque cœleſtia conſpexit, terrena aſpernari cœpit: vt ipſemet his verbis teſtatur, Mundus mihi crucifixus eſt, & ego mundo. Ac Bernardus hanc cauſam eſſe ſcribit, cur anima panem alienum mendicet, quia ſuum comedere oblita eſt: eóque fieri, vt terrenis rebus inhiet, quia cœleſtia minimè meditetur. Quamobrem curandum eſſe, vt fortem armatum fortior pellat, clauúſque clauum extrudat. Eodemque modo Hieronymus, Veterem, inquit, amorem nouo mutemus. Illícque exempli cauſa regẽ Aſſuerũ proponit, qui loco reginæ Vaſthi, Eſther adamauit. Hac enim nimirum ratione mundus quamprimum in

Gal. 6. *Serm. 11. in Pſal. Qui habitat.* *Matt. 12* *Epiſt. ad Ruſt.*

ſaſtidium & contemptum nobis veniet, dicemus cum Pſalmiſta, Quid mihi eſt in cœlo,& à te quid volui ſuper terram? Quò etiam facit illud Bernardi, vbi Dei amorem virgæ Moſis coram Pharaone in ſerpentem verſæ comparat,ac reliquarum rerum amorem Magorum virgis in ſerpentes itidem mutatis. Hinc enim nobis iſtud ſignificauit, quòd quemadmodum ſerpens Moſis Magorum omnium ſerpẽtes deuorauit, ſic iſte quoque amor, cũ venerit, carnales omnes affectiones delectationéſque noſtras & conſolationes abſorbeat. *Pſal 72.* *Serm.3. de Acenſ.*

Sic mundi ſubitò) Hoc nimirum eſt, quod de ſeipſo initio ſuæ conuerſionis his verbis teſtatur Auguſtinus: Quàm ſuaue mihi ſubito factum eſt carere ſuauitatibus nugarum, & quas *Lib.9. conf.ca.1*

Theologi adhibuerunt, vt ostenderent quàm vano & misero labore se in rebus fluxis & fragilib⁹ impij conficiant, meo quidem iudicio vix vllam reperire est, quæ expressius huiusmodi miseriá nobis ob oculos ponat, quàm sit illa qua Bernardus in lib. de Conuers. ad Cler. vtitur, vbi duritiei & impœnitentiæ hominũ impiorum causam interiori cuidam stupiditati ascribens, paulò post ita loquitur. Quid mirum si propriam minimè sentiat anima, læsionem, quæ, sui ipsius oblita, & penitus absens sibi, in longinquam profecta est regionem? Erit autem cum in semetipsum reuersa, cognoscat quàm crudeliter miseræ venationis obtentu euiscerauit semetipsam. Neque enim id sentire poterat, dum vilẽ muscarum prædam desiderio Cap. 4.

captans inſatiabili, aranearũ inſtar, ex viſceribus propriis intexere retia videretur.

De eleemoſina: & quòd impius probo viro nocere nequeat.

51.

Aſtronomus quidam (ſic finxit priſca vetuſtas)
Reginæ abſciſſam vexit ad aſtra comam.
Is tamen haud aſtris illam intulit. Ille capillos
Cælo infert, inopes qui miſeratus alit.
Crinis opes, crinis fluxos deſignat honores,
Et vitam, poterit quam reſecare Doeg.
Sed licet & barbam ſecet improbus, atque capillos:
Nil tamen is iuſti prorſus in oſſa poteſt.

SCHOLIA.

Aſtronomus quidam) Berenicæ Ptolomei Euergetis vxor, viro in longinqua regione bellũ gerẽte, hoc voto ſe obſtrinxit, vt ſi ſoſpes ille & incolumis rediret, comam ſuam diis conſecraret. Quo quidem etiam voto poſt mariti reditum defuncta eſt. Erat

porro ea tempeſtate doctiſſimus quidam aſtronomus, nomine Comonus, qui, vt à regina gratiam iniret, Deos huiuſmodi crinem cœlo infixiſſe, atque in aſtrorum numerum retuliſſe aſſeruit. Vnde etiam nexus quidá ſiderũ eſt, quem Berenices crinẽ vocant. Atque, ex hac fabula occaſione ſumpta, duos locos in hoc carmine attingere libuit, alterũ nempe de miſericordia ac liberalitate erga pauperes, alterũ quo id oſtendo, probo viro nihil ab impio detrimenti accidere poſſe. Quod itaq̃ue ad primum attinet, aio per crines, qui corporis humani velut excreméta ſunt, mũdanas opes nobis ſignificari, quibus tanquam capillis, Mariæ Magdalenæ more, operęprecium ſit Domini pedes extergere, hoc eſt, pauperibus opem afferre. Qui Luc.7.

enim id facit, is ſanè crines ſuos cœlo infigit, atque hoc præſtat,
Luc.12. quod Chriſtus ait, Theſauriſate vobis theſauros in cœlo, quò fur
Tract. 50. in Ioann. nó appropiat. Si ſuperflua habes, inquit Auguſtinus, da pauperib9, & Domini pedes terſiſti. Capilli enim ſuperflua corporis eſſe videntur. Habes quod agas de ſuperfluis tuis. Tibi ſuperflua ſunt: ſed Domini pedibus neceſſaria ſunt. Quod autem ad ſecundum ſpectat, eiuſdem Auguſtini veſtigiis inſiſto, qui hunc locum Dauidis exponens, Sicut nouacula acuta feciſti dolum. pulcherrimam inde doctrinam elicit, valdéque ad piorum animos in perſecutione leuandos accommodatam. Ait enim, quòd quemadmodum nouaculæ munus eſt barbam & capillos, qui ſuperflua ac velut excrementa corporis ſunt,

ſunt,radere: ſic omnis impij potentia atque tyrannis vltra res temporarias, velut opes, honores,ac deniq; vitam præſentem, haudquaquam ſe porrigit. Neq; enim probi ac fidelis Chriſtiani os,hoc eſt, fidem charitatémque erga Deum confringere poteſt. Ac proinde,id quod de Chriſto prædictum fuerat, Os non comminuetis ex eo, myſtico ſenſu in electis quoque locum habere. Id quod etiam Chryſoſtomum mouit,vt elegantem Homiliam de hac re conſcriberet,qua plurimis rationibus & exemplis oſtendit neminem,niſi à ſeipſo,lędi poſſe. Eodem modo Ambroſius quoq; exponens illud Eſaiæ,tãquam agnus coram tõdente ſe os ſuum non aperuit,meritò ait Prophetá his verbis,Coram tõdente vſum fuiſſe, quod Dominus noſter in *Epi. 82.*

cruce superflua tãtùm,ac nõ sibi propria,hoc est,humanitatẽ,non diuinitatem,exuerit. Quin illud quoq; Arnobij valde probãdum est,qui tyrãnos ac piorum persecutores,iis cõparat, qui hominẽ in vincula cõiectũ aliter nõ putãt se grauibus pœnis afficere posse, nisi in ipsum carcerẽ sequiãt: quæ tamẽ certissima est ratio, qua illi liberentur.Eodẽ enim modo impios dum piis exitium moliuntur, immortalem ipsis beatitudinem querere.

Lib.2. aduers. Gent.

De hominis creatione. 52.

IApeto genitore satum mortalibus ignem
Græcia,cum vita,stulta dedisse refert.
Hunc tibi quin capias vanißima græcia falsum
Authorem generis,nil moror ipse,tui.
Credimus at contrà,qui nos de puluere terræ
Æthream ad formam struxerit,esse Deum.
Diuinam at flammam in terras non raptor Iesus
Attulit, huius enim sunt bona cuncta Patris.

SCHOLIA.

Iapeto genitore) Fabula de homine à Prometheo creato, ac cœlesti igne rapto refertur ab Hesiodo in eo libro qui inscribitur, opera & Dies & à Luciano in Dialogis Deorũ. Quãquidem ego in hoc Carmine vt stultã & cõmentitiã reijciens, aio cum Scriptura filium Dei, vt cæterarum omniũ rerum, sic hominis quoq; opificẽ extitisse. Per ignem autem cœlestẽ charitatẽ intelligo. Hic quippe ignis est, quẽ, Luca teste, Christus, vt in terram mitteret, venit. *Luc. 12.* Atq; hîc, vt antithesi nostrę gratiæ nonnihil accedat, alludo ad id quod scribit Apostolus, Christum rapinam arbitratum non fuisse, æqualem se Deo esse. *Phili. 2.*

Quàm turpe sit gulæ deditum esse.

53.

QVi ventrem tantum curat, pro numine ventrem
Censet, dátque animæ pabula nulla suæ,
Pythonici ritu, qui verba ex ventre profundit,
Susque velut viuit, sus moritúrque velut,
Trūcus is horrēdúmque humano in corpore mōstrū est,
Prorsus ad immanes dignus abire feras.
Vtque breui dicam (quale inter sidera quoddam
Nomen habet) dici debet hic Acephalus.

SCHOLIA.

Qui ventrem tantum) Nullum est vitiū, quod hominē brutis similiorem reddat, quàm gula. Quisquis enim huiusmodi voluptati addict⁹ est, nihil aliud curat quā vt brutorum in modū ventrē cibis farciat, de animæ interim alimonia nihil solicitus. Nec immeritò huiusmodi homines animā pro sale tātum habere, ne putrescāt, philosoph⁹ quidā dixit. Verū Apostolus lōge acrius eos insectatur dū ventrē pro Deo ipsis
Phil. 3. esse ait. Porro de malis illis, quæ ex hoc vitio oriuntur, inter innu-

mera alia exẽpla, duo grauissima in Scriptura habemus, vnũ in Sodomitis, quorũ exitiũ ex abũdãtia panis ac saturitate potissimũ ortũ esse ait Ezechiel: alterũ de Israelitis, qui posteaquã ederũt ac biberunt, surrexerunt ludere, hoc est vitulum adorarũt. Nã quid de Esau dicã, qui exiguum iusculũ primogenitorum iuri antetulit? Qui quidẽ helluonũ omniũ figura est, vtpote qui perexiguæ voluptatis causa spiritualis primogenituręiuri, hoc est cœlestis regni spei (nã cœlestẽ quoq; Hierusalem primitiuorũ Ecclesiã Paulus appellat) renũciare nihili ducunt. Ob eãq; causam idem Apostol⁹ etiã atq; etiã nos admonet, ne profanũ illũ helluonem imitemur. Enimuero Plato vsqueadeo hoc vitium execratus est, vt etiã grauissimis verbis eos incessere

Ezech. 16.
Exo 32.
Gen. 25.
Heb. 12.
Epist. 7.

minimè dubitari qui bis in die ſaturãtur, negãs huiuſmodi homines ad prudentiã vnquã, nedũ ad tẽperantiã & moderationem peruenire poſſe.

Pithonici ritu) Pleriſq; Scripturæ locis Pithonicorũ fit mentio, qui etiã ἐγγαστρίμυθοι à Græcis, hoc eſt ventriloqui, appellãtur, quod cũ iis, à quibus cõſulebãtur, oracula ederent, ita vocẽ mittebãt, vt ea nõ ex lingua, ſed ex ventre manare videretur. Hanc igitur græci verbi ſignificationem ad inſtitutũ meũ accõmodãs, Pithonicum eũ, ſiue ventriloquũ, appello, cui⁹ omnia verba ad ventris voluptates referũtur. Atq; in hac re Gregoriũ theologũ tãtùm imitor, à quo improbi paſtores, quique in muneris ſui adminiſtratione nihil aliud ſibi proponũt, quàm vt ventri obſequãtur, hoc nomine

In Apologet.

nũcupãtur. Vnde etiã ob huiusce vitij fœditatem tã apud Græcos, quàm Latinos, ventres appellari solent, qui ventris voluptates nimiopere consectantur.

Acephalus) Clemens Alexãdrinus in pędagogico suo ita loquitur: Mihi videtur is qui à Mathematicis dicitur Acephal⁹, qui ante stellã erranté annumeratur, capite in pect⁹ cõpresso, significare helluones homines, & voluptuarios, & ad ebrietaté propésos. Nã in iis quoq; ratiocinãdi facultas, nó in capite, sed in intestinis collocatur, irę & cupiditati seruiés. Quinetiã eodé libro, eũ, qui superfluo alimento vtitur, nũquam vt sit sapiens, laboraturum esse ait: vt qui mentem in ventre infoderit. Ob idque eum similem esse dicit pisci, qui asinus dicitur, qué Aristoteles solũ ex omnibus

Lib. 2. cap. 2.

Cap. 1.

animalibus cor in ventre habere ſcribit.

De piorum ſpe 54.

SPes mala cuncta leuat, vnúmque educit ab vndis,
Melláque de rigida pinguia rupe trahit.
Spes quoque ſancta piis eſt ignea nocte columna,
Incus, quæ nullis frangitur icta malis.
Chriſticolæ ô ſortem populi bis térque beatam,
Rebus in aduerſis cui datur iſta comes!
Hac duce nam quiuis læta ſubit aſpera mente,
Viuit & in mediis vt Salamandra rogis.

SCHOLIA.

Lib. 13. var. hiſt. *Spes mala)* Plato, vt eſt apud Ælianũ, ſpem ita definire ſolebat, vt nihil aliud eſſe, quàm vigilantium inſomnium diceret: quòd ij qui in rerũ futurarũ ſpe viuãt, pleraq; inania ſibi polliceantur. Verùm hoc de ea demũ ſpe intelligendũ eſt, quæ nõ niſi fluxis, & fragilibus rebus, atque interitui obnoxiis, nititur: in quibus quiſquis ſpẽ figit, iis profecto ſimilis eſt, qui ſe inter dormiẽdum am-

plissimis opibus præditos esse putãt:excitati autẽ, inopes prorsus ac vacuos sese inueniũt. Eiusmodi improborũ hominum ac mundo addictorum spes est. Ob eãq; causam in Scriptura stipulæ à vento abreptę, ac spumę maris, & fumo cõparatur. Ac Iob spem hypocritę peritura esse asserit. At verò de pij Christiani spe longè aliter sentiendũ est, quippe quã eiusmodi esse Apostolus testetur, vt nũquã cõfundat. Ac proinde Iob, in grauissimis quibusq; afflictionibus eã arctissimè cõplectebatur, cũ diceret se, etiãsi à Deo occideretur, tamen in eũ speraturũ. In quo quidẽ Senecæ iudiciũ cõdemnatur, qui Rhodiũ quẽdam, vt nimis fracti & abiecti animi hominem, vehemẽter accusabat, q cũ cauea inclusus, vt ei in acerbissimis cruciatib⁹ vita proroga-

Sap.5.
Iob.8.
Rom. 5.
Iob.13.

retur à tyrãno quodã inclusus teneretur, ab amicis tamen adduci nõ potuit, vt mortẽ sibi consciseret, homini tandiu sperandũ esse dicens, quãdiu apud viuos esset. Ac quidẽ Paulus de ea spe verba faciens, quæ non vltra hunc mundum porrigitur, his verbis vtebatur, Si in hac tantum vita sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Verùm ipsius spes lógè sublimius ferebatur. Perspiciebat enim non ea quæ videntur, sed quæ non videntur: illúdque secũ reputabat, calamitates huiusce vitæ leuissimas, atq; adeo momẽtaneas esse, si cum æterna gloria, quæ hinc quæritur, in comparationem veniant: atque, vt idem alio loco dicebat, passiones huius temporis nõ esse cõdignas ad futurã gloriã quę reuelabitur in nobis. Qua vi-

1.Cor.15.
2.Cor.4.
Heb.11.

delicet in re Mosem imitabatur, qui ea de causa afflictiones suas forti animo perferebat, quòd aspiceret in retributionem. Eóque *Sap. 3.* spectat, quod de iustis Sapiens inquit, nimirum spem illorum immortalitate plenam esse. Ac sanè hæc virtus omnibus, qui salutem suam plurimi faciunt, perquam necessaria est. Nam quia iis, qui pietatis iter tenent, plurimæ rerũ difficultates, ac molestiæ obiici solent, proinde illud necesse est, vt spes, firmissimæ cuiusdam columnæ instar, fidem & charitatẽ fulciat: ne alioqui vel bonorum operum studio & exercitatione fatiscãt, vel afflictionibus ac terroribus illis, qui in dies occurrũt, succumbant. Ac propterea Apostolus eos optima consolatione frui ait, qui ad sanctam hãc spem confugiunt, quam velut firmam

Heb. 6. animæ anchoram habent. Et
1.Thes. 5 rursum hanc virtutem galeam
salutis appellat.

Quã breues sint mũdi voluptates.
55.

Sirenes procul este, procul fuge blanda voluptas:
Desine nos cantu perdere velle tuo.
Gaudia nam nobis quòd primùm ostendis & offers,
Id facis, vt miseris causa sit ista necis.
Nam velut ex molli nil vnquam excerpitur vua,
Vt semel vt præli fluxerit inde liquor:
Sic semel vt prælo mortis caro nostra subacta est,
Non viret ad lusus pòst rediutua suos.

SCHOLIA.

Serm. 9. *Sirenes procul este*) D. Bernardus
in Sãctis. exponens illud Cãticorum, Meliora sunt vbera tua vino, ait, per vinum, carnis voluptates intelligi posse. Idque vt planum faciat, his verbis vtitur: Vt vua semel expressa non habet iam quod denuo fundat, sed perpetua ariditate damnatur: sic caro in pressura mortis ab omni prorsus sua de-

lectatione ſiccatur, nec vltra reuireſcit ad libidines. Vnde propheta: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni. Exſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. Et Apoſtolus, Qui ſeminat in carne, de carne & metet corruptionem. Et rurſum: Eſca vẽtri, & venter eſcis: Deus autem & hunc & has deſtruet. Hac nimirũ ſimilitudine oſtendit pius hic Author quàm fluxæ ac citò perituræ ſint mundi voluptates, ac proinde ſtultiſſimum eſſe, qui animum his affigit.

Eſa. 40.
Galat. 6
1. Cor. 6.

Res aduerſas proſperis optabiliores eſſe.

56.

Optio ſi detur ſortis mihi (fœmina princeps
Dicebat) media viuere ſorte velim.
Si nequeam media, tum dura viuere malim,
Quàm nimia rerum proſperitate frui.
Egregium ſanè dictum: ratióque perinde

Egregia, & clara principe digna fuit.
Non desunt miseris solatia, dixit: at illum,
Qui nimis est fœlix, mens bona sæpe fugit.

SCHOLIA.

Num. 56 *Optio si detur*) Ludouicus Vi-
ues in suo Satellitio ex Maria
Angliæ regina huiusmodi apo-
phtegma sese accepisse testatur.
Quo quidem vix vllum vnquam
ex principis fœminæ ore illu-
strius ac præstantius exisse arbi-
tror. Quantũ enim ad id attinet,
quod ait sibi gratiorem fore me-
diocrẽ quandã fortunã, quàm vel
nimis secundã, vel nimis aduersã,
nihil ait, quod nõ cũ eo cõgruat,
Prou. 30. quod Sapiens à Deo postulabat,
cum eũ obsecraret, ne vel amplis-
simis opibus eum cumularet, vel
rursus eum in extremam egestaté
coniiceret: verùm ei, quæ dũtaxat
ad vitã tuẽdam necessaria essent,
suppeditaret. Ne, inquit, satiatus

illiciar ad negandum, & dicam, Quis eſt Dominus? Aut egeſtate compulſus, furer & periuré nomen Domini mei. Quòd autem ad ſecundum ſpectat, experientia propè quotidiana hoc apertè docet, perdifficile eſſe in ingéti proſperitate, ac circunfluente omniũ bonorũ copia, ſeſe intra modeſtię & humilitatis fines cõtinere. Cuius rei inſignia exẽpla habemus in Nabugodonoſor, Antiocho, ac pleriſque aliis, quos rerũ ſecũdarũ magnitudo ita excęcauit, vt Dei cognitioné, ac proinde metũ, amiſerint. Quamobrem non immeritò Amaſis Ægypti rex nimiã Polycratis proſperitatem ſuſpectam habebat, ac ſiniſtri cuiuſpiã ominis inſtar ducebat. Vnde etiam, vt à Plutarcho proditum eſt, Philippus Macedoniæ rex, cùm vno atque eodem die

Herod. lib. 3.

In Apoph.

tres ei res optatissimæ nuntiatæ essent, O fortuna, inquit, leui aliquo malo me mulcta. Quibus verbis id optabat vir prudentissimus, vt immodica illa fœlicitas mœrore aliquo veluti cōdiretur. Atque ad eundem modum Hieronymus hæc Pauli verba exponens, Sufficit tibi gratia mea, Ad reuelationum humiliandam superbiam, inquit, monitor quidā humanæ imbecillitatis apponitur, in similitudinem triumphātium, quibus in curru retrò comes adhærebat, per singulas acclamationes ciuium dicens, Hominem te esse memento. Verùm hoc consilium ægrè in eius animum subire potest, qui in immodica quadam prosperitate versatur. Contrà is qui in calamitaté aliquam incidit, præter eam consolationem, quæ ipsi ab amicis

Epist. ad Paul. de obit. Blesil.

cis

cis adhiberi ſolet, ab ipſa quoque aduerſitate admonetur, vt ſubmiſſè de ſe ſentiat. Tribulatio enim, inquit Gregorius, aurem cordis aperit, quam proſperitas mundi ſæpe claudit. Itaque magiſtri cuiuſdam vice illis eſt, qui ex ea vtilitatem capere norunt. Eaque de cáuſa Crœſus ad Cyrum dicebat: Et ſi moleſtiã mihi calamitates meæ attulerũt, eędẽ tamen mihi doctrinæ loco fuerunt. Id quod elegantius ab Herodoto effertur ob eam affinitatem, quæ eſt inter hęc duo vocabula, παθήματα & μαθήματα. *Herodot. li.*

Chriſtum eos vt plurimum ad ſe admittere, quos mundus aſpernatur.

57.

Quid mœres quòd te mundus faſtidit & horret,

Te cruciat, miris insequitúrque modis?
Erige te: mundus quos auersatur & odit,
Excipit hos Christus, colligit atque fouet.
Sic nempe à Domino crudeli barbarus æger
Linquitur, immiti conteriturque fame.
Ast hunc inueniens soboles Iessæa, benignè
Excipit, atque auido pellit ab ore famem.

SCHOLIA.

Quid mæres) Hoc carmen ad eorum consolationem tendit, qui, quòd mundi sapientia, opibus, honoribus careant, aut aliis vllis rebus, quas ille stultè miratur, ac suspicit, contemni ac reiici solẽt, minorísque quã vermes æstimari. Et tamen de huiusmodi hominib⁹, quos mũdus pro quisquiliis habet, Deus persępe vasa electionis efficit. quẽadmodũ nobis per

1 *Reg.* 30 Amalecitã illũ puerũ in typo demõstratur, qui cũ ob aduersã valetudinẽ à Domino relict⁹ fuisset, à Dauide humanissimè exceptus

Lib. 5. est. Id quod exponẽs Gregori⁹ id

bis hinc ſignificari docet, eos *Moral. cap.29.*
plurimũ benigniſſimè ac ſua-
ſſimè à DEO excipi, quos mũd⁹
iicit & aſpernatur. Quod etiã *Ioan.9.*
inc patet, quod Ioãnes de cæco
ato ſcribit, qui cũ turpiter ac per
ummã contumeliã à Scribis &
Phariſæis è ſynagoga eiect⁹ fuiſ-
ſet, cõfeſtim Chriſtum obuiũ ha-
buit, ingentíque ex eius verbis
conſolatione affectus eſt.

Deum ſupra res omnes aman-
dum eſſe.

58.

Fœmina ſi pulchram capiens à coniuge gemmam,
Præ gemmæ nimio ſpernat amore virum,
Ecquis erit, qui non hanc execretur, & omni
Dignam odio, dignam ſupplicióque putet?
Heu vos iſte notat mutato nomine ſermo,
Plenáque perfidiæ pectora noſtra ferit:
Innumeris qui cum donis cumulemur in horas,
Præferimus danti munera ſumpta Deo.

SCOHLIA.

Fœmina ſi pulchram) Argumen- *Tract.2.*

Tract. 2. in epist. 1. Ioan.

tum huius carminis ex Augustino sumptum est, qui in tractatu quodam his verbis vtitur: Non te prohibet Deus amare ista tẽporalia, sed non diligere ad beatitudinem, sed approbare & laudare, vt ames creatorem. Quemadmodùm, Fratres, si sponsus fecerit sponsæ suæ annulum, & illa acceptum annulũ plus diligeret, quàm sponsum, qui illi fecit annulum, nonne in ipso dono spõsi adultera anima deprehẽderetur, quamuis hoc amaret, quod dedit sponsus. Ac rursum: Arram dat sponsus, vt in arra sua ipse ametur. Ergo dedit tibi Deus omnia ista: ama illum qui fecit ista. Ac rursus aliquanto post. Si accepto annulo diceret sponsa, Sufficit mihi annulus iste, iam illius faciem nolo videre: qualis esset? Quis non detestaretur hanc

amentiam? Quis non adulterum animum conuinceret? His nimirũ verbis docet vir ſanctiſſimus non eſſe nobis committendum, vt amorem noſtrum in rebus vllis conditis defigamus, verum per eas tanquam per ſcalas quaſdam ad Dei amorem conſcendamus.

Saluti, quandiu licet operam dandam eſſe.

59.

EIa age non pigro nidum tibi finge labore,
Dum calor eſt, æſtas ac tibi læta fauet.
Triſtis hyems ventura breui eſt, ac nubila cæca,
Et, quos non cupias ipſe videre, dies.
Cum ſupera in terras Chriſtus deſcendet ab arce,
Criminibus pœnas conſtituetque graues:
O miſerum, ex animo qui nil mage fecerit vnquam,
Quàm facit ex anima ſus lutulenta ſua.

SCHOLIA.

Eya age) Hæc verba ab Heſiodo mutuatus ſum quemadmodum ſuperius indicaui.

Et quos non cupias) Hoc est quod ait Sapiens, Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis & appropinquent anni de quibus dicas, Non mihi placent.

Eccl. 12.

Epist. 104.

O miserum) Bernadus in epist. quadam ad Galterum, anxietatẽ eam animi ei ob oculos proponit, in qua extremo iudicij die futurus est, si inueniatur nil egisse amplius de immortali & rationali spiritu suo, quàm quoduis pecus de suo: cũ brutus spiritus non viuat nisi quandiu viuificat, & vno eodẽque momẽto & viuificare pariter desinat, & viuere.

Voluptates huius mundi ad extremum amaras inueniri.

60.

QValis erat Iezabel, cùm picta ostenderet ora,
Principis vt fieret mitior ira noui:
Talem se mundus stultis ostendere gaudet,

Ora quibus monstrans, posteriora tegit.
Ast animi si quis peracuto lumine cernat
Eius cum nitida postera fronte simul:
Protinus hunc fugiet. siquidem tam terga videbit
Turpia, quàm facies arte decora nitet.

SCHOLIA.

Qualis erat Iezabel) In libro Allegoriarum Bibliæ vbi de eo agitur, quod Iezabel oculos suos stibio pinxit, ac per fenestrã respexit, vt per ascititiam formæ venustatem incensũ iracũdia noui regis Iehu animum mitigaret, doctor quidã hunc locũ morali sensu exponẽs, per Iezabelem mundi vanitatẽ ac voluptatẽ significari ait, quę oculos suos pingit, quia à stultis ipsius fucus agnosci nequit, ac ficta suauitate stultorum animos illicit, quoniã caput tantũ ostendit, ac nõ posteriora, hoc est, voluptatis initiũ ac nõ finẽ. Atqui, vt sapiẽter monebat Aristoteles, voluptates, nõ veniẽtes, sed abeun-

4. Reg. 9

Laer. in vit. phil.

tes inſpiciendæ ſunt: hoc eſt, non tam id ſpectandum eſt quã ſuaui quodam ſenſu animos primùm mulceant, ſed quàm acerbum tandem aculeum figant. Quamobrem non abs re Salomon ſub impudicę mulierculæ typo de carnis voluptate verba faciens, ipſius finem nobis ob oculos ponit, dum ait mel quidem ex ipſius labiis ſtillare, cæterùm poſteriora eius abſinthio amariora eſſe. Eoque ſpectat quod Chryſoſtomus ait peccatum partui contrarium eſſe. Nam in perpetrãdo ſcelere, inquit, quoniam voluptate ſumus ebrij, non perinde ſẽtimus: verùm ſimulatque commiſſum fuerit, ceperitque finem, tum demum extincta voluptate amarus pœnitentiæ ſtimulus ſuccedit, contrà quàm accidere ſolet mulieribus partu-

Prou. 5.

Conc. 4. de Laz.

rientibus. Nam illis ante partum labor est ingẽs, grauesque nixus, dissecantes eas doloribus: post partum verò relaxatio, dolore simul cum infante egrediente. Verùm hîc non item: sed dum parturimus concipimusque corruptos affectus, delectamur gaudemusque: cęterùm vbi fuerimus enixi malum illum puerum, peccatum, tum conspecta fœditate partus, discruciamur grauius, quàm mulieres parturiẽtes. Hæc ille. Quibus non incõmodè adiungi possunt, quæ scribit Bernardus, de eo loquens, qui breuis cuiusdam ac momẽtaneæ voluptatis causa graues sibi dolores accersit. Si vidisti, inquit, hominem scalpere manus, & vsque ad sanguinem confricare, euidentem in eo habes similitudinem animæ peccãtis expressã.

De conuers. ad cler. ca. 4

Cedit ſiquidem voluptas illa dolori: & ſuccedit pruritui cruciatus. Neque id ignorabat: ſed diſſimulabat ille, dũ ſcalperet. Sic laceramus, ſic exulceramus propriis manibus animas infœlices. Hucuſque Bernardus. Huius autem rei pulcherrimam figurã habemus in Abſalone, qui crinibus inhærens ſuſpenditur, quia ſuperfluitatis amore detinetur. Mulus autem, cui inſederat, pertranſiit, ſed ipſe quercui ſuſpẽſus inhęſit: quia luxuria, cui ſemper inhęſerat, & dolus, periit, ſed pœna peccati remanſit. Hactenus quãtum ad impiorum lætitiam, quæ ſemper dolore concluditur. Nũc quãtũ ad piorũ afflictiones, quas ſuauiſſima quædã cõſolatio perpetuò excipit, duos tantùm teſtes proferemus. Primus Hieronym⁹ erit, qui in quadã ad Fabiolã Epiſtola ita loquitur: apud medi-

Libr. Alleg.

De 40. Manſ. manſ. 3.

cos quoq; quędá antidotus noxios humores téperans ex amaritudine nuncupatur (ἱεράν πικράν intelligit) quæ dulcis ostenditur, restitués sanitaté, sicut è cótrario voluptas atq; luxuria amaritudine terminãtur, dicente Scriptura, Quę ad tépus pinguefacit fauces tuas, nouissimè verò amarius felle inuenies. Posterior erit Bernardus, qui, vt Eugenij Papę animũ, ob eas calamitates, quę tum grassabãtur, iacentem & afflictũ excitaret, his verbis vtebatur: Reuera panẽ doloris comedim⁹, & potati sumus vino cópunctionis. Quid diffidis amice spósi? Quasi nó more suo vinũ bonũ seruauerit vsq; adhuc benignus & sapiés spósus? quib⁹ verbis vir optimus ac doctissim⁹, alludés ad hęc verba Euãgelij, quib⁹ Architriclinus spósum alloquebatur, ostédit hãc Dei cósuetudinem esse, vt cósola-

Epi.256
Psal.126
Psal.59.

tionem & lętitiam electis suis ad extremum seruet, quemadmodū etiam ipse Discipulis apertè de-
Ioan.16. clarauit, cum ad eos paulò ante passionem diceret, Amen, amen dico vobis, plorabitis & flebitis vos, mūdus autem gaudebit: sed tristitia vestra vertetur in gau-
Epist.2. dium. Ob idque studiosè notanda est ea salus, quam Bernardus Fulconi dicit, cum in Epistolæ principio id ei optat, vt inde in adolescentia lætetur, vnde in senectute non pœniteat.

Piorum in afflictione consolatio.

61.

Hostis quòd tibi sit mirari desine mundus,
Infestusque tuum quòd petat vsque caput.
Dauidicóne virum quem cernit in agmine Nabal.
Militiæ fungi munere, ferre potest?
In furias rapitur, cùm pressus fœnore quisquam
Confugit ad tanti martia castra ducis:

Atque suis lautas epulas apponere seruis
Mauult, Dauidicam quàm satiare manum.

SCHOLIA.

Hostis quòd tibi) Christus Apostolos suos aduersus imminentes persecutiones præmuniens, his ad eos verbis vtebatur, Si de mundo essetis, mundus quod suum esset, diligeret: sed quia non estis de mundo, sed ego vos elegi de mundo, ideo odit vos mũdus. Hinc igitur occasionem sumens, ad eorum cõsolationem hoc carmen condidi, qui in Dei & Ecclesiæ odium ab impiis acerbissimè vexantur, illud ostendẽs, semper eam fore mundi consuetudinem, vt veros ac sinceros Christi seruos insectetur. Quod quidem vt faciam, allegoricè hunc Scripturæ locum expono, vbi ingratitudinis illius atque inhumanitatis, qua Nabal aduersus Dauidẽ vsus

Ioan. 15.
1. *Reg.* 25.

eſt, mētio fit. Per Nabal enim mū-dū intelligo, qui chriſto, cuiꝰ Dauid typū gerit, vſq; adeo ingratū ſe prębet, vt quāuis ipſius fauore atq; auxilio, tum ipſe, tū omnes opes ſuæ, cōſeruentur, propterea tamen eum aſpernari non deſinit, atque omne inhumanitatis genus in eos exercere, quos ad ipſius caſtra ſeſe cōtuliſſe cernit: multo potius habens meſſores ſuos, hoc eſt, eos, à quibꝰ colitur, epulis accipere, quā eos, qui magno illi imperatori nomē dedêre.

De ſpiritualis illuminationis gradibus.
62.

FAſciculus viridis, ſimul vt iactatur in ignem,
Non ardet: manat fumus at inde grauis.
Pòſt coctis ſenſim lux quædam humoribus exit:
Ac demum exiliens maxima flamma micat.
Sic animo cæcus qui multis extitit annis,
Non pulſa ex oculis omnia nocte videt.
Palpat enim primùm, atq; alios videt arboris inſtar,
Pergere: tum claro lumine cuncta notat.

SCHLOIA.

Fasciculus viridis) Pius ille, ac singulari quodā zelo præditus Gerson, in eo sermone, quē de D. Bernardo habuit, ignem diuini amoris primò cum multo carnalium desideriorum fumo torrere ait, & flammā non nisi rarā raptim emicare: dehinc flammam rapaciorē exurgere, conuolutam tamen fumo phantasmatum: ad postremū velut in carbone suo nitere, depuratū ab omni fumo passionū. Atq; etiā in eundem sensum alio loco animam primùm amore lāguerescribit: deinde amore mori, dum carnis molestiis caret: ac denique amore viuere, quemadmodum Paulus, cùm diceret, Iam non ego viuo, viuit autem in me Christus. Atque in huius rei typum reginam Saba profert, quæ primùm in itinere ve- *Ser. vlt. in fest. omn. sanct.* *Gal. 2.* *3. Reg.*

xatur, postea moritur stupore, demum viuit lætitia.

Domandam ac subigendam carnem esse.

63.

QVid sibi vult quòd sacra cohors ad iussa Prophetæ
Concita fraterno sanguine tingit humum?
Nempe quòd esse Dei nequit is, qui pignora, fratres,
Cognatos, legem numinis ante locat.
At neque cognatus, toto nec frater in orbe est,
Qui mihi carne mea iunctior esse queat,
Leuitæ ergo gradum quisquis desiderat, ille
Non dubitet carni bella mouere suæ.

SCHOLIA.

Quid sibi vult) D. Ambrosius, vt superius diximus, mysticæ cuiusdam mortis mẽtionem facit, quæ tum demum existit, cùm homo peccato moritur, vt iustitię viuat. Qua quidem morte Paulus affectus erat, cùm diceret, Mihi mũdus crucifixus est, & ego mun-
Gala 2. do. Vnde etiã ad Romanos scri-
Rom. 6. bens his verbis vtebatur, Si mortui

tui eſtis peccato, quomodo adhuc viuetis in illo? Atque hanc mortem perſpicuè nobis Auguſtinus exponit,cum lib. 3. aduerſ. Maximin. cap. 12.ait in omni natura mutationi ſubiecta,hãc mutationem mortis ſpeciem eſſe, quatenus in ea aliquid non eſſe facit,quod ante erat. Ac propterea animam humanã ſuam quoque mortem quandam habere. Etenim ſi iuſtè viuens, poſtea in peccatum incidat, eum iuſtitiæ mori: ſi autem, cum antè in peccatis volutaretur, poſtea iuſtificetur,tum demum peccato mori. Sed iam de eo, quod ad huiuſce Carminis inſtitutum attinet,loquamur, hoc eſt, de carnis mortificatione. Quodquidem vocabulum vt in re ipſa ac ſententia ad myſticam hanc mortem, de qua verba fecimus, proximè

lib. 3. ca. 12.

accedit, ſic etiam ſono ipſo nòn longè ab ea remotum eſt. In hoc porro huiuſmodi mortificatio ſita eſt, nempe vt caro, cùm ſpiritui obſequiũ negat, ieiuniis, vigiliis variiſq; laborib⁹ debilitetur, quò hac ratione ſpiritus imperiũ obtineat, atque in diuinis rebus liberè, ac ſine vlla interpellatione, verſetur. Ac de hac mortificatione loquitur Paul⁹ in epiſt. ad Coloſſenſes, & Petrus in priore Canonica. Cuius præclaram figurã in Geneſi expreſſã habemus, vbi Sara ancillæ Agar inſolentiam & cõtumaciã iuſto ſupplicio coërcet. Per Sarã enim ſpiritus deſignatur, per Agar, caro, quæ meritò à Dominò affligitur, cùm ipſa munere ſuo fungi negligit. Sicq; hunc locũ exponit Philo Iudęus. Quò etiã ſpectat id quod in hoc

Collat. 3. *1. Pet. 3.* *Gen. 16.*

carmine aio, argumento sūpto ex Ambrosio, qui eam propinquorū cædem, quam Leuitæ Mosis iussu perpetrarūt, morali sēsu exponens, his verbis vtitur: Ille Leuita verus vltor & vindex est, qui carnem occidit, vt spiritum seruet, qualis erat ille qui dicebat, Castigo corpus meum &cet. Quid autem tam proximum, quàm caro animæ? Quid tam proximum, quàm sunt passiones corporis? Eas in se Leuita bonus interimit spiritali gladio, qui est verbum Dei bis acutum & validum. Atque huiusmodi mortificationis illustre testimonium Acholio præbet. Vidi, inquit, ita illum esse in corpore, vt esse extra corpus putarem. Ac rursum: Corpore tantùm pro velamine vtebatur,

Ambro. epist 56.

Heb. 4.
Epi. 60.

non pro officio: certè ad seruitiũ, non ad subsidium. Ita enim affecerat corpus suum, vt in eo mũdum crucifigeret, & mundo semetipsum. Eodem modo Gregorius Naz. in poëticis opusculis hanc carnis mortificationem eleganter in hæc verba describit:

Car. aduers. car.

Te nostri teneat reuerentia: sit procul à te
Ingluuies: cessa bella mouere mihi.
Ætherei testor dextràm genitoris, in vnum
Quique humana trahet (nec mora) cuncta diẽ:
Quòd te ita conficiam variorum mole dolorum,
Exanimi vt iam sis corpore debilior,
Ni contacta tibi quàm primùm fimbria Christi
Pestiferum fluxum comprimat, atque scelus
Ex imo venias lachrimarum pectore flumen:
Ex animo, atque oculis jam fuge, somne, meis:
Vt sedes flammam, qua mens exuritur ægra,
Fœtorémque fuges, quem mihi noxa parit.
Durescant curuata solo mihi membra, famíque,
Pro dapibus lætis sit medicina cinis.
Sit saccus pro veste mihi, qui pectora pungat,
Atque ferat menti, quam caro lædit, opem.
Cura veni, carnis domitrix, pœnâque perennes

Fac ſubeant animum concutiántque meum.

Quid ſit homo. 64.

ECquid homo eſt? longa verborum ambage morari
Quid te opus eſt? quid ſit vis homo ſcire? nihil.
Sed quid? ſi nihil eſt, cur tanti hunc ducit, in illo
Vt ſua defigat pectora ſancta Deus?
Pectora cum figat, ſenſúſque ibi, pectus & illic,
Eſſe poteſt dici nilne homo iure? nihil.
Nil ex ſe niſi puluis homo eſt: ex numine manat,
Riuus vt ex fluuio, quicquid honoris habet.

SCHOLIA.

Ecquid homo eſt) Cùm Deus concionādi munus Eſaię mandaſſet, *Eſa. 40.* incertúmque ipſe haberet, vnde potiſſimū ſibi ordiendum eſſet, huiuſmodi argumentum ab illo accepit, Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni. Eodemque modo Iob pa- *Iob. 17.* trem putredinem vocat, matrémque item ac ſororem vermes. Et Dauid in quodem Pſalmo, iuxta *Pſal. 61.* ſenſum hebraicum, tantam eſſe hominum vanitatem ait, vt ſi cū

vanitate ipsa in comparationem veniat, ea vanior extitura sit. Atque vt etiam ex prophanis AUthoribus aliquid delibē, Homerus, humanū genus foliis cōfert, quemadmodū & ante eum Iob. Pindarus autem hominē ita definit, vt eum somnij vmbrā esse dicat. Vlysses etiam, vt est apud Sophoclē, hominē nil aliud esse dicebat quàm idolū & vmbrā leuē. Solō porro, vt ab Herodoto proditum est, Crœsum illum opibus florentissimum regem alloquēs, O Crœse, inquit, Quiuis homo mera calamitas est. Quin idem etiam hominem putredinē in ortu, bullam in vita, vermium pabulum in morte esse aiebat. Et Aristoteles, cū ex eo quæreretur, quidnam homo esset, respondit, exemplum imbecillitatis, spoliū temporis, ludum fortunæ, imagi-

Iliad.6.

Iob.13.

Guido bitur. Stob.

nem inconſtantiæ. Ac proinde Pauſaniæ, regi præclarũ atque in primis ſapiens reſponſum olim à Simonide datũ eſt. Nam cùm rex ille, proſperis belli ſucceſſib⁹ elatus, eruditum aliquod ac memorandum præceptum ab eo popoſciſſet, perſpecto ipſius faſtu atq; arrogantia, eum monuit, vt nunquam hominẽ ſe eſſe obliuiſceretur. Cũ ergo talem eſſe hominem conſtet, qualis nunc deſcriptus eſt, hoc carmẽ per quendam addubitationis modum condidi, Bernardi exemplum ſecutus, qui quodã Sermone, vbi de hominis vanitate plurima verba fecit, eũque nihil eſſe oſtẽdit, mox tamen ſe velut corrigit, orationémq; retexit, eo videlicet Iob loco cómotus, vbi ille Deũ alloqués ait, Vt quid apponis erga eũ cor tuum? Hinc enim colligit fieri nõ poſſe,

Plut. in in cõſol.

Serm. 5. de Dedic.

Iob. 7.

quin homo aliquid magni ſit, imò etiam Dei theſaurus, iuxta id quod Chriſtus in Euangelio ait, Vbi eſt theſaurus tuus, illic & cor tuum. Atque in eandem ſententiã Gregorius Naz. inſignem illam ac planè admirandam excellentiam ſecum reputans, quæ ſupra res omnes, quæ in aſpectũ cadunt, in homine elucet, ſcitè atque ingenioſè nomen illud mutat, quod Democritus olim homini impoſuerat, μικρὸν κόσμον, id eſt paruum mundum eum appellans. Cõtrà enim ipſe μέγαν κόσμον. i. magnũ mundum eũ nuncupat, quòd præter quatuor illa elementa, ex quibus hic mundus conſtat, mente quoque inſuper præditus ſit. Ob eamque cauſam Octaſtichum iſtud ita clauſi, vt quia, variis rationibus, & paruus & magnus homo re-

Mat. 6.

Orat. 2. de Paſch.

peritur quicquid in eo magni ac præclari est, ad Deum referam, reliquum homini relinquam.

Esse potest) Bernadus sermone quodā Deum ita alloquitur: Qui curat esse nisi propter te pro nihilo est, & nihil est. Deniq; quid est homo, nisi quia tu innotuisti ei? Propter temetipsum Deus fecisti omnia: & qui esse vult sibi & non tibi, nihil esse incipit inter omnia. Deum time & mandata eius obserua: hoc est, inquit, omnis homo. Ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil omnis homo.

Ser. 20. in Cant.

Psalm. 143.

Eccl. 12.

Non omnes diuini verbi auditores vtilitatem ex eo capere.

65.

INgens magnetis sit vis licet, haud tamen ille
Omnia, sed ferri pondera sola trahit.
Vi quadam occulta ferrum graue tollit in altum
Cùm tamen haud vlla sustineatur ope.

Ætherei sic non quisquis demittit in aurem
Verba Dei, fructum protinus inde capit:
Sed probus, ac pietate grauis, qui, robore nixus
Inferius nullo, tendit ad astra leuis.

SCHOLIA.

Lib. 1. de curat. Græc. Affect. *Ingens magnetis*) Magnetis eam vim esse constat, inquit Theodoretus, vt omnem aliam materiam quietam, immotámque dimittat, ferrum autem duntaxat ad se trahat, nonnunquam verò altè à se sublatum quasi ostentet: tametsi nullis idipsum rebus ab inferiori loco suffulciatur, nec supernè aliquo nexu visibili colligetur, sed eius lapidis incubãte virtute nobis occulta, suspensum sit. Tále verò quippiam & in diuinis Scripturis, & in verbis quæ de Deo fiunt, solet contingere, vt facilè cognoscat qui diligenter aduertet. Plurimi enim, imò vt ita dicam, cuncti ferè mortales aurem illis accommodant: soli verè

capiuntur,qui alumni ſunt fidei, cùm tamen ab inferiori loco nullius terrenę fœlicitatis ſolatio tenentur, neque quicquam appareat vnde à ſuperiori loco vincti dependeant,ſed ad occultas duntaxat rerum ſpes mẽtem animũque accommodent. Hæc doctiſſimi viri verba ſunt: qui quidem in hac ſimilitudine ad eam parabolam reſpexiſſe videtur, in qua Chriſtus verbũ ſuum ſemini cõfert, quod non niſi in terra bona fructũ edit. Quò etiam ſpectat id quod 2.Tuſcul.Cicero ait,nõ eſſe mirandũ ſi in animo forti contra mortem habita oratio facilè inſederit:quę tamen apud ignauos & abiectos animos minimè valuiſſet. Cur autẽ ij qui verbũ Dei audiũt, maxima ex parte ſine fructu domũ redeãt, eò potiſſimùm fit, quòd nõ eo,quo decet animo ad *Mat.* 13.

ſacras conciones ſe conferunt, hoc eſt vt ex his medicinam ſibi quærant, ſed vel defunctoriè ac nulla cum attẽtione iis interſint, vel hoc tantum ſibi proponant vt eruditi cuiuſdam & diſerti cõcionatoris oratione animum paſcãt & oblectent. Ob idque præconum verbi Dei eadem meritò querela eſſe poſſet, quæ Arriani philoſophi, qui in ſuo Epicteto, ad eos qui hoc obiicere ſolebãt, ex philoſophorum ſcholis ac prælectionibus parum omnino vtilitatis capi, Et quiſnam, inquit, ſcholam ingreditur? Quis eo animo, vt medicinam hinc trahat? &c.

Spirituali dolori modum adhibendum eſſe.

66.

Vtilis est fletus, cum quis sua crimina luget.
Namque animis noxas eximit iste dolor.
Nō tamen in luctu semper lachrimisque manendū est:
Ne mens immodico fracta labore cadat.
Post lachrimas, gemitusque graues, clementia Christi
Confestim est oculos ante locanda tuos.
Sic oculus Phœbi radianti lumine læsus,
Ad virides sese postea flectit agros.

SCHOLIA.

Vtilis est fletus) Argumentum hui⁹ Octastichi à Bernardo mutuatus sum, qui in sermone quodam eorum animos erigens qui in admissorū scelerum anxia recordatione nimis defixi sunt, his verbis vtitur: Suadeo vobis amicis meis reflectere interdum pedem à molesta & anxia recordatione viarum vestrarum, & euadere in itinera planiora serenioris memoriæ beneficiorum Dei: vt qui in vobis confundimini, ipsius intuitu respiretis. Volo vos experiri illud quod sanctus Propheta consulit dicens, Delecta-

Ser. 11. In Cāt.

Psal. 36.

re in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Et quidem necessarius dolor pro peccatis: sed si non sit continuus. Sanè interpoletur lætiori recordatione diuinæ benignitatis: ne fortè prę tristitia induretur cor, & desperatione plus pereat. Misceamus absinthio mel: vt salubris amaritudo salutem dare tunc possit, cum immixto temperata dulcore bibi poterit. Audi denique Deũ, quomodo ipse contriti cordis tẽperat amaritudinem, quomodo pusillanimẽ à desperationis baratro reuocat, quomodo blandæ & fidelis promissionis melle mœrentem consolatur, erigit diffidẽtem. Ait per Prophetã:
Esa. 48. Ego infrenabo os tuum laude mea, ne intereas, hoc est, ne intuitu facinorũ tuorum nimiã incurras tristitiã, atq; instar effrenis

equi deſperatus,in preceps ruas & pereas,freno te,inquit,inhibebo indulgentię meæ & meis laudibus erigã:reſpirabíſq; in bonis meis,qui de tuis cófunderis malis, dum me ſanè benigniorem quàm te culpabilioré inuenies. Hoc freno ſi infrenatus fuiſſet Cain, nequaquam deſperando *Geneſ.4* dixiſſet,Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniá merear. Abſit, abſit. Maior enim eſt eius pietas, *Prou.18.* quàm quæuis iniquitas. Ideo iuſtus non continuè, ſed tantùm in principio ſermonis accuſator eſt ſui. Porro autem in Dei laudes extrema ſermonis claudere conſueuit. Videte denique iuſtum hoc ordine procedentem. Cogitaui, ait, vias meas, *Pſalm.* & conuerti pedes meos in te- *118.* ſtimonia tua: vt videlicet qui contritionem & infelicitatem in.

viis propriis perpeſſus fuerat, in via teſtimoniorum Dei delectaretur ſicut in omnibus diuitiis: Et vos igitur exemplo iuſti, ſi de vobis in humilitate ſentitis, ſentite & de Domino in bonitate.

Sap.1. Sic enim legitis apud Sapientem: Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illũ. Hæc autem facilè menti perſuadet diuinæ munificentię frequens, imò continua recordatio. Alioquin quomodo implebitur

1.Theſ.5. Apoſtolicum illud, In omnibus gratias agentes, ſi ea pro quibus gratiæ debentur, à corde receſſerint? Nolo vos Iudaico notari

Pſalm. 77. opprobrio, de quibus Scriptura teſtatur, quòd non fuerint memores benefactorum eius, & mirabilium eius, quæ oſtendit eis. Quin idem alio quoque loco his verbis vtitur: Duob⁹ modis

dis impeditur oratio peccatoris, vel nulla, vel nimia luce. Nulla luce illuſtratur, qui peccata ſua nec videt, nec confitetur, & è cõtrario, nimia luce obruitur, qui ea tanta videt, vt de indulgentia deſperet. Horum neuter orat. Quid ergo? Temperanda eſt lux: vt peccata ſua videat peccator & confiteatur, ac pro ipſis oret vt remittãtur. Atq; in eãdem ſentẽtiam pulcherrimã ſimilitudinem affert Ambroſius. Si oculi noſtri, inquit, cũ aliqua obducũtur caligine, paſcuntur agrorum viriditate, quãtò magis hic mentis oculus, cùm illud ſummum intuetur bonum, & in eo verſatur ac paſcitur, ſplendeſcit atque enitet: vt fiat illud quod ſcribitur, Tanquam adipe & pinguedine repleatur anima mea?

Bern. in ſent.

Viuendum hic eſſe more peregrini, vt ex Chriſti morte fructum ſentiamus.

67.

QVamuis pro toto (nec enim ſine crimine quiſquam eſt)
Sancta Dei ſoboles pertulit orbe necem:
Ius tamen eſt nullis, peregrinos præter, in illum,
Qui charo eſt Domini ſanguine partus, agrum,
Ergo in eo certum tibi ſi ius eſſe ſepulcri
Expetis, hîc ciuis viuere more caue.
At potius mœrens veluti peregrinus, & exul,
Alp a triam celeri qui pede tendit humum.

SCHOLIA.

Ser. 128. de temp. *Mat. 27* *Quamuis pro toto)* Eleganter exponit Auguſtinus hunc Euangelij locum, vbi ex ea pecunia, qua Chriſtus venditus eſt, Iudæi agrum figuli in peregrinorum ſepulturam emiſſe dicuntur. Ait itaque vir doctiſſimus: Ager figuli, Chriſti ſanguine emptus eſt peregrinis qui erant ſine domo

& patria: & iis, qui toto orbe exules iactabantur: requies Christi sanguine prouidetur: quibus non est in mundo possessio, his in Christo fit sepultura. Istos autem peregrinos, quos esse dicimus, nisi deuotissimos Christianos, qui renunciantes seculo, & nihil possidentes in mundo, in Christi sanguine requiescunt. Christianus enim, qui mundum non possidet, hic totum possidet Saluatorem. Ideo autem peregrinis Christi sepultura promittitur, vt qui se à carnalibus vitiis tanquam peregrinum & alienum custodierit, is Christi requiem mereatur. Sepultura enim Christi, quid est aliud, nisi requies Christiani? Atque eodem modo abbas Drogo, Da mihi, inquit ad Deum, portionem in terra viuentium in

Libr. de Sacram. Domi. Paßio.

ſepultura peregrinorum, in agro Aceldema, qui pretio magno ſanguinis Chriſti emptus eſt. Ibi ſepulti ſunt patres noſtri, qui ſuper terram aduenæ fuerunt. Sed quid? dicet aliquis; An nō in hoc mundo peregrini omnes ſumus? Cur enim alioqui dicit Auguſtinus, vnuſquiſque hîc & in domo ſua hoſpes eſt. Si non eſt hoſpes, non inde tranſeat. Si tranſiturus eſt, hoſpes eſt. Non ſe fallat: velit nolit, hoſpes eſt. Huic quæſtioni reſpōdere facile eſt, nimirum vitam hanc verè peregrinationem eſſe, omnéſque in vniuerſum homines peregrinos & aduenas eſſe. Verùm in hoc diſcrimen ſitum eſſe, quòd quidam tales ſe agnoſcunt, vt qui in fluxis & fragilibus rebus amorem ſuum minimè figāt, ſed toto animo ad ęternam patriam aſpirent:

De verb. Dom. ſerm. 32.

contrà alij falſarum mundi voluptatum illecebris deliniti, inſtar ſociorum Vlyſſis, patriæ ſuæ obliuiſcantur, æternámque beatitudinem huiuſce vitæ gaudiis poſteriorem ducant.

Quòd quo rectius quiſpiã viuit, eò ſe omni bono indigniorem eſſe cenſeat.

68.

QVò magis à Chriſto mens conſcelerata recedit,
Hoc ſua damna minus perſpicit, atque gemit.
Quò propior Chriſto mens eſt, hoc crimina cernit
Ipſa magis, viſis ingemit atque magis.
Nam velut ardenti corpus cum febre laborat,
Quanam ſit cunctis debilitate liquet:
Sic Deus inuiſens animas & corda piorum,
Vel minima his vt ſint crimina nota, facit.

SCHOLIA.

Quò magis à Chriſto) Diuus Hieronymus in peccati pœnam hoc cõtingere ſcribit, vt quis bonum videat, quod facere debet, nec tamen facere queat: verùm ex lóge *In 3. cap. thren.*

grauiore pœna oriri, vt ne id quidem videat quod facere tenetur. Atque huc ſpectat quod ait Origenes: Quemadmodũ ij, qui vel dæmone repleti, vel mente alienati ſunt, non ſentiũt ſi vulnerẽtur: ita nos cupiditatibus ſeculi amẽtes facti, vel vitiis inebriati, ſentire non poſſumus quãta vulnera, quantas cõtritiones animæ peccando conquirimus. Ac proinde, vt eſt apud Gregorium, aptiſſimè Iob impios velut à tinea conſumi ait. Tinea quippe damnum facit, & ſonitum non facit: ita iniquorum mentes, quia damna ſua cõſiderare negligunt, integritatem, quaſi neſciẽtes, perdũt. Atque in eandẽ ſententiã alio loco ad hũc modũ loquitur: Anima prius volũtariis tenebris obſeſſa, poſtmodũ bonũ iã nec quod quęrat agnoſcit. Quãto enim magis

Hom. 8. in Num.

Lib. 5. Mo. cap. 28.

Lib. 20. cap. 15.

malis adhęret, tanto minus intelligit bona quę perdit. Vnde etiã Bernardus nullã aliã causam affert, cur in turpissima quæque vitia proruam⁹, quàm internũ stuporẽ. Effusus enim, inquit, anim⁹ damna interiora non sentit, quia nec intus est: sed in ventre forsitã, aut sub ventre. Atqui periculosa res est ac velut incurabilis quidem morbus, cùm homo peccati sensum amisit. Qua quidem in re notandum est quod alio loco ait idem Bernardus, vbi de quatuor gradibus agens, per quos in diabolicam superbiam aliquis descendit, primo loco ponit propriæ iniquitatis, infirmitatis, & inutilitatis dissimulationem, quæ quidem in eo sita est, vt quispiam sibi parcens ac blandiens, existimet se aliquid esse, cùm nihil sit.

Lib. de Conuers. ad Cler. cap. 4.

Serm. 11. in psal. Qui habitat.

Secundo autem, ignorantiam sui. Nám cùm in primo gradu inutilia sibiipsi consuerit perizomata foliorum, quid superest, nisi vt vulnera tecta non videat?

Gen.18 *Hoc crimina cernit*) Eius rei exemplum in Abrahamo habemus, qui simulátque Deum vidit, puluerem se ac cinerem esse confessus est: In Mose, qui in simili re cófestim se infátem & elinguem

Exod.4.

Isa.6. esse agnouit: ac denique in Esaia, qui post eam visionem, quæ diuinitùs ipsi contigit, pollutum labiis se esse confiteri non dubitauit. Ac sanè quemadmodum Solis radij etiam minimas quasque vestiũ labes perspicuas reddunt: eodem modo cùm ingens ille Sol iustitiæ hominem lustrat, protinus ille vel leuissimas quasque noxas, quibus tinctus est agnoscit. Ob eáque causam Au-

gustinus hæc verba Iob exponens, Ruina mihi fuit aspectio eius, Ita fecit, inquit, vt viderem peccatum meum. Antè enim non sic ad sensum perductum fuit. Eodemque modo D. Gregorius exponens hæc verba eiusdem Iob, Tamen sordibus intinges me, In tua munditia, inquit, video quia mundus non sum. Sed & Cassianus in Collationibus suis de hac re grauissimè verba facit. Quanto magis, inquit, profecerit mens humana, & ad sincerioris contemplationis peruenerit puritatem, tātò se immundiorem quasi per speculum suę puritatis perspiciet: quia necesse est, dum animus ad sublimiorem se extendit intuitũ, & maiora quàm nouit prospiciens concupiscit, illa in quibus est, vt inferiora semper ac viliora, despiciat. Eo-

In Annot. in Iob. cap. 16.

Lib. 9. cap. 28.

Collat. 23 cap. 20.

Collat. 14. cap. 11. déque ſpectat quod alio loco ait omnem cogitationem, nō ſolum turpē, ſed etiā otioſam & à Deo quantulumcunque diſcedentē, à perfecto viro immundiſſimā fornicationē deputari. Verùm nuſquā de hac re fuſius tractat, quā Collat. 23. in qua, poſteaquā multa leuia peccata enumerauit, in quę vel perfectiſſimi quiq; ſępe Cap. 7. prolabūtur, hęc verba ſubiungit: Quę licet omnia nonnullis, qui ſunt craſſiorib⁹ vitiis inuoluti, leuia atq; à peccato penè aliena videantur, ſcientibus tamen perfectionis bonū, etiā minimarū rerū multitudo grauiſſima eſt. Velut ſi in aliquā magnā donū multis inſtrumentis, vaſculis, ſarcinis, impeditā, vnū integra viſus acie perſpicacē, alterū cui oculorum lumen obtuderit lippitudo, pariter ponamus ingreſſos, nonne cùm

ille,cui ad vidẽda omnia hebes e-
rit obtut⁹, nihil illic aliud eſſe æ-
ſtimet,niſi armaria,lectos, ſcãna,
præſepia,quicquid non tam ocu-
lis ſpeculantis, quàm manibus
palpantis occurrerit:è cõtrà hic,
qui clariſſimo luminum vigore
etiam occulta rimatus eſt, multa
illic minutiſſima,& quæ vix poſ-
ſint etiam numero comprehẽdi,
ineſſe pronuntiet, quæ ſi aliquã-
do in vnum cumulũ congregẽtur
paucorũ,quę ille palpauerat,ma-
gnitudinem numeroſitate com-
penſent,aut etiam fortaſſe tran-
ſcendant? Ita igitur ſancti, at-
que (vt ita dicam) videntes,
quibus ſummum perfectionis
ſtudium etiam illa, quæ velut
tenebroſus animi noſtri non in-
tuetur aſpectus, in ſemetipſis
ſagaciter deprehendunt, acer-
riméque condemnãt,vſque adeò

vt qui,ſicut noſtræ videtur incuriæ, ne tenuis quidem peccati næuo candorem conſcientiæ fuſcauerũt, multis ſibi maculis videantur aſpergi,ſi,non dicam vanæ cogitationis improbitas in atria mentis irrepſerit, ſed vel Pſalmi, qui dicendus eſt, recordatio, orationis tempore intentionem ſupplicantis auerterit.

In Apol. ad Patr. *Nam velut ardenti)* Hac ſimilitudine vtitur Gregorius Nazianzenus vt illud indicet,neminem tãta vitæ probitate præditum eſſe, qui non vitia multa in ſe agnoſcat,cum à Deo luſtratur.

In nimium diuitiarum amorem.

69.

NIl præter lachrimas, veniens ad limina vitæ,
Affert,nil effert,cùm tumulatur,homo.
Quis pectus furor ergo tuum percellit auare,
Vt linquenda tibi ſic bona lauus ames?

Hæc fuge, quæ seruans, ab eis seruabere nunquam:
Serpentémque sinu parce fouere tuo.
Perfidus hinc iamiam procul hinc pellatur amicus,
Qui fugiente fugit prosperitate suos.

SCHOLIA.

Nil præter lachrymas) Nulla res est quæ præposterũ opum amorem citius extinguat, quàm si nunquam nobis hæc Pauli verba ex animo excidant, Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quòd nec quicquam efferemus. Habentes igitur victum & quibus vestiamur, his contenti simus. Vnde etiam Bernardus, Filij Adam, inquit, genus auarum & ambitiosum, audite. Quid vobis cum terrenis diuitiis & gloria temporali, quæ nec veræ nec vestræ sunt? Aurum & argentum nonne terra est rubra & alba: quam solus hominum error facit, aut magis reputat pretiosam. Denique si vestra sunt, hæc tolli-

1. Tim. 6

Serm. 4. de Aduen.

Psal. 48.

te vobiſcum. Sed homo cum interierit, non ſumet omnia, neque deſcendet cum eo gloria eius. Atque huiuſmodi conſideratione tanquam amuleto quodam aduerſus auaritiæ toxicum ſeſe pręmunierunt, non ij tantùm, quibus fidei lumen affulſit, ſed etiam plerique gentiles. Etenim ipſe quoque Anacreon, quamlibet alioqui obſcœnus poëta, eâdem ratioñe vſurpauit. Si enim, inquit, Pluto pecunia adduci poſſet, vt vitæ dies hominibus prorogaret, omni ſtudio ac diligentia opes congererem, vt cùm mihi moriendum eſſet, aliquid ipſe caperet atq; abiret. At cũ nulla ratione redimi vita queat, quid eſt quãobrem fruſtrà ingemiſcã? Nam ſi diuinæ prouidentiæ decreto moriendum eſt, quidnam commodi mihi diuitiæ afferunt?

Sed quid prophanos commemoro, cùm id multo luculentiùs nobis Christus in diuitis illius parabola ostẽdat, qui nihil nisi de augendis horreis ac suauissimè degẽda diuturna vita cogitabat, cùm tamẽ ipsi mors immineret?

Quis furor ergo) Paulus auaritiã malorum omnium radicem esse ait, imò etiam idolorum cultum eam appellat: idque meritò. Nam vt præclarè scribit Philo Iudæus, quicquid homo præter Deum magni ęstimat, idolum est. Quo nimirum scelere ille constrictus erat, de quo istud ab Athenæo proditũ est, quòd amorem suum in opibus vsqueadeo defixerat, vt aurũ omne suum cũ tunica consutum secum humari iusserit. Plutarchus autem auarorum vitam hominis mortui cœnæ confert, in qua tametsi

Lib.1.de monar.
Lib.4. dipnos.

tuæ captiuus & seruus es: catenis cupiditatis & vinculis alligatus es: & quē iam soluerat Christus, denuo vinctus es. Seruas pecuniam, quæ te seruata non seruat: patrimonium cumulas, quod te pondere suo grauius onerat & cęt. Eodem etiam modo in eū inuehitur Basilius, qui quamuis amplissimis opibus prędititus sit, paupertatem tamen semper causatur, ne egentibus opem ferat. Pauperem te dicis, inquit, & verè pauper es, omni bono ac virtute vacuus, vacuus fide in Deū, vacuus humanitate ac misericordia, vacuus spe. Hæc ille. Ac proinde Plato ei, qui diues esse cuperet, non augendas opes, sed minuendam cupiditatem esse dicebat. Et Chrysostomus: Qui vitia extirpare atque euellere studet, radicem amputet, hoc est,

In dict. Euang. destruā. hortat.

De nedepus.

cupiditatem. Sic videlicet in Actis legimus quod ij qui ad Christi fidem se conferebant, prædia sua vendebant, pretiúmque afferebant, atque ad Apostolorum pedes abiiciebant. Quò nimirum, teste Hieronymo, significabatur auaritiam pedibus proculcandam esse.

Epist. ad Lucam.

Virtutem amanti difficilem non esse.

70.

Vt leporem capiat, frigus venator & æstum,
Et ventos, gelidas perpetitúrque niues
Augeat vt mercator opes, doctrináque crescat
Vt puero, quid non sentit vterque mali?
Quid, nisi amor, facit hæc animo perferre libenti,
Omnia qui cunctis reddere prona solet?
Ergo iussa Dei quisquis nimis aspera censes,
Accusa frigus pectoris ipse tui.

SCHOLIA.

De verb. Dom. serm. 9.

Vt leporem capiat) Augustinus ægrotantium, militum, mercatorum, venatorum ac scholastico-

rum exemplo perſpicuè oſtendit, nullum eſſe tam grauem ac mo, leſtum laborem, qui amore non leuetur In his omnibus , inquit, qui hæc non amant eadem grauia patiuntur. Qui verò amant, eadem quidem, ſed nō grauia videntur pati. Omnia enim ſæua & immania prorſus facilia & prope nulla efficit amor. Quanto ergo certius & facilius ad veram beatitudinem cupiditas facit, quod ad miſeriam, quātum potuit, cupiditas fecit. Quàm facile ſuffertur omnis aduerſitas temporalis, vt æterna pœna vitetur, & æterna requies acquiratur? Non immeritò igitur vas electionis cum ingenti lætitia ait, Tribulationes huiuſce temporis nō ſunt condignæ ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Atque inde eſt quod dicebat Dominus, *Rom. 8.*

Mat. 11 Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Et quamuis porta ſalutis anguſta ſit, quia pauci eam eligunt, facilis tamen eſt omnibus qui amant. Hæc Auguſtinus. Qui etiam alio loco tum vitia victa exiſtimanda eſſe ait, cum
Ier. 17 Dei amore vincuntur. Certè Ieremias Dei amore incenſus, ſanctiſſimam vitã ſuam nullo modo laborioſam eſſe cenſebat, quamuis alioqui in magnis grauibúſq; calamitatibus verſaretur. Nõ laboraui, inquiebat ad Deum, ſe-
Rom. 8. quens te, Et Paulus charitatis tantã eſſe vim ait, vt eam nec tribulatio, nec perſecutio vlla, pio Chriſtiano extorquere poſſit. Quocirca huiuſmodi amori aptiſſimè tribui poteſt id quod
Maxim. Tyran. prophanus quidam Author de omni in vniuerſum amore dicebat: Huic neque fera, neque

ignis, neque pręcipitium, neque ensis, neque laqueus grauia videntur. Huic ardua quæque facilia sunt.

De bonis, quę piis hominibus in futura vita reconduntur.

71.

CVm tuus & prauis sol luceat, atque in eorum
Optime Christe tuus decidat imber agros:
Quot bona siderea iustis seruentur in arce,
Quænam vox hominis commemorare queat?
O quater atque quater fœlix, qui dæmone victo
Tot fruitur supero lætus in axe bonis!
Quàm locus hic fœlix, Deus est vbi nectaris instar,
Et bibat vsque licet, mens tamen vsque sitit.

SCHOLIA.

Cum tuus & prauis) Considerate fratres, inquit Augustinus, quæ dat Deus peccatoribus, & intelligite quid seruet & seruis suis. Peccatoribus blasphemantibus eum quotidie dat cœlum & terram, dat fontes, fructus, salutem, filios, copias, libertatem. Hæc *Tract. in Psal. 85.*

omnia bona non dat nisi Deus. Qui talia peccatoribus dat, quid eum putas seruare fidelibus suis? Hocne de illo sentiendum est, quia qui talia malis dat, nihil seruat bonis? Imò verò seruat nõ terrã, sed cœlum. Vilius aliquid dico, cùm dico cœlum: sed seipsum, qui fecit cœlum.

Psal.102 *Et bibat vsque licet*) Augustinus hęc Psalmistæ verba exponens, Qui replet in bonis desideriũ tuũ, Modo, inquit, nõ satior. Ad quodcunque me conuertero, vilescit mihi adeptũ, quamuis accenderit desideratũ. At in æternæ vitæ bonis longè alio modo se res habet. Nam, vt ait Gregorius, explicans
1 Pet.1. illud Petri, In quem desiderant angeli prospicere, desiderant sine labore, quia desideriũ satietas comitatur: & satiantur sine fastidio, quia ipsa satietas ex desiderio

ſemper accenditur.

Piorum in calamitatibus conſolatio.

72.

IRæ progenies iram non ſentit acerbam:
Ridet at in grauibus perfida turba malis.
In lachrimis contrà ſunt ſemper corda piorum:
Creſcereque vt virtus, ſic dolor ipſe ſolet.
At quid ait mœſtæ Chriſti vox blanda columbæ,
Quæ cupit, amiſſo coniuge morte, necem?
Chara cohors animo ne concide. ſumma voluptas
Excipiet luctus tempus in omne tuos.

SCHOLIA.

Iræ progenies) Soli filij Iræ, inquit *Epi. 256.* Bernardus in Epiſtolis, iram non ſentiunt, nec triſtantur triſtibus, ſed lætantur & exultant in rebus peſſimis. Contrà plena eſt Scriptura piorum ſuſpiriis & gemitibus, qui dum ſe in hac vita peregrinos & exules ſentiunt in perpetuis lachrimis verſantur, nihílque magis in votis habent, quàm hinc excedere,

ac Christo sponso suo frui.

Ser. 59. in Cant. *At quid ait mœstæ)* Bernardus illud Cãticorum exponens. Vox turturis audita est in terra nostra, Turturis vox, inquit, non dulce admodum sonat, sed signat dulcia. Et vox quidem gementi, quàm canenti similior, peregrinationis nostrę nos admonet. Et paulo pòst: Vbi regni cœlorum promissio facta est, tunc intellexerunt homines se nõ habere hîc ciuitaté manẽté, sed futurã inquirere tota auiditate cœperunt: & tũc primùm manifestè sonuit in terra vox turturis. Nam dũ sancta quæque anima iam Christi præsentiam suspiraret, regni dilationem molestè ferret, desideratam patriam gemitibus & suspiriis à longè salutaret, nõne tibi videtur vice fungi gemebundæ ac castissimę turturis, quæcunque anima

in terris ita fecisset? Ac rursũ aliquanto inferius: Videas, inquit, eam vbique singularem, vbique gementem audias, nec vnquã in viridi ramo confidentem prospicies: vt tu ab ea discas voluptatũ virentia velut viruléta vitare.

In rebus caducis consolationem minimè quærendam esse.

73.

TÆdia quem mundi teneant, reperire quietem
Si velit, in solo numine quærat eam.
Vera quies cœlo fixa est, ac fallitur, illi
Sedibus in nostris qui putat esse locum.
Qui mundi curas mundi medicamine curat,
Hunc album æthiopem reddere velle reor.
Namque nouas sordes trahit hic, qui tædia mentis
Vt pellat, mundi gaudia vana cupit.

SCHOLIA.

Tædia quem mundi) Ambrosius inter multa optima præcepta, quę dat virginibus, hoc etiam illis porrigit, nempe vt antequam se somno dent, terrenas om- *Lib. 3. de Virg.*

nes cogitationes à ſe abigant quò liberius precibus ac ſanctis meditationib⁹ operã dare queãt. Denique etiam, inquit, ille qui philoſophiæ ipſius nomen inuenit, quotidie, priuſquam cubitũ iret, tibicinem iubebat molliora canere, vt anxia curis ſęcularib⁹ corda mulceret. Sed ille, ſicut is qui laterem lauat, ſęcularia ſęcularibus cupiebat abolere. Magis enim ſe oblinebat luto, qui remedium à voluptate quærebat. His nimirum verbis oſtendit vir grauiſſimus nullam veram quietem ex falſis vitæ voluptatibus ab homine percipi poſſe. Id quod etiam optimis quibuſque viris vſu venit, qui ſæpe in iis rebus grauius vexari ſe ſentiunt, à quibus ſolatium ſibi pollicebantur. Quemadmodum à Diuo Gregorio annotatum eſt. Expo-

Lib.23. Moral. in Iob.

nens enim hæc Psalmistæ verba, Versasti lectum eius in infirmitate eius, Hoc est, inquit, omne quod hîc sibi parauit ad requiẽ, ei mutasti occulto iudicio ad perturbationem. Quodquidem pio Dei consilio agi ait, vt ne pro vera nostra patria viam ac peregrinationem amemus.

Námque nouas sordes) Qui cùm huius mundi curarum ac solicitudinum amplexu perturbationibus animi dominari nititur, inquit Marcus Eremita, huic similis est, qui ingentem rogum palea extinguere conatur. Et Augustinus epist. quadam, in terrenis consolationibus plus desolationis, quàm cõsolationis inueniri ait. Ac rursus exponẽs illud Iob cap. 24. Cũ infirmari cœperit non speret sanitatem, Tales enim,

Lib. de leg. spirit. vers. 110.

Epi. 121.

In Annot. in Iob.

inquit, impi⁹ consolationes quęrit in rebus aduersis, quibus infirmior fiat. AC rursum alio loco:
Tract. in psal. 85.
Quocunque cor se conuerterit in terrenis rebus, amaritudinem inuenit. Vnde dulcescat non habet, nisi se leuet ad Deum. Atque hîc in mentem mihi subit, quòd scribit Orosius ad depellendam
Lib. 3. cap. 4.
pestilentiam olim Romanos põtifices suasisse, vt ludi scenici diis expetentibus ederentur. Ita, inquit, pro depellenda temporali peste, corporũ accersitus est perpetuus morbus animarum.

De pugna ea, quæ est inter spiritum & carnem.

74.

CVm trahit infirmus plaustrum bos iunctus obeso,
Rumpitur, aut varia cogitur ire via.
Quàm miser est animi nexus carnisque rebellis!
Ille leuis, grauis hæc, atque subinde ruens.
Vt Zephirus, sic me mea mens ad littora ducit:

At caro me remoræ perfida more tenet.
Quonam ergo hoc monstrum censeri nomine debet?
Centaurus dici, tragelaphúsque potest.

SCHOLIA.

Cùm trahit infirmus) Piorum nullus est, qui non molestissimā hác pugnam in seipso experiatur, ac sæpenumero deploret. Paul⁹ certè tristes ob eam causam plerisque locis querelas edit. Atq; hoc argumentum ex professo tractauit Gregorius Palamas Thessalonicēsis Archiepiscop⁹ in priore sua Oratione, vbi animā inducit corpus accusantē, tanquā omnium suarū calamitatū fontem.

At caro me remoræ) Remoram eleganter Greg. Nazianzenus in poëticis opusculis carnē appellat, quòd vt remora nauium cursum reprimit, ita ea etiam animā ad vitam æternā omni studio ac diligentia tendentem, pro virib⁹ *In præcep. ad virg.*

remorari atque inhibere ſoleat.

Centaurus dici) Centaurum Poetæ fingunt ex duabus perquàm contrariis naturis conflatum eſſe. Superiores enim partes hominis habere, inferiores equi. Quod quidem Clementem Alexādrinū impulit, vt hominem ita appellarit, quia ex anima ratione prædita, & corpore rationis experte cōſtet. Eodémque modo Tragelaphus, vt nomen ipſum indicat, animal eſt, ex hirco & ceruo conflatum, cuius & apud Iob (iuxta ſeptuaginta interpretum verſionem) & in Deuteronomio mentio. Itaque Auguſtinus hoc animal, qua parte ceruus eſt, mentē ſignificare ait, legi Dei ſecūdū interiorē hominē ſeruientem: qua autē parte hircus eſt, videt alterā legē repugnantē legi mentis ſuæ & captiuātē eū legi peccati. Id au-

Libr. 4. Stroma.

Iob. 39.

Deut 14

tē eò dicit vir eruditiſſimus, quia ceruus mira ac ſingulari pedum leuitate præditus eſt, hircus autem ad libidinem pronus eſt, ingratíq; odoris. At verò impij Seueriani vt refert Epih. hęr. 45. hominem partim Dei eſſe, partim diaboli, contendebant: Dei nimirum ab vmbilico ſurſum, diaboli autem ab inferioribus partibus.

Calamitates nobis à Deo vtilitatis noſtræ cau ſa immitti.

75.

CVm nimiùm paribus cernit colludere natum,
Quinam vti genitor callidus arte ſolet?
Protinus horribilem ſeruos aſſumere laruam,
Verbáque terroris fundere plena iubet.
Sic ſibi præferri Chriſtus cùm gaudia mundi
Perſpicit, horrendis vtitur ipſe minis.
Non vibrare ſui cupiat quòd tela furoris:
Verùm ad eum vt redeat mens tremefacta metu.

SCHOLIA. *Hom.* 10

Cum nimiùm paribus) Huiuſce *de diuer.*

Carminis argūmentum à Chrysostomo mutuat⁹ sum, qui homilia quadam his verbis vtitur: Mãsuetiores filiorum parentes, cùm paruulos suos viderint à se quidem discedere, æquæuorum autem suorum lusibus detineri, præcipiũt famulis terribilia multa simulare, vt exagitati metu paruuli ad maternum sinum festinẽt confugere. Ita & Deus nõ modò ab aliis nos sinit tribulari, sed nõnunquam etiam ipse plagam minatur: nõ vt eam in nos inducat, sed vt nos ad se potius adducat. Atque idem alio loco eandem ferè causam affert, cur Deus opes omnes nostras nobis eripiat, ad hunc modum loquens, Pater optimus & integer, cùm filium viderit amore meretricis alicuius deperire, si admonitiones eius audire neglexerit, illam meretri-

Homil. 33. ad Hebr.

cem

cem de medio auferens, in exilia longinqua detrudit. Talis est etiã abundantia pecuniarum. Curam igitur de nobis gerens verus pater & optimus dominus, volens nos ab hac lęsione liberare, aufert nobis pecunias, quarum amore mens nostra corrumpitur.

Non vibrare sui) Hoc est quod scribit Ambrosius, exponens hęc Dei verba, Ponam arcum meum in nubibus cœli. Ideo dicit, Arcũ meũ ponã in nube, non sagittam. Arcus enim instrumentũ iaculãdæ sagittæ est. Itaque non ipse arcus vulnerat sed sagitta. Et ideo Dominus in nnbibus arcũ magis quã sagittã ponit, id est, non illud quod vulneret, sed quod habeat terroris indicium, vulneris effectum habere non soleat. Atque eodem modo Augustinus, vt ostẽdat comminationes eas, quas,

Lib. de Noë & Arc. cap. 72.

Serm. 109. de temp.

vt nos ad ſalutis ſtudium impellat, Deus adhibere conſueuit, his verbis vtitur: Propterea ſe iudex venturum minatur, vt non inueniat quos puniat cũ venerit. Propterea illud cãtant Prophetæ, vt corrigamur. Si dãnare vellet, taceret: Nemo volens ferire, dicit, obſerua. Totum fratres quod audiuim⁹, per Scripturas, vox eſt Dei dicẽtis, Obſerua. Et totum quod patimur tribulationis in hac vita, flagellũ Dei eſt, corrigere volẽtis, ne dãnet in fine. Omnia iſta, quæ nobis infligũtur à Domino, admonitiones ſunt, ſtimuli correptionis noſtrę. Ac de hac re pulcherrimum caput eſt in Piſidis Coſmurgia, vbi Deũ malo ſagittatori cõfert, qui aliò collineat alio ſagittã mittit. Eodem enim modo Deũ indignationis quidẽ ſuæ arcũ cõtendere, atq; ad feriendũ peccatorẽ ſeſe cõparare:

Lib. 1. cap. 24.

haudquaquam tamẽeũ ferire, verùm id dũtaxat agere, vt eũ timore afficiat, atq; ad melioris vitæ ſtudium excitet.

De mundanorum gaudio.

76.

QVi ſonus eſt medio ſpinæ flagrantis in igne,
Hic ſonus in ſtulti proſperitate viri eſt.
Quòd ſi noſſe cupis quæ ſit ſors fauſta malorum,
Vindicis eſt pœnæ neſcia vita nocens.
Ludere, bacchari, grauidis incumbere menſis,
Ridere, & carni ſemper amica ſequi:
Nullas interea febres, nec ferre labores,
Lætitia eſt hominis ſórſque beata mali.

SCHOLIA.

Qui ſonus eſt) Salomon in Eccleſiaſte ſuo de impiorũ lætitia verba faciens, ſicut, inquit, ignis ſpinarum ardentium ſub olla, ſic riſus ſtulti. Quã quidẽ ſimilitudinẽ Ferus elegãter ad hunc modũ exponit. Riſus ſignificat totã vitam ſtultorum, quę ipſos delectat: ſed eſt tantum externa larua lætitiæ, non verũ gaudiũ. Pulchrè autem *Eccle.7. & Ibi Ferus.*

ſtultos ſpinis comparat. Sunt e-
nim omnino intractabiles, & ad
nihil aliud vtiles, quàm ad ignẽ,
Ioan. 15. iuxta illud, Omnem palmitem
non ferentem fructum tollet eũ,
&c. Pulchrè etiam vitam & ri-
ſum ſtulti comparat ardentibus
ſpinis. Ignis enim in ſpinis ſubi-
tus eſt, & valde crepat: ſed euani-
dus eſt. Plus eſt ibi flammæ, quã
ignis. Minatur horrendum incẽ-
dium: ſed mox vbi ceſſat flamma
& ſonitus, ibi etiam ignis eſt ex-
tinctus. Ignis ergo ſpinarum ſiue
veprium, nõ calefacit, non pene-
trat: & tamen habet maiorẽ ſpe-
ciem, quàm ignis prunarum, qui
non habet multum flammæ, ſed
tamen maximũ ardorẽ. Sic lætitia
ſtultorũ ſpeciem habet quaſi ſit
perpetuò duratura, & putatur i-
bi tantum virium eſſe, quantum
flammarum: ſed nihil minus. Ad

momentum enim lætantur: mox veniunt aduersitates & franguntur, & omnia iacent in desperatione. Vidi impios exaltatos sicut cedros Libani: transiui & ecce non erant. Præterea impij non aliter nisi insano more lætantur, sine timore Domini: nullúsque neque modus, neque finis est illorũ iactantiæ, vt illorum strepit⁹, ab omnibus audiatur. Verùm exiguo tempore durat. Exultabãt Philistæi capto Samsone, itemque arca Dei capta: sed breui tẽpore. Exultabant filij Beniamin fugatis decem tribubus, sed ad breue tempus. Postea enim omnes occisi sunt. Ingentia moliebatur Iulian⁹, sed nubecula erat, & citò transibat. Quòd autem ad eam mundanæ lætitiæ definitionem attinet, quam postea affero, hanc mihi suppeditauit Augusti-

Psal. 36.

Iudic. 16

1. Reg. 4

De ver. Dom. Serm. 37

nus, sermone quodam his verbis vtens. Quid est hoc seculum, & quod est gaudiũ seculi? Seculi lætitia est impunita nequitia. Luxurientur homines, fornicentur, in spectaculis nugentur, ebriositate ingurgitentur, turpitudine fœdẽtur, nihil mali patiantur: videtis seculi gaudium. Ista mala, quę cõmemoraui, nõ castiget fames, non belli timor, nõ aliquis metus, non aliquis morbus, nõ vlla aduersitas, sed sint omnia in rerũ abundantia, in pace carnis, in securitate malæ mentis: Ecce vide seculi gaudium.

Socordia nostra fieri, vt in grauia peccata prolabamur.

77.

EXtemplo non tecta ruunt, sed decidit imber
Paulatim, ac tecti culmina summa cauat.
Sic tectum primò vitiatur, tignáque posthac:
Denique sic sequitur tota ruina domus.

Sic quoque nemo ruit confestim in crimina magna,
Verùm animæ curam submouet antè suæ.
Tum tenuem noxam grauis excipit, atque ita plures.
Sic sensim ad scelerum labitur ima miser.

SCHOLIA.

Extemplo non tecta) Cassianus, vt est in libro Allegoriarum Biblicarũ, exponens illud Ecclesiastis, In pigritiis humiliabitur contignatio ad hũc modum loquitur: Lapsus quispiã, nequaquã subitanea ruina corruisse credendus est: sed aut prauæ institutionis deceptus exordio, aut per lõgam mentis incuriam paulatim virtute animi decidẽte, & per hoc sensim vitiis increscentibus casu miserabili cõcidisse. Ante contritionem enim pręcedit iniuria, & ante ruinã mala cogitatio: quemadmodũ domus nequaquã subitaneo ad ruinam procumbit impulsu, nisi aut aliquo vitio fũdamenti, aut longa inhabitantium

Eccle. 10

Prou. 16.

desidia stillicidiis primùm paruissimis penetrantibus corrupta sensim fuerint muniméta tectorum, quibus per vetustam negligétiam in maiorem modum patefactis, atq; collapsis, paulatim posthac influat pluuiarum tempestas. In pigritia enim humiliabitur contignatio, & in segnitie manuum stillabit domus. Quod animæ spiritualiter euenire idem Salomõ aliis verbis ita designat, dicens: Stillicidia eiicient hominem in die hiemali de domo sua. Eleganter ergo mentis incuriam domui comparauit, tectóque neglecto, per quam primùm quidẽ velut munitissima quædam penetrãt ad animam stillicidia passionum, quæ si velut parua & leuia negligantur, corrumpunt tigna virtutum, & posthæc influũt imbre largissimo vitiorum, per

quæ in die hiemali, id eſt in tempore tentationis, ingruente impugnatione diaboli, expellitur mens de habitatione virtutum.

Mundi deſideria amputanda eſſe, vt ad Deum mens noſtra efferatur.

78.

CVm nequit, in latum quia ſeſe porrigit, arbor
Creſcere, tum frondes falce putare decet.
Vt fluuius retrò properet, vi ſiſtere curſum
Eſt opus: ac verſis ille recurret aquis.
Ergo diu hæſiſti quicunque in gurgite fœdo
Criminis, & flamma iam meliore cales:
Scinde ſuperuacuum laſciuæ carnis amorem:
Ac citò ſublata ſidera mente petes.

SCHOLIA.

Cùm nequit) Si à carne, inquit Gregorius, hoc quod libet, abſcindimus, mox in ſpiritu quod delectet inuenimus. Ac paulo poſt: Intentioni quippe animæ ſi exterior euagatio clauditur, interior receſſus aperitur. Nam quò

Lib 3 cap. 18.

extra se spargi propter disciplinā mens non potest, eò super se tendere per profectū potest, quia & in altum crescere arbor cogitur, quę per ramos diffundi prohibetur. Et cū riuos fontis obstruim⁹, fluenta surgere ad superiora prouocamus. Eodéque modo Gregorius Naz. hac similitudine vtitur: Quemadmodū aqua plūbeis tubis inclusa atque cópressa in altū exilire cogitur: ita animus humanus ab exterioribus occupationibus per seueriore quādam disciplinam reductus atque in se collectus, facilè postea ad Deum assurgit, atque ad cœlestia aspirat. Sicque etiā Basili⁹: Humana mēs, externè minimè dispersa, nec per sensus in mundum diffusa, ad se confestim redit, atque à se postea ad Deum euadit. Vnde Augustinus docēs quemadmodum

Orat. in dict. Euang.

Epist. 1.

Tract. in Psal. 34.

se quisque gerere debeat, cũ per summam iniuriam & contumeliam ab impiis diuexatur, nullum præsentius in ea re adhiberi remedium posse ait, quã si seipsum in se colligat. Nullum maius, inquit, nullum melius negotium est in tribulatione, quàm recedere ab eo strepitu qui foris est, & ire in interiora mentis secretaria: ibi Deum inuocare, vbi nemo videt gementem & subuenientem: illius cubiculi aduersus omnem extrinsecus illatam molestiam ostium claudere, humiliare seipsum in cõfessione peccati, magnificare & laudare Deum, & corripientem, & consulentẽ. Huc itẽ facit quod Gregorius hæc verba Iob exponẽs, Verbosi amici mei, ad Deum stillat oculus meus, Cùm & ipsi, inquit, derogant, qui in fide sociãtur, ad Deum ne-

Lib.13. Mor.ca. 14.

cesse est vt oculus stillet, quatenus nostra intentio, tota in amoris intimi cõpunctione defluat, & tanto subtilius se ad interiora erigat, quanto per exteriora opprobria repulsa intus redire cogitur, ne foris euanescat. Id nimirum fecisse Basilium ex ipsius ad Patrophilum epistola constat, in qua ait Deum hac de causa voluisse vt variis calumniis exagitaretur, vt in posterum vigilantiore animo esset, nec ad homines respiceret, sed vitam omnem suam ad Euangelij præcepta, in quæ nulla mutatio cadit, exigeret. Atque ad eundem modum
Epist. 306. Bernardus, cùm in Eugenij papæ eiusque purpuratorum offensionem incidisset, tantum ab eo abfuit, vt hoc nomine aduersus Deum murmuraret, vt etiam his verbis vteretur: Benedictus De⁹,

qui & hoc, quod dederat, & de quo mihi fortè immoderatius blandiebar, ſolatium ante exitum tulit, veſtram ſcilicet & Domini mei Eugenij gratiam: vt vel proprio experimento diſcam nó ponere ſpem meam in homine.

Charitatis perfectionem in hoc ſitam eſſe, vt iudicij diem deſideremus.

79.

DVm vir abeſt, vxor quænam ſit adultera, quænam
Sit proba, perſpicuis noſcitur indiciis.
Caſta etenim plena eſt lachrimis abſente marito:
Illius at longas optat iniqua moras.
Sic pia mens ſuperi reditum ſitit vſque mariti:
Ac deſiderio nocte diéque gemit.
At, quoniam thalami ſanctiſſima iura reſoluit,
Eius mens reditum perfidioſa timet.

SCHOLIA.

Dum vir abeſt) Argumentum huius Octaſtichi ad verbum ferè ex Auguſtino tranſcriptum eſt,

qui in enarratione Pſalmi 127. apertiſſimè oſtendit vitioſæ animæ, atque improbæ conſcientiæ eſſe, præpoſtero quodã ac ſeruili extremi iudicij metu affici. Id quod etiam alio loco rurſus ampliſſima oratione proſequitur, vbi illud Ioannis exponit, In hoc eſt perfecta charitas in nobis, vt fiduciã habeamus in die iudicij. Illic enim poſteaquã de iis verba fecit, qui iudicij diẽ pertimeſcũt, hæc verba ſubiungit: Surgẽtibus cœleſtibus mẽbris, cœpit deſiderare quod timebat. Timebat enim ne veniret Chriſtus, & inueniret impiũ, quẽ dãnaret: deſiderat vt veniat, quia inuenturus eſt, quem coronet. Iam cum cœperit deſiderare venientẽ Chriſtũ caſta anima, quæ deſiderat complexus ſpõſi, renũciat adultero, fit virgo interi⁹ ipſa fide, ſpe, & charitate.

Tract. 9. in epiſt. 1 Ioan.

Habet iam fiduciã in die iudicij: non cõtra se pugnat, quãdo orat, & dicit, Adueniat regnũ tuũ. Qui enim timet ne veniat regnũ Dei, timet ne exaudiatur. Et quomodo orat, qui timet ne exaudiatur? Qui auté orat cũ fiducia, charitas in eo optat vt regnũ Dei veniat.

Fieri non posse, vt quisquã simul & Deo, & diabolo seruiat.

80.

QVi simul & Beliæ cupit inseruire, Deóque,
Et sequitur quæ mens, quæ caro mollis amat,
Ille operam ludit. nec enim Deus illa moratur
Obsequia, ad geminos quæ referuntur heros.
Qui duplices dominos amplecti nititur vnì:
Ille videre duo nititur ora simul
Ille vna è manibus blandè mulcétque fouétque:
Atque vna rursus verberat ora manu.

SCHOLIA.

Qui simul & Beliæ) Gregorius Naz. in carmine de Virginitate amphibiis animantibus eos ele-

ganter comparat, qui ſimul & Deo & mundo ſeruire inſtituūt. Atque etiam paulò pòſt his verbis vtitur.

Namque duplex veluti cernens caput oráque bina,
Aut etiam geminas ſpectans in codice chartas
Non totam verè poterit comprendere formam,
Id licet obnixè ſtudeat: ſed parte retenta,
Effugiet ſparſum & tenuem pars altera viſum:
Sic Chriſto & mundo quiſquis partitur amorem,
Huius amor planè leuis eſt & frigidus: at qui
Totam animi flammam penitus defixit in vno,
Ille proculdubio conſtans & certus amator.
Quinetiam latomi ſolertes, quique fabrilem
In lignis artem exercent, cum linea recta
Quæritur, exactáque opera captatur amuſsis,
Ex oculis vnum claudunt, & lumine toto
In ſoucum fuſo, viſus aciéque coacta,
Recta ſequente tenent duro veſtigia ferro.
Sic collectus amor, propius coniungit amantum
Pectora caſta Deo: cupientem qui cupit, atque
Terrentem cernit, ſitque obuius aduenienti.

Atque etiam ſequēti carmine de eadem re verba faciens huiuſmodi ſimilitunibus vtitur.

Nec, velut in lepidæ curuo solet orbe choreæ,
Hūc dextra, hūc læua teneas, quantūq; propinqui,
Tantum etiam à Christo sis omnipotente remota,
Et simul addiscas animum carníque Deóque:
Æquora nec celeri sulcans infida carina,
Non nimiùm tumidas aquilone agitante procellas,
Committe vt cursum ratis anchora iacta retardet,
Aut illam tellure trahas, via sitque per vndas
Lenta tibi æquoreæ similis, similisque pedestri.

Perpetuam impiorum in hac vita prosperitatem reprobationis argumentum esse.

81.

O*Mnia cùm medicus frustrà tentauit in ægro*
Plusque valere sua perspicit arte malum:
Omnes ægroto tum denique laxat habenas,
Ac finit arbitrio viuat vt ipse suo.
Sic sceleri infixum Deus addictúmque relinquit
Infrenem, atque suo viuere more sinit.
Non igitur sese tum censeat ille beatum.
Noxa etenim pœnas gignit multa graues.

SCHOLIA.

Omnia cùm medicus) D. Gregorius

Lib.21. cap.4. in Moralib⁹ suis ait, reprobis bona ea, quę expetũt, eodẽ modo dari, quo iis, quorũ deplorata salus est, quicquid lubet, concedi solet.

De verb. Dom. serm.37. *Noxa etenim.)* Magnæ misericordię est, inquit Augustinus, nequitiæ impunitatem nõ relinquere. Vis nosse nulla pœna quãta pœna sit? Psalmum interroga: *Psal.9.* Irritauit dominũ peccator. Quare obsecro? quid vidisti? Vidit peccatorẽ impunè luxuriantẽ, malefaciẽtem, bonis abundãtem: & exclamauit, Irritauit Dominũ peccator. quare hoc dixisti? Quid enim vidisti? Præ magnitudine iræ suæ non requirit. Ideo non exquirit, quia multũ irascitur. Eodẽ modo Diuus quoq; Hieronymus in epist. ad Crastucium: Magna ira est, quãdo peccãtibus non irascitur De⁹. *Ezec.16* Vnde & in Ezechiele ad Hierusalẽ, Iã, inquit, nõ irascar ti-

bi. Atque etiā in alia epiſtola exponēs hęc verba Prophetę, In tribus & quatuor impietatib⁹ nōne auertā faciē meā ab eo? Auerſionē faciei, inquit, pro magna pœna accepit, cùm peccator volūtati ſuę relinquitur. Atq; huc etiā facit quod ſcribit Auguſt. Nihil infelici⁹ eſt felicitate peccantiū, per quā pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas, tanquā hoſtis interior, roboratur. Ac rurſum Apocalypſim enarrans, Tunc, inquit, maiori plaga percutiuntur impij, quādo ſe ſuis iniquitatib⁹ colētes, iuſto Dei iudicio malū agere permittūtur, vt inter Dei filios flagellari non mereantur, ſed impleatur in eis illud quod ſcriptum eſt, In labore hominum non ſunt. Et Gregorius in Ezechielem ſcribens; Quia omnipotentem Deum plebs Iſraelita

Epiſt. in Sabin.

Epiſt. 5.

Hom. 16

Hom. 12 In Ezech.

deſeruit,reuerti nolens, libellum repudij accepit. Deſeruit videlicet peccando: ſed libellum repudij accepit, in ſuis iniquitatibus ſine flagello remanendo. Libellũ repudij accepit, vt iã velut aliena derelicta, faciat mala quę vult, zeli Dei flagella non ſentiet: quatenus ad æterna ſupplicia profundiùs deſcendat. Et paulò poſt: NECeſſe eſt vt peccatores quoque tunc conſideremus amplius miſeros, quando eos cognoſcimus in culpa ſua ſine flagello derelictos. Hinc enim per Salomonẽ dicitur, Auerſio paruulorum interficiet eos, & proſperitas ſtultorum perdet illos.

Prou.1.

Piorum ſpem plus eis lætitiæ afferre, quàm in omni vita ſentiant.

82.

SVdores licet is varios, quicunque Tonantis
Legibus obsequitur, duráque multa ferat:
Sudori spes læta tamen præponderat omni,
Certa comes vitæ, quæ solet esse pia.
Sic minor est longè dolor hic quem fœmina sentit,
Nixibus in mediis, sit licet ille grauis:
Intima demulcens quàm blandè corda voluptas
Ob natum, in lucem quem dabit ipsa breui.

SCHOLIA.

Sudores licet) Augustinus admonens nos vt iuxta Pauli consiliũ spe gaudeamus, patientiámque in tribulationibus adhibeamus, his verbis vtitur: Nec tamen in huius desiderij parturtione sine gaudio tristes simus, sed, sicut ait Apostolus Spe, gaudentes, in tribulatione patientes: quia & ipsa parturiens, cui comparati sumus, plus gaudet de mox futura prole, quàm tristis est de pręsenti labore. Hęc autem similitudo veri Christiani, & mulieris parturiẽtis, ex hoc Scripturę loco sumpta est, Mulier cùm parit, tristi- *Tracta.* 101. *in Ioan.* *Rom.* 12.

tiam habet, cùm autem peperit, iam non meminit pressuræ propter filium.

Mundi voluptates dolore concludi.

83.

Nil moror hanc, supera quæ virgo parte videtur,
Inferiora tamen corporis anguis habet.
Nil moror hunc, tristi qui tempore linquit amicum
Fœlici assiduus cui comes ante fuit.
Nil moror has epulas, quæ cùm arrisere palato,
Post stomacho damnum perniciémque ferunt.
Denique non mundi vanissima gaudia, quorum
Esse solet finis pestifer ipse moror.

SCHOLIA.

Prou.5. *Nil moror hanc)* Quod de impudica muliere scribit Sapiens, nimirum ipsius consuetudinem primùm iucundam ac suauem esse, verùm ad extremum absinthio amariorem inueniri, hoc ad omnes mundi voluptates, quæque in Deo minimè sitæ sunt, non ineptè referri potest. Vnde Aristo-

teles, vt eſt apud Laërtium, dicere ſolebat, voluptates, non venientes, ſed abeuntes, hoc eſt earum non initium, ſed finem, inſpici debere. Siquidem cùm veniunt, animos noſtros falſa ſuauitatis ſpecie demulcent: at cum abeunt, acerbum pœnitentiæ aculeum in animis noſtris infixũ relinquunt. Vnde eſt illud Auguſtini: Delectatio occidit, & periit: vulnerauit, & tranſiit: miſerum fecit, & abiit: infœlicem reddidit, & reliquit. Ac rurſum in Confeſſionibus ſuis: Quocunque ſe cõuertat anima, in doloribus figitur, præterquam in Deo. *Lib. 4. cap. 10.*

Diaboli poteſtatem à Chriſto fractam eſſe. 84.

CVm canis eſt mordax, hunc tu compeſce catena.
Irritus illius tum furor omnis erit.
Tum fruſtrà ſeſe huc vertet, ſe vertet & illuc:

Dum tibi semper ab hoc cura sit esse procul.
Sic Satanam Christus tam dura compede vinxit,
Iam nullum vt sæuo lædere dente queat:
Id modò dum quisquam caueat, ne stultus ad illum
Tendat, & æternæ sit sibi causa necis.

SCHOLIA.

Cùm canis est mordax) Huius Carminis sentẽtia ab Augustino sumpta est, qui Sermone quodam his verbis vtitur. Ante aduentum Christi, solut⁹ erat diabol⁹. Christus veniens de eo fecit quod in Euangelio dicitur, Nemo potest intrare in domum fortis, & rapere vasa eius, nisi prius alligauerit fortẽ. Venit ergo Christus, & alligauit diabolũ. Sed dicit aliquis, Si alligatus est, quare adhuc tantum præualet? Verum est, fratres charissimi, quia multum præualet: sed tepidis, & negligentibus & Deum in veritate non timentibus dominatur.

Ser. 197. de temp.

Mat. 12.

Alligatus est tanquam innexus canis catenis,& neminem potest mordere,nisi eum qui se illi mortifera securitate coniunxerit.Iam videte,fratres,quã stultus est homo ille,quẽ canis in catena posit' mordet.Tu te illi per voluptates, &cupiditates sęculi noli coniungere:& ille ad te nõ pręsumet accedere. Latrare potest, solicitare potest:mordere omnino non potest, nisi volentẽ.Nõ enim cogendo,sed suadẽdo nocet:nec extorquet à nobis consensum, sed petit.Ac rursus hæc Ioannis verba exponens,Nunc princeps huius mundi eiicietur foras, ad hunc modum loquitur: Quid ergo? Iam neminem fidelium tentat? Imò verò tentare non cessat. Sed aliud est intrinsecus regnare, aliud forinsecus oppugnare. Nam & munitissimam ciuitatem ali-

Augusti. tract.52. in Ioan.

quando hoſtis oppugnat, nec expugnat. Ac rurſũ alio loco: Qualeſcũque poteſt diabolus ad malũ inuitare, nõ poteſt trahere. Delectationẽ infert, nõ poteſtatem. Conſiliũ ingerit, non cõflictum.

Filiali timore DEO ſeruiendũ eſſe. 85.

CLamores lupus horreſcens hominúmque canúmque,
Cogitur in celerem ſe dare ſæpe fugam.
At licet innocuo, non dentem infigat ouili:
Vt venit ipſe tamen, ſic abit inde lupus.
Huic ſimilis planè eſt, metuens qui tartara ſolùm,
Crimina, non recti ductus amore, fugit.
Iunctum etenim querulo cum murmure, cumq; timore,
Obſequium magno diſplicet vſque Deo.

SCHOLIA.

Clamores lupus) Duplex timoris genus eſt, vnum ſeruile, alterum filiale. Timor filialis in Scriptura magnopere commendatur: ac tum demum locum habet, cùm anima non pœnæ metu, ſed peccati odio, ac ſincro Dei amore,

ab iis omnibus abhorret, quibus ipſe offenditur. Contrà ſeruilis ille eſt, qui cũ charitate nihil cõmune habet, nec aliud quicquã animæ proponit, quàm æternæ pœnæ terrorẽ, eãque omni prorſus illa libertate priuat, quæ germanorum Dei filiorũ indiuidua comes eſſe ſolet. Atque huc ſpectat, quod in ſuo Paſtorali Gregorius ait: Si adhuc à praua actione formidata pœna prohibet profectò formidãtis animũ nulla prorſus libertas tenet. Nã ſi pœnam non metueret, culpam proculdubio perpetraret. Ignorat itaque mens gratiam libertatis, quã ligat ſeruitus timoris. Bona enim pro ſeipſis amanda ſunt, & nõ pœnis cõpellentibus exequẽda. Nã qui propterea bonũ facit, quia tormentorum mala metuit, vult non eſſe quod metuat, vt

Tertia part. admon. 14.

audacter illicita committat. Vnde luce clarius constat, quod coram Deo innocentia amittitur, ante cuius oculos desiderio peccatur. Augustinus etiam in Psalmos scribens idem ait, atque à lupo similitudinem his verbis ducit. Bonus ille est, qui, & quando potest mala facere, non facit. De quo scriptum est, Qui potuit transgredi, & non est transgressus: & facere mala, & non fecit. Quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua. Loquebatur Scriptura de potentibus innocentibus. Et lupus enim tantùm vult nocere, quantũ leo. Dissimiliter nocent: sed non dissimiliter cupiunt. Leo enim non solùm contemnit canem latrantem, sed etiam fugat, & venit ad ouile, & obmutescentibus canibus rapit quod potest. Lupus

Tract. in Psal. 93.

Eccle. 31

non audet inter latratus canum. Nunquid propterea, quia non potuit auferre, canibus territus, innocentior remeauit? Docet ergo Deus innocẽtiam: & quisquis innocẽs sit non timore pœnæ sed amore iustitiæ. Tũc enim liber est innocẽs & ver⁹ innocẽs est. Qui autẽ timore innocẽs est, nõ est innocens, quamuis nõ noceat cùm vult nocere. Non enim nocet alteri per effectum malum, sed sibi plurimùm per cupiditatem malam. Nam quomodo sibi noceat, audi Scripturam: *Qui autẽ amat iniquitatem, odit animam suam. Quin idem etiam alio loco in eandem sententiam ita loquitur: Qui timore pœnæ non concupiscit, puto quia concupiscit. Terrore ingenti armorum, atque telorum, & circundantis forsitan multitudinis, vel obuiam euntis,

Psal. 10. *De ver. Aposto. Serm. 15.*

etiam Leo reuocatur à prędа : & tamen Leo venit,leo redit. Prędã non rapuit:non malitiam posuit. Quid malum est pœnam timere? Quis enim non timet?quis latro? quis sceleratus ? quis nefarius? Quod autem de leone ait, idem de lupo quoque postea dicit.

Exigendam esse vitam nostram ad Dei legem,non ad aliorum normam.

86.

QVid iuuat ægrotum,ferro dum membra secantur,
Cernere quem morbi vis mage dira premat?
Quid iuuat immersum vitiis, & crimine fœdum,
Cernere noxa quibus sit numerosa magis?
Æthiopes inter sic fuscus se putat album:
Sic balbo in mutis manat ab ore lepos.
Sic inter nanos se iudicat ille gigantem,
Qui magnos inter nanus habendus erit.

SCHOLIA.

Car.1. *Quid iuuat ægrotum*) Gregorius Nazianz. hac similitudine ostendit eos misero consolationis ge-

nere ſeſe fouere, qui, cùm parum rectè atque integrè viuant, alios quoſdam, qui flagitioſius viuant, ſibi ante oculos ponunt. Eius verba hæc ſunt, vt quidem ipſe vertere potui.

Nec verò, illa meam recreant ſolatia mentem,
Verbáque decipiunt, quæ turpes ſubdola motus,
Auxilium vitiíſque ferunt, prauúmque fauorem.
Grandia nec cernens aliorum crimina lætor,
Excelſa tanquam ipſe ſedens virtutis in arce.
Quid iuuat ægrotum, ferro dum membra ſecantur,
Cernere quos grauius cruciet vis aſpera ferri?
Quid iuuat obſtrictum vitiis ſceleratior alter?

Atque in eandem ſententiã Origenes quoque ad hũc modum loquitur: Beatus eſt, qui ex cõparatione meliorũ iuſtus eſt, & non ex cõparatione peſſimorũ, ſicut Sodoma, quę ex cõparatione Ieruſalẽ iuſtificata memoratur. Vnde & ego vereor, ne ex nobis, qui videmur eſſe in Eccleſia Dei, & legi eius operã dare, ac pręceptis Euangelicis deſeruire, inueniãtur

Lib. 3. comm. in epiſt. ad Rom.

Ezech. 16.

aliqui infidelium iustificandi. Ac rursum aliquanto pòst: Operam demus, vt sicut fide pręcedimus gentes, ita actibus & operibus præcellamus: ne mala nostra fiant aliorum bona, & illorum temperantia nostram redarguat intemperantiam.

Quid iuuat immersum) Aliorum vita nostræ vitæ norma esse minimè debet, verùm lex Dei, ac sancta ipsius præcepta: ad quæ quisquis sese exigere & expendere in animum induxerit, non erit quamobrem in virtutibus suis animos attollat: vt qui, quãlibet magnos in virtute progressus fecerit, tamen nisi amore proprio planè cæcàtus sit, multis se vitiis infectum esse confiteri cogatur. Quæ quidem protinus agnoscit, vt ad lucem accesserit, atque actiones suas ad diuinam legem expen-

expenderit, quemadmodum pręclarè ostendit Gregorius in libro Moralium. Qua etiam in re similitudinē à ligno ducit, quod quidem, inquit, rectum creditur, si ad regulam non ducatur: sed cùm regulæ iungitur, per quandam tortitudinem tumescit, inuenitur: quia nimirũm rectitudo accedens increpat, quod oculus deceptus approbat. Hæc ille. Atque eodem modo Gregorius Naziãzenus in Carminibus suis idem argumentum vrget, perspicuéque ostendit, stulti hominis esse, ob quendam in virtute progressum gloriari, ac præ iis, qui in vitiorum cœno volutantur, magnificè de se sentire. Quem quidem locũ, quoniam imprimis elegans est, non pigebit in medium proferre. Ad hunc igitur ferè modum ita loquitur.

Lib. 5. ca. 26.

In Præc. ad verg.

Néve tuam exiguo librans examine vitam,
Si quem criminibus fœdum, aut errore vagantem,
Prætereas, ideo esse putes virtutis in arce
Non etenim summæ est prauos præcellere laudis.
Sit tibi lex diuina modus, sit rector Olympi,
Qui, quamuis alios cursu præcedere possis,
Te tamen immensè exuperat, retróque relinquit.
Nec, cùm non impar numerus virtutis honore
Te superet, quàm qui laudis tibi porrigit herbam,
Sic animos tollas, quasi non sit par tibi quisquam.
Te supra excelsi latissima regia cœli:
Tu verò inter humi fusos, pronósque iacentes,
Altiùs assurgens, quid laude efferris inani?
Vt sol in nitidis Phœbéque, & sidera, lymphis,
Piscibus irradiant, quanquam non illa, sed vmbras,
Vanáque prospiciunt veri simulacra remoti,
Lætantúrque vmbris, & imagine lucis inani.
(Non etenim ex falsis emersi fluctibus vnquam
Lucida cærulei spectarunt sidera cœli.
Nanque aliàs illis esset dignoscere promptum
Quodnam sit verum lumen, quæ ludicra lucis.)
Haud aliter quidam, quia magni culmina regis
Nunquam lustrarunt oculis, nec imagine mentis,
Si paulum assurgant, fastigia laudis habere
Summa putant.

Serm. 96. de temp. Eodémque modo August. in Sermone quodam his verbis vtitur: Attendis quid alius non faciat,

non quid te iubeat facere Deus. Metiris te de comparatione peioris, non de iussione melioris. Non quia ille non facit, ideo tu magnum aliquid facis: sed quia gaudetur ad quædā minima opera vestra: quia tanta est sterilitas vestra; vt ad modica gaudeatur. Quasi securi vobis blādimini de minimis eleemosynarū granis: & aceruos obliuiscimini peccatorum. Protulisti fortè nescio quid paruū, quod alius, aut nō habuit, aut nō protulit, cū haberet. Noli attendere post te quis non faciat, sed quid te iubeat De⁹ facere. Deniq; Gregorius in eundē sensum sic loquitur: Qui districtionē Iudicis attēdunt, plus de malis suis metuūt, quàm de imperfectis iusticiis suis exultant: plus inspiciūt quod de iis, quę adhuc agenda sūt: debitores tenētur, quā quod

Lib. 22. Mor. ca. 6.

operantes quandam iam debiti partem soluunt. Neque enim absolutus est debitor, qui multa reddit, sed qui omnia: nec ad brauium victoriæ peruenit, qui in magna parte spectaculi velociter currit, sed iuxta metas veniens, in hoc, quod est reliquum, deficit.

Flagitiosam vitam plus molestiæ, quàm voluptatis habere.

87.

CVi dicam hos similes, quibus est damnosa voluptas
Charior, æternæ quàm bona cuncta domus?
An phrenesi captis? an ei qui patre relicto
Optabat siliquis pellere posse famem?
An Iacobæa potius de stirpe creatis,
Queis dabat ætherea Christus ab arce cibum?
His tamen (ô miseros homines, ô pectora læua!)
Hac dape porrus erat, cepa nocénsque prior?

SCHOLIA.

Lib. 20. Moral. cap. 16. *Cui dicam hos similes*) Huius carminis sententiam à D. Gregorio mutuatus sum, qui in Moralium

libro exponens id quod de Israëlitis Exod. 16. scriptū est, his verbis vtitur: Quid signatur in manna, nisi esca gratiæ, suaue sapiens, ad refectionem interioris vitæ benè vacantibus desuper data? Quid per ollas carnium, nisi carnalia opera, in tribulationum laboribus, quasi ignibus, excoquēda? Quid per pepones, nisi terrenæ dulcedines? Quid per porros, ac cepas exprimitur, quæ plerūque qui comedunt, lachrimas emittunt, nisi difficultas vitę pręsentis, quæ à dilectoribus suis, & non sine luctu agitur, & tamen cum lachrimis amatur? Manna igitur deserētes, cum peponibus ac. carnibus porros cepásque quæsierunt: quia videlicet peruersæ mentes dulcia per gratiam quietis dona despiciunt, & pro carnalibus voluptatibus labo-

riosa huius vitæ itinera, etiam lachrimis plena, concupiscunt: Cõtemnunt habere vbi spiritualiter gaudeant: desideranter appetunt vbi & carnaliter gemant. Ob eamque causam idẽ Auctor paulò antè illud Iob aptissimè in eos torquet, Inebriauit me absinthio. Ebri⁹ quisque, inquit, quod patitur nescit: qui vero absinthio inebriatur, & hoc quod sũpsit amarum est, & tamen nõ intelligit eandẽ amaritudinem, qua repletur. Humanũ igitur genus, recto Dei iudicio in voluptatibus suis sibi dimissum, atque per easdem voluptates spontaneis voluptatibus traditũ, absinthio est ebrium: quia & amara sunt quæ pro huius vitæ amore tolerat, & tamen eandem amaritudinem cæcitate cupiditatis, quasi insẽsibilitate sensus, igno-

Cap. 15.

rat. Mundi enim gloriam ſitiens, dum multas tribulationes pro eo reperit, amarum eſt quod bibit: ſed quia hoc nimis inhianter ſumpſit, eiuſdem amaritudinis malũ diſcernere iam præ ipſa ebrietate non ſufficit. Vide etiam fuſè locum illum, vbi hęc verba Iob, Sub ſpinis & ſentibus delicias eſſe computabant, ad eiuſmodi homines accõmodat. Ac præterea Chryſoſtomum homil. 12. in epiſt. ad Rom. vbi perſpicuè demõſtrat, quãtũ in mala & flagitioſa vita calamitatis inſit. *Iob.30.*

Queis dabat) Hoc eſt quod ad Deũ Hieremias aiebat, Nõ laboraui ſequens te. Et quidem quis Chriſtum ſequens fatigari poſſet, cùm ipſe dicat. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos? Quocirca ſi ipſiꝰ veſtigiis hęrea- *Hiere. 54.* *Mat.11.*

mus,nullo vnquam labore deprimemur. Ipse enim sequentibus se vires affert:ac, quò propiùs ad eum accedimus,hoc fortiores & rubustiores reddimur. Sícque Augustin⁹ de interna ac spirituali lætitia,quam pij sentiunt, verba faciens,ita loquitur:An verò habent corporis sensus voluptates suas, & animus deseritur à voluptatibus suis? Si animus non habet voluptates suas,vnde dicitur,Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt: Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos?Da amantem, & sentit quod dico:da desiderãtem, da feruentem, da in ista solitudine peregrinantem,atque sitienté, & fontem æternæ patriç suspirãtem.Da talem, & scit quid dicam. Si autem frigido loquor, nescit

Tract. 26. in Ioann.

Psal. 35.

quid loquar. Atque idcirco idem Author amatores mundi his verbis acerrimè insectatur. Leuia Deus iubet, vt in æternum viuamus, & obedire negligimus. Accusant nos amatores vitæ temporalis, quam, nec cùm volunt, nec quandiu volunt, habent: & nos inuicem non accusamus, tam pigri, tam tepidi ad capessendam vitam æternam, quam si voluerimus habebimus, cùm habuerimus non amittemus. Vide etiam de hac re fusiùs serm. 22. de verbis Apost. Atque eodem modo Bernardus illud Psalmistæ exponens, O disti omnes obseruantes vanitates superuacuè, Superuacuè, inquit, iniqua facit, qui nõ modo vtilius & salutarius, sed etiam iucundius & dulcius Deo seruire poterat.

Tract. 49. in Ioann.

Super his verb. Ecce nos relig. omn.

In quo vera ſcientia ſita ſit.

88.

Pythagoras olim quid ſenſerit, aut quid acutus
Chryſippus, vel quid priſcus Anaxagoras:
Scire etiam quid Protagoras, Zenóque Platóque,
Tradiderint, & quid magnus Ariſtoteles:
Scire etiam quotnam fuerint Bacchíque, Iouéſque,
Inſcitum ſcire hoc, & ſine fruge, voco.
Longè alia eſt multò & melior doctrina piorum.
Nam lachrimas imo pectore gignit eus.

SCHOLIA.

Epi. 54. *Pythagoras olim)* Auguſ. in ea Epiſt. quã ad Macedoniũ ſcribit, poſteaquã humilitatis virtutẽ ampliſſimis laudibus extulit, his verbis vtitur: Humilitati ſaluberrimę, quã Dñs noſter Ieſus Chriſtus vt doceret humiliatus eſt, huic, inquã, maximè aduerſatur quędã, vt ita dicã, imperitiſſima ſcientia, dũ nos ſcire gaudemus, quid Anaximenes, quid Anaxagoras, quid Pythagoras, quid Democritus ſenſerit, vt docti eruditiq; videamur: cùm hoc à vera eruditio-

ne lōgè absit. Ac rursum alio loco de his verba faciens qui prophanorū authorū libris ita perditè addicti sunt, vt præ iis Scripturā sacrā nihili ducant, Erubescat, inquit, superbus & infelix peccator, sciētia inflatus, cui plus placet ars Aristotelis, quàm sciētia de Apostolis, plus codex Platonis, quàm liber diuinus: quem nulla scientia ædificat, nullus sermo sapit, nisi fuerit grāmaticè cōceptus, & Dialecticè imaginatus, rethoricè purpuratus. Sultus es, qui hæc ignoras, & erras, quoniā qui talia agunt, & in talibus dies suos consumunt, peccatū sibi generāt, & mortem parant: quia ex simili studio similem concipiunt scientiā, hoc est folia colligunt, & nō fructus, scilicet verba, & non virtutes. Verba enim in ventum proferūt, & aërē verbis verberāt: *In spec. peccat. cap. 6.*

verbositatem sonant, iactantiam
Psalm. 106. ostentant. De quibus per Psalmistā dicitur, Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapiētia eorum deuorata est. Eodem etiam modo Hieronymus eum,
Lib. 3. in com. ad Ephes. qui meditatione tantùm legis instructus, vitam suam negligit, neque audet dicere, A mādatis tuis
Psalm. 118. intellexi, propterea ad omnia mā-
1. Cor. 13 *Marc. 9.* data tua dirigebar, eum inquam, quasi æramentum sonās, & tympanum tinniens, & infatuatum sal, in stercore conculcandum esse ait. Quin & Cyprianus in libello de 12. abus. sęcul. in primo gradu hoc ponit, si sine bonis operibus sapiens & prædicator fuerit, qui, quod sermone docet, actibus explere negligit. Atque
Lib. de leg. Spirit. item Marcus Eremita eum, qui cōtempta vitæ probitate doctrinæ soli animum adiicit, ancipitis

gladij loco nihil aliud quàm arũdineam virgam tenere ait, quæ belli tempore ipsius manũ perforatura sit. Cui nõ multum dissimile est illud Gregorij Nazianzeni, qui huiusmodi homines luscis comparat. Verùm Cassianus longiùs adhuc progreditur, dum eos, qui imaginem quandã scientiæ videntur acquirere, vel qui, cùm sacrorum voluminum lectioni ac memoriæ Scripturarũ diligenter insistant, carnalia tamen vitia non derelinquunt, illud prouerbiorum torquet, Sicut inauris aurea in naribus suis, ita mulieris malæ moratæ species. Quid enim, inquit, prodest quẽpiam ornamentum eloquiorum, cœlestium, & illam pretiosissimã Scripturarum speciem consequi, si eã, lutulentis operibus, vel sensibus, inhærendo, quasi immun-

4. Reg. 18.
Orat. de Basil.
Cass. lib. 14. cap. 16.
Prou. 11.

dissimam terram subigendo, cõfringat, aut cænosis libidinum suarum polluat volutabris?

Lib.23. Mor. cap.7. Lib.4. Dial. cap. 47.

Longè alia est) Vera scientia, inquit Gregorius, afficit, non extollit: nec superbientes quos repleuerit, sed lamentantes facit. Atq; etiam alio loco de quodam Antonio monacho verba faciens: Cũ studiosissimè, & magno feruoris desiderio, sacra eloquia meditaretur, non in eis verba scientiæ, sed fletum compunctionis inquirebat.

Nullum nisi post discessum è vita verum gaudium esse.

IN puero risum fletus præcedit acerbus.
Nam vitæ à lachrimis inchoat ille dies.
Cumque etiã, vt quidã referunt, primum edere risum
Incipit, in somno cernitur esse graui.
Quid notat hoc, primùm quod ridens ille sopore
Corripitur? Nos hinc discere bina decet.
Nempe quòd & mundi vana est ac falsa voluptas:
Atque aditus verè non nisi morte patet.

SCHOLIA.

In puero risum) Cardanus lib. de rer. variet. cũ de hominis natura agit, eũ non nisi post aliquot ab ortu dies ridere tradit: primúmque eũ risum, quem edit, non nisi insomnis existere. Qua quidẽ re nobis id demũ significari ait, nullũ nisi cõfecto huiusce vitę curriculo verũ ac certũ gaudiũ esse. Id quod ab eo minimè abludit, quod ait Psalmista, Cũ dederit dilectis suis somnũ, ecce hęreditas Domini. *Psal. 126*

Verum diuitiarũ fructum in misericordia erga pauperes situm esse.

90.

TVm furit horribilis pardus, tigrísque, leóque,
Cùm cauea inclusos arcta repente tenet
Sic etiam nunquam furit aurum immaniùs, arca
Quam cùm illud Dominus claudere parcus amat.
Quid facies igitur, ne te fera vulneret ista,
Quæ, quò plus clausa est, plus feritatis habet?
Solue feram, pascens quos aspera vexat egestas.
Protinus hac mitis redditur arte fera.

SCHOLIA.

Hom. 35. in 1. epist. ad Cor. *Tum furit*) D. Ioannes Chrysostomus, vt præposterum diuitiarum amorem ex animis nostris euellat, eas aggrestibus ac truculentis belluis similes esse dicit: verùm in hoc discrimen situm esse, quòd si quis belluas producat, in obuios ruunt, diuitiæ autem, si includas ac serues, possessorem inuadunt ac perdunt. Cæterùm hac ratione huiusmodi belluam cicurari, si non includatur, sed hominum egentium manibus distribuatur. *Hom. cũ Sarton et Aurel.* Idem etiam alio loco de opibus verba faciens, postquam ingratas, fugitiuas, homicidas, crudeles & implacabiles, bestias incicurabiles, Præcipitium vndiquaque præruptum, scopulum assiduis plenum fluctibus, mare innumeris ventis agitatum appellauit, his verbis vtitur:

tur: Quonã pacto hæc beſtia cicurabitur? Si didicerim⁹ quo modo fiat ſæua, more leonum, more pardorum, more vrſorum, qui dum includũtur, coërcentúrque in tenebris, erigunt animos, acuúntque iras. Itidem & diuitiæ, dum includuntur, & defodiũtur, acriùs rugiũt, quàm leones, perturbántque omnia. Quòd ſi eas è tenebris eduxeris, & in egenorũ ventres diſſimines, ex feris beſtiis fiunt oues, ex inſidioſis dulces, ex ſcopulo portus, ex naufragio trãquillitas.

Piæ vitæ laborem ignauis duntaxat aſperum eſſe.

91.

VRitur, atque graui ſolet exclamare dolore,
Qui timidam calido ponit in igne manum.
Contra qui magno pedibus terit impete flammam,
Hanc necat, & damni ſentit ab igne nihil.

Sic capit ignauo rigidos qui corde dolores,
Frangitur, & ferri posse molesta negat.
At qui magnanima complectitur aspera mente,
Asperitatis ei nil labor vllus habet.

SCHOLIA.

Dion. in Dog. *Vritur atque graui*) Si quis, inquit Dion Chrysostomus, labores cōtemptim suscipiat, promptóque animo ad eos accedat, haud magnā aduersus eum vim habituri sunt. At si pedem referat, ab iisq; se remoueat, maiores omnino ac vehementiores videbuntur. Hoc porro etiam in igne contingere videmus. Etenim si magno cum impetu in eum ascenderis, protinus extingues: si autem timidè atque ignauè, vehementer te ipsum exures. Atque etiam idē alio *Orat. de Regn.* loco laborem pręter multas alias vtilitates hanc quoq; afferre ait, quòd ad suscipiendos nouos labores magis ac magis hominem corroboret: cōtrà quàm in volu-

ptate se res habere soleat. Ac proinde meritò de labore idẽ dici potest, quod de infelicitate scribit Seneca, nempe hoc saltẽ boni in ipsa inesse, quòd eos, quos sępe vexat, tandem obduret.

De perfectæ vitæ excellentia.

97.

Iure queat vates dici, qui corporis illa
Quæ fugiunt nostri lumina, sola videt.
Pneumate qui tantùm graditur, non carne, leuisque
Postera qui linquens, anteriora petit.
At carnem, mundúmque, cruci qui figit, & omnes
Delicias odit, mortis & instar habet:
Hunc ego non vatem dicam, non ipse prophetam
Martyr enim dici iure vir ille potest.

SCHOLIA.

Iure queat vates) Bernardus, vt iis, qui sanctissimæ, atque omnibus pietatis christianæ numeris absolutissimæ vitæ iter tenent, acriores stimulos addat, ipsi⁹ dignitatem ac præstantiam ostendit, eósque, qui ita viuunt, prophetarum *Serm. 2. de exhor. ad fratr.*

nomine dignos eſſe ait. Magnum ſanè inquit, prophetandi genus, cui vos deditos eſſe, conſpicio: magnum prophetiæ ſtudium, cui vos video mancipatos.
2. Cor. 4 Quid illud? Nẽpe, iuxta Apoſtolum, non conſiderare quę videntur, ſed quæ non videntur, ſine dubio prophetare eſt. Ambulare in ſpiritu, ex fide viuere, quæ ſurſum ſunt quærere, non quę ſuper terram, obliuiſci quæ retrò ſunt, & extendi in anteriora, magna ex parte prophetare eſt. Alioquin quonã modo, niſi per ſpiritũ prophetiæ, conuerſatio veſtra in cœlis eſt? Atque etiam alio loco huiuſmodi vitam alterũ quendã baptiſmum eſſe ait, quoniam in eo quòd membra quæ ſũt ſuper terram mortificantur, Chriſtus induitur. Sed & Cyprianus, lõgiùs adhuc progrediẽs, eiuſmodi ho-

De præcept. & diſpenſ.

Epiſt. ad Moyſ. et Maxim.

minibus,in carne adhuc licet positis, vitam viui, non præſentis ſeculi, ſed futuri ait.

Hunc ego non vatem) Apud Deum inquit Cyprianus, quicũque carnem cum concupiſcẽtiis crucifixerũt, quicunque verè cũ Chriſto mortui ſunt, & cõſepulti ei in baptiſmo, ita vt non iam ſibi viuãt, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt, martyres ſunt. Nec ab eo diſſẽtit Caſſian⁹, quemadmodũ liquet ex Collatione quadam, in qua ſub perſona ſenis cuiuſdã eremitę his verbis vtitur: Monachos patientia ea atque diſtrictio, qua tã deuotè in hac, quam ſemel arripuerunt, profeſſione perdurant, vt nunquam ſuas expleant volũtates, crucifixos huic mundo quotidie, viuóſque martyres facit. Quin beatus quoq; Bernardus hæc Scripturæ verba exponens,

De dupl. Martyr.

Colla. 18. cap. 7.

Serm. 1. in feſt. omn. ſanctor.

Beatus vir qui post aurum non abiit, ad hunc modum loquitur: Quid mirabilius, aut quod martyrium grauius est, quàm inter epulas esurire, inter vestes multas & pretiosas algere, paupertate premi inter diuitias, quas offert mundus, quas ostentat malign°, quas desiderat noster iste appetitus? An nõ meritò coronabitur, qui sic certauerit, mundũ abiiciens promittentem, irridens inimicum tentantẽ, &, quod gloriosius est, de semetipso triumphans, & crucifigens concupiscentiam prurientem? Atque etiam alio loco exponẽs hæc verba, Qui amat animã suã perdet eã, inquit, siue ponẽdo vt martyr, siue affligendo vt pœnitens. Quoniam genus martyrij est, spiritu facta carnis mortificare, illo nimirũ, quo mẽbra cęduntur ferro,

Sermo. 30. in Cant.

horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius.

Curandum eſſe vt preces nôſtræ ab animo puro proficiſcantur.

93.

CVm pect⁹ gratũ eſt, tũ ſunt quoque munera grata,
Viſus Abel primùm eſt, poſtea dona, Deo.
O quàm fallũtur, ſua qui iucunda Tonanti
Vota putant, cùm ſint pectore nata malo!
Non ſatis eſt ſerti careant quòd puluere flores:
Pura legentis enim debet & eſſe manus.
Sic quoque non ſatis eſt quòd ſint tùa vota precéſque,
Ni quoque mens pariter ſit ſine labe tua.

SCHOLIA.

Cum pectus gratum) Chriſtus apud Eſaiam impiorum preces & ſacrificia aſpernatur: & in Pſalmis eum inſectatur, qui, cùm turpiter & flagitioſè viuat, ipſius tamen iuſtitias annunciare non veretur. Atque huc facit quod eſt apud Hieronymum. Exponens enim illud Amos, Aufer

Eſaiæ 1. *Pſal.49.* *Hieron. in 5. Amos.*

à me tumultum carminũ, Rectè, inquit, cantica Leuitarum, quibus laudabãt Dominum, tumultum vocat, sonitũque cõfusum, quia non est pulchra laus in ore peccatoris.

Ezec. 15. Hom. cũ presb. esset desig.

Non satis est) Quemadmodum in coronis, inquit Chrysostomus, non sat est flores esse puros, nisi pura sit & manus eas contexens: sic & in sacris hymnis oportet non verba tantùm esse pia, verũetiam animum hymnos concinentem. Ac rursum aliquanto pòst de eo loquens, quod Dauid in psalmo quodam bestias etiam ad laudandũ Deum inuitãs, nullam tamen peccatoris mentionẽ facit: Vt, inquit, musicus probus à cithara bene modulata chordam dissonã resecat, ne reliquarum vocum harmonia vitietur: sic & peritus artis medicus mẽ-

Psalm. 148.

brũ putrefactũ amputat, ne hæc lues ad cætera membra trãsiliat.

Cur Deus pauperes in mundo esse velit.

94.

CVm cunctis elementa Deus donauerit æquè,
Effigiem cunctis indideritque suam:
Cùm cunctis æquè vox sit data, ménsque: redempti
Cùm fuerint pretio diues inópsque pari:
Denique cùm cæli sit spes æqualis vtrique:
Noluit hos opibus cur Deus esse pares?
Scilicet vt cæli regnum lucretur vterque,
Dum patitur pauper, diues eúmque iuuat.

SCHOLIA.

Cum cunctis elementa) Gregorius Nazianz. in ea oratione, quam de pauperum amore conscripsit, posteaquam eorum calamitatem luculentissimè descripsit, ea omnia tam corporea, quàm spiritualia beneficia enumerat, quæ cæteróqui à Deo ipsis contigerunt, Quò videlicet hinc ostendat, nõ propterea eos contemptui esse

debere, quòd mundi opibus careant. Atque eodem modo Augustinus de ea, quæ in Ecclesiæ incunabilis inter Christianos erat, bonorum communione loquens, Nefas putabant, inquit, religiosi viri, eūm sibi participē non ascire in substantia, qui particeps erat in gratia.

De ver. Domi. Serm.25. *Scilicet Vt cœli)* Diues, inquit Augustinus, propter pauperem factus est, & pauper propter diuitem. Pauperis est orare: & diuitis erogare. Dei est pro paruis magna pensare. De misericordia eius parua, nascitur magna copia. Fœcundus est ager pauperum: citò reddit dominātibus fructum. Ac rursum alio loco exponens illud *De ver. Apostol. serm.22.* Apostoli, Inuicem onera vestra portate: quid est onus quod portatis? Non habere. Quid est diuitiarum onus? Plusquā opus est,

habere. Et ille oneratus eſt, & tu oneratus es. Porta cum illo non habere, portet tecum plus habere: vt fiãt æquales ſarcinæ veſtrę. Atque vt dilucidius adhuc oſtendat Deũ, idcirco pauperes in hoc mundo eſſe velle, vt diuites bene de ipſis merendo, atque eorum calamitates ſubleuando, ipſius gratiã ſibi concilient, his rurſum verbis alio loco vtitur: Omnes pauperes quos videtis, potuit illos Chriſtus paſcere, quomodo per coruum Heliam aluit. Tamen & ipſi Heliæ ſubtraxit coruum. Vt à vidua paſceretur, non Helię præſtitit, ſed viduæ. Quando ergo Deus pauperes facit, diuites probat. Eodem modo Diuus Gregorius in Moralibus ſuis, vt eorum faſtum retundat, qui ſi quid beneficij in pauperes contulerint, magnificè

Lib. 50. Hom. 13. Homi.

Lib. 21. cap. 14.

de se protinus sentiunt, ostendit nihil esse causæ, quamobrē propterea animis intumescāt, quippe qui plus ex ea re, quàm pauperes, cōmodi ferāt, nimirum illud
Luc.16. Christi ponderans, Facite vobis amicos de mā̄mona iniquitatis. Ait itaque vir sanctissimus: Si egenorum amicitiis æterna tabernacula acquirimus, dātes proculdubio pensare debemus, quia patronis potiùs munera offerimus, quàm egenis dona largimur. Et paulò pòst: Largiēs pauperi, quasi ad frugem terram excolit, quæ, quod acceperit, vberi⁹ reddit. Ac mox item, ostendens qua ratione inanem gloriā is propulsare possit, qui pauperi largitur: Cùm naturæ nostræ consortes, inquit, exteriora non habere cōspicimus, quàm multa nobis desint bona interiora pensemus; quatenus se-

ſe ſuper inopes cogitatio noſtra non eleuet, cùm ſolerter videt quia nos tanto veriùs, quanto & interiùs, indigentes ſumus. Quin illud etiam perpendere cóuenit, quod ait Auguſtinus, exponens illud Aggæi, Meum eſt aurum. Hoc ideo dictum eſt, inquit, vt ille qui non vult cum indigentib⁹ communicare quod habet, cùm audit præcepta miſericordię faciendæ, intelligat Deum non de re illius, cui iubet, ſed de re ſua iubere donare: & ille, qui aliquid pauperi erogat, non ſe arbitretur de ſuo facere: ne fortè non tã confirmetur miſericordiæ nomine, quàm infletur ſuperbiæ vanitate.

Lib. 50. Hom. 30. hom.

In quibus rebus Chriſtianæ vitæ perfectio conſiſtat.

95.

SVstineo, abstineo, duo sunt, quæ quisquis habebit,
Perfectos homines inter habendus erit.
Hunc ego contulerim forti haud inuitus Aotho,
Vsum quem pariter constat vtraque manu.
Mancus hic est, qui res aduersas pectore firmo
Sustinet, at rectè prospera ferre nequit.
Fortiter at qui dura tulit, qui læta modestè,
Huic virtus numeris est cumulata suis.

SCHOLIA.

Lib.17. cap.19. *Sustineo, abstineo)* Epictetus, vt est apud Aulum Gellium, duo esse omnium grauissima vitia dicere solebat, nempe impatientiam, & incontinentiam. Quorum alterũ tum demum locum habet, cùm iniuriæ non tolerantur, quæ tolerandæ sunt: alterum, cùm ab iis voluptatibus non abstinemus, à quibus est abstinendum. Ac proĩde si quis hæc duo verba ἀπέχȣ, ἀνέχȣ, hoc est, abstine, & sustine, in pectore fixerit, ac reipsa pręstiterit, eũ ab omnib⁹ penè vitiis immunẽ fore, vitãque quá

ſuauiſſimam ac tranquilliſſimã ducturum eſſe. Hæc Epicteti doctrina erat. Quam quidem ab eo expiſcatus mihi fuiſſe Auguſtinus videtur, cùm ſermone quodam his verbis vtitur: Duo ſunt quæ in hac vita veluti laborioſa præcipiuntur à Domino, continere, & ſuſtinere. Iubemur enim continere ab his, quæ in mundo dicuntur bona: & ſuſtinere quæ in hoc mundo abundant mala. Illa continentia, iſta ſuſtinentia vocatur. Duæ virtutes quæ mundãt animam, & faciunt capácem diuinitatis. In refrenandis libidinibus, & coërcendis voluptatibus, ne ſeducat quod male blanditur, & eneruet quod ꝓſperũ dicitur, continẽtia nobis opus eſt: nõ credere fœlicitati terrenæ, & vſque ad finem quærere fœlicitatem quę non habet finem. Vt autem

Serm. 245. de tempo.

est continentiæ felicitati mundi non credere, ita sustinentiæ est, iniquitati mundi non cedere. Siue ergo in affluentia rerum sim⁹, siue in angustia, expectandus est Dominus, qui & quod verè bonum & suaue est, det, & quod verè malum est, auertat à nobis. Atque eodem modo idem alio loco de duplici armorum genere loquens, quibus mundus nos lacessit, his verbis vtitur. Duplicē mundus aciem producit contra milites Christi. Blanditur, vt decipiat: terret, vt frangat. Non nos teneat voluntas propria, nō nos terreat crudelitas aliena: & vict⁹ est mundus. Ac rursum alio loco: Duo sunt genera armorum Diaboli valde fortia, contra quæ vigilanter ac fortiter stare debet omnis miles Christi, qui triūphare cupit, & superare virtutē diaboli,

Serm. 12. de sanct.

Lib. 2. de symb. ad Catech. cap. 1.

boli,voluptas & timor. Alios enim voluptate capit:alios timore frangit.Confirmetur & noſtra acies, proferantur arma ſpiritualia. Contra timorem diaboli adſit timor Dei caſtus permanẽs in ſęculum ſęculi. Cõtra voluptatẽ turpiſſimę delectationis nõ deſit fides.Et quid metuit Chriſtian⁹, quando admonetur ſic orare, ſic pręſumere, ſic fidere,vt dicat,Dominꝰ mihi adiutor, & ego deſpiciã inimicos meos? Plures tamen noueritis capere aduerſariũ per voluptatẽ, quã per timorẽ.Atq; vt oſtendat nõ minus arduũ eſſe in proſperitate animum cõtinere,quàm rerum aduerſarum impetum forti ac generoſo animo ſuſtinere,alio loco ita loquitur: Nõ tunc tãtùm cauendus eſt hoſtis,quãdo bellum ſeruis Dei indicit. In pace magis vigilandum

Lib. 50. Hom. 46. Hom.

est nobis, & exercendus animus, exercenda virtus, mentis intẽtio timore firmanda. Facit enim hostis securos, quos cupit esse captiuos. Facit securos, vt incautos, sopitos, & inermes opprimat, & vulneret eos, quos vigilare minimè perspexerit. Sed Bernardus id etiam apertius confirmat, ac perpaucos esse testatur, qui prosperitatis tela effugerint. Rarus, inquit, semper extitit, qui non vel modicè in prosperitate animũ relaxarit à sui custodia & disciplina. Quando hoc incautis non fuit ad disciplinam, quod ignis ad ceram, quod Solis radius ad niuẽ, vel glaciem? Sapiens Dauid, sapiens Salomõ fuit: sed blãdientibus nimis secundis rebus, alter ex parte, alter ex toto desipuit. Ac paulò pòst: Magnus cui præsẽti fœlicitas, si nõ arrisit,

Lib 2. de Consid. ad Eug.

2. Reg. 11.

non irrisit. Quanquã facilius inueneris, qui sapientiã contrariæ sibi fortuna retinuerũt, quã qui propitia nó perdiderũt. Atque ex eodẽ hoc Dauidis exẽplo, qui in medio rerum prosperarũ cursu in duo grauissima scelera prolapsus est, August. in homilia quadã huiusmodi doctrinã elicit. Admonet, inquit, tale exemplum, nó se quenquam debere extollere in prosperis rebus. Multi enim res aduersas timent, prosperas non timent. Periculosior est res prospera animo, quàm aduersa corpori. Prius corrumpunt prospera, vt inueniant quod frangant aduersa. Fratres mei, aduersus fęlicitates acriùs vigilãdũ est. Propterea videte quemadmodũ eloquiũ Dei in nostra fœlicitate tollat nobis securitatem. Seruite, inquit, Dño in timore, & exultate

Hom. 50
Hom. 21

ei cum tremore. Et paulo pòſt. Valeat hoc exemplum ad id vt timeamus felicitatem. Cùm attendunt magnum cecidiſſe, parui timeant.

Hunc ego contulerim) per Aioth, quem Scriptura ambidextrum fuiſſe teſtatur, Caſſianus eum ſignificari ait, qui nec in virtutib⁹ ſuperbit, nec in tẽtationibus ſuccumbit. Atque idem etiam non multò pòſt, vt oſtendat probum virum ab omnì leuitate atq; inconſtantia alienum eſſe debere, nec calamitatũ impetu frãgi, ac debilitari, præclarè ad hunc modum loquitur: Anima iuſti nõ debet eſſe ſimilis ceræ, quæ ſemper characteri ſignantium cedens, pro eius forma atque imagine figuratur, quámque tandiu in ſe retinet, donec alio rurſus ſuperimpreſſa ſignaculo reformetur:

Collat. 6 cap. 10. & 12.

atque ita fiet, vt nunquam in ſua qualitate perſiſtens, ad formam eorum, quæ imprimuntur, ſemper conuertatur, & trãſeat. Quin potius debet eſſe velut adamantinum quoddam ſignaculum, vt inuiolabilem mens noſtra figurã ſui ſemper cuſtodiens characteris, vniuerſa quę incurrerint ſibi, ad qualitatem ſui ſtatus ſignet, atque transformet. Quò etiam pertinet id quod eſt apud Auguſtinum, qui ſciſcitanti Oroſio quidnam ſignificaret, quòd arca de lignis quadratis conſtructa extrinſecus, & intrinſecus bitumine liniebatur, ita reſpõdet: Sicut arca de lignis quadratis conſtituebatur: ita & Eccleſia de ſanctis cõſtruitur. Quadratum enim, in quacunque parte poſueris, fortiter ſtat: & ſancti, in quibuſlibet tentationibus, ſta- Quæſt. 52.

biles permanent. Non aduersitatibus, nō prosperitatibus cedūt. Bitumen enim significat charitatem, per quam sancti nec illis scādalis, quæ fiunt ab his qui intus sunt, cedunt, nec illis quæ fiūt ab iis qui foris sunt. Quin & Grego- *Hom. 21. in Ezech.* rius illud Ezechielis exponens, Quatuor mensę ad holocaustum de lapidib⁹ quadris extructę, &c. Quos hoc loco lapides quadros accipimus, inquit, nisi quoslibet sanctos, quorum vita in prosperitate atq; aduersitate nouit fortiter stare? Lapis etenim quadrus æquè stat, in quocunque latere versetur. Ac rursum illud eiusdē Prophetæ exponens, Et palmæ *Hom. 19* erāt, vna hinc, & altera inde, Omnes, inquit, qui ad vitæ aditū tendimus, à dextro & sinistro latere habere palmam debemus. A dextro palmam habet, quem

prospera non extollunt: à sinistro, quem aduersa non deiiciūt.. Huc etiam facit quod in epistola quadam ait Ambrosius, de ea constantia verba faciens, qua probos viros præditos esse decet. Vetus dictum est, inquit, Assuesce vnus esse, vt vita tua quādam picturam exprimat, eandem semper seruans imaginem quam acceperit. quomodo potest vnus esse, qui nunc iracundia inflammatur, nunc indignatione graui exæstuat, nunc vultu exardescit, nūc pallore immutatur, per momenta varius & discolor? Eodem etiam modo Basilius in Esaiam scribens: Vitæ inæqualitas, inquit, nequaquā idonea est ad recipiendam diuinam operationē. Vt enim vultuū imagines nō in qualibet materia reddūtur,

Ep. 32.

Bas. in Esa.

ſed in iis duntaxat, quæ læuorẽ, & pellucentiam quandam habẽt: ita non in quibuſuis mentibus operatio ſpiritus, ſed in iis, quæ nihil habẽt obliquum, nihil obtortum. Atque etiam idem in epiſtolis ſuis leues & inconſtantes homines nubibus confert, quæ, pró ventorum varietate, nunc in hanc, nunc in illam aëris regionẽ ferũtur. Verùm ex omnibus Authoribus, quos quidem legerim, neminem reperio, qui, meo quidem iudicio, de ea conſtantia, quam verus Chriſtianus inter rerum huius mûndi varietates tenere debet, magnificentiùs locutus ſit, quàm Bernardus. Non te deſerat, inquit, ſpes in tempore malo, nec in bono prouidẽtia deerit: eríſq; inter aduerſa & proſpera mutabilium tẽporum tenens quãdã æternitatis imaginẽ,

Epiſt. ad Patroph.

Serm. 21 in Cant.

vtique hanc inuiolabilem & inconcuſſam conſtantis animi æqualitatem, benedicens Dominũ in omni tẽpore, perindéque vendicans tibi etiam in huius nutabundi ſęculi dubiis euẽtibus, fortunæque defectibus, perennis quodammodo immutabilitatis ſtatum, dum te cœperis renouare & reformare in inſigne illud antiquum ſimilitudinis ęterni Dei, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Quippe ſicut ipſe eſt, ita & tu eris in hoc mundo: nec in aduerſis timidus, nec in proſperis diſſolutus: ac tibi indignum ducens, huic labenti ſeculo conformari, reformari autem magis ſatagens, iuxta Pauli doctrinam, in nouitate ſenſus tui in eam ſimilitudinem, in qua te conditũ noſti. Vnde etiam hunc Chriſti ſer- *Ioan. 12.*

monem, Si exaltatus fuero à terra omnia traham ad meipſum, piis omnibus conuenire ait, iis nempè quos Pater præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imagini filij ſui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.

De impiorum in damnis, tam ſpiritualibus, quàm temporalibúſ, ſtultitia.

96.

CVm veſtes raperet prædo, nummóſque paternos,
Ad ſua ridebat maxima damna puer.
At cùm etiam efferri pueriilia ludicra vidit,
Confeſtim in fletus proruit ipſe graues.
Sic ſunt, qui rident, nec ceſſant ludere, ſæuus
Cum Satanas illis non peritura rapit.
Aſt illis bona ſi rapiat mortalia quiſquam,
In fletum & lachrimas noƈte diéque ruunt.

SCHOLIA.

Cum veſtes raperet) Chryſoſtomus eleganti aduerſus Gentiles ſimilitudine vtitur, quæ

quidem ad eos omnes in vniuersum extendi poteſt, qui fluxis & fragilibus rebus ita affixi ſunt, vt ſpiritualia detrimenta ſine vllo doloris ſenſu accipiãt, in terrenis autem ac temporalibus iacturis incredibili quodam animi mœrore conficiantur. Nam cum à quodam rectè proditum fuiſſe dixiſſet (nempe ab Ægyptio ſene, vt refert Plato in Timæo, non à Diogene, vt quiſpiam ad marginem illic annotauit) Gentiles pueros ſemper eſſe, ac multa alia attuliſſet, quamobrem pueris illi comparari meritò poſſent, hanc quoque ſimilitudinem affert: Pueri cùm furem domum ingreſſum, & quæ domi ſunt auferentem conſpicantur, non modò non eum vlciſcuntur, ſed etiam inſidianti arrident. Si autem calathum eis, vel

ſiſtrum,vel quiduis aliud ludicri abſtulerit,moleſtè id ferunt, animo anguntur,ſe lacerãt, calcibus pauimentum pulſant. Itidem gẽtiles, cũ diabolũ omnia,& patrimoniũ, & quæ ad vitã neceſſaria ſunt,ſurripientẽ videant, tanquã ad amicum obuiam proficiſcuntur. Verùm ſi quis poſſeſſiones, diuitias, & alia eiuſmodi auferat, lamentantur, & ſe lacerant. Huc etiam facit quod Bernardus hæc verba Cain exponens, Quicunque me inuenerit, interficiet me, reprobos corporis vulnera grauiora ſemper quàm animi exiſtimare ſolere ait.

De Dei ac mundi pollicitationibus.

97.

VT mundus,ſic ſunt mundi promiſſa:quod ipſe
Promittit,fictum eſt,fictus vt ipſe quoque eſt.

Vt Deus est, sic sunt bona quæ promittit, & offert.
Certus vt est, certas sic dare nouit opes.
Quàm nos læui igitur! certo non fidimus: illi
Fidimus at contrà, quem dare verba iuuat:
Sic sumus huic similes, quem spe deludit inani
Perdix, dum pullis consulit ipsa suis.

SCHOLIA.

Vt mundus) Mundi promissa, inquit Augustinus, semper fallunt. Dei autem promissa nunquam fallunt. Sed quia mundus, quod pollicetur, hîc videtur daturus, id est, in hac terra morientium, in qua nunc sumus, Deus autem, quod pollicetur, in terra viuentium nobis daturus est, multi fatigantur expectare veracem, & non erubuerunt amare mendacē. De talibus dicit Scriptura, Væ his qui perdiderunt sustinentiā. *De ver. Apost. serm. 23* *Eccles. 2.*

Sic sumus) Vidi, inquit Basilius, auis astutę miram artem. Cùm pullos suos adhuc ob debilitatē prædę periculo expositos videt, *Hom. de Baptis.*

ipſa ſe aucupi ante illos, vt prædæ parata, offert, ita ſe vertens, ac geſtus diſpenſans, vt nec periculo penitus aut manibus ſe præbeat, neque item inſidianti ſpem omnino eripiat. Sic itaque illum inter vtrumque verſando, occupãdo, in ſe retinendo, ſpatiũ dat pullis cõmodè fugiendi: atq; ita denique ipſa euolat. Caue igitur, ne tibi quoque, idẽ quod aucupi, vſu veniat, nimirũ certa pro incertis relinquens, ac ſpẽ firmã vana cõmutans. Hæc ille, de perdice loquens, cui eiuſmodi technam Ariſtoteles in libris de Hiſtor. Anim. aſcribit.

De peſtifera impiorum in ſalutis negotio ſocordia.

98.

QVo premitur ſomno lethargicus, excutit illum
Si ſoboles, ægrè fert pater, atque gemit.
Sic toties, Vigilate, Deus cum clamet in aures,

Vilior est nobis vita sopore tamen.
Atque soporatos ludunt insomnia rerum,
Et falsæ solidis anteferuntur opes.
Sicque Ithacæ fumum, veluti Laërtius olim,
Præferimus vitæ, quæ sine fine viget.

SCHOLIA.

Quo premitur) Augustinus plerisque locis, ac præsertim in lib. 50. Homil. similitudinem ducit à probo filio, qui parētem lethargia laborare, ac proinde nihil aliud quàm somno indulgere velle conspiciens, eum subinde excitat, ac quamlibet pium eiusmodi officiū acerbo animo pater ferat, nō tamen eū in mortiferum somnū ruentē vellicare desinit. Atq; ita demū hæc verba infert. Domin⁹ tibi clamat, Noli dormire, ne in æternū dormias, euigila, vt mecū viuas, & patrem habeas, quem nunquam efferes: & surdus es? Hæc autem similitudo in eos quadrat, qui molestè ferunt *Hom.11*

ſe admoneri, vt peccatũ abiiciãt, quod quidem Scriptura perſæpè ſomnium appellat. Quouſque enim piger dormies, inquit Sapiens? Et Paulus, fratres, iam hora eſt nos de ſomno ſurgere.

Prouer.6 *Rom.13.*

Sicque Ithacæ) Vlyſſes, vt refert Homerus, poſt ingentes ac diuturnos labores exantlatos, tanto patriæ deſiderio flagrabat, vt etiã eam cum immortalitate cõmutare recuſaret, ídque pro eximia atque incomparabili quadam beatitudine duceret, nimirum Ithacę ſuæ vel fumum duntaxat proſpicere. Quod quidem Clemens Alexandrinus Gentilibus elegãter accommodat, qui ſanctiſſimæ Chriſtianorum religioni, quæ animos ad æternam vitam ducit, impias & execrandas ſuperſtitiònes ſuas præferebant. Quod etiã ad eos omnes in vniuerſum referri

Lib.1. Odyſ. *Adhort. ad Gent.*

ferri poteſt, qui mundi voluptates ac diuitias, quas Sapiens inſtar fumi repente dilabi atque euaneſcere inquit, futurę beatitudini anteponunt. *Sap. 5.*

Salutis ſtudio, dum licet, inuigilandum eſſe.

99.

DEnte pecus rabido lætiſsima gramina rodit,
Vt gelidos ſentit non procul eſſe dies.
Nam bruma veniente ſibi quia pabula cernit
Nulla fore, idcirco, dum licet, antè capit.
Ergo hyemem Chriſti quoque tu pecus affore noſcas,
Gramine qua molli ſicca carebit humus.
Quare age, mentem epulis ſanctis explere labora,
Dum potes, aut quauis es mage ſtultus oue.

SCHOLIA.

Dente pecus) Baſilius magnus ouem, impēdentem hyemem præſentientem pabulo ſeſe ingurgitare ait, velutque ad futuram egeſtatem viatica ſibi comparare: hincque homines admoneri, vt huic vitæ non perdito quodam *Hom. 9. in Hexam.*

cum affectu addicti sint, verum futuri sęculi causa nihil non laboris ac studij sibi suscipiendum putent. Atque eodem modo

Lib. 6. cap. 4. in Hexam.

Ambrosius (vt qui libenter per Basilij vestigia gradiatur) de eadem re verba faciens, ad hunc modum loquitur: Ouis sub aduentũ hyemis inexpugnabilis ad escam insatiabiliter herbam rapit, eò quòd præsentiat asperitatem hyemis futuram: vt se prius herbæ pabulo farciat, quàm gelu adurente, omnis herba deficiat. Homo igitur stultiorem oue se præbet, si, dum licet, In Scripturæ sacræ pascuis minimè se pascit, nec illud cogitat, orta hyeme, pabulum iam sibi omne defuturum. Atque hoc est, quod aiebat Christus in Euangelio, Venit nox, quando

Eccle. 4.

nemo potest operari. Et Sapiens

nos admonet, vt dum huiusce lucis vsura fruimur, saluti nostræ operam demus: Quoniam, inquit, apud inferos non est inuenire cibum.

Quòd quò magis quispiam spiritualiter proficit, eò minus inanis fiduciæ concipit.

100.

VT Manue numen diuinum in imagine vidit,
De nobis actum est funditus vxor, ait.
At cotrà hæc vxor: non, si nos perdere vellet,
Sumeret æthereus munera nostra pater?
Quid sibi vult, viso Domino quòd corda mariti,
Turbantur, contrà fœmina firma manet?
Discimus hinc, quòd qui mysteria plurima noscit,
Plus timet: ast illam spes animosa leuat.

SCHOLIA.

Vt Manue) Quid est hoc, inquit Gregorius, quòd ad visionem angeli, vir sit timidus, *Lib. 5. cap. 22.*

&mulier audax, nisi quod nobis, dum cœlestia demonstrātur, spiritus quidem pauore se cócutit, sed tamen spes pręsumit? Atq; etiam idem alio loco exponens visionem quādam Danielis, in qua angelus, vt eum ingenti illo, in quo versabatur, terrore liberaret, ad eum dixit, Noli metuere, Cùm inquit plus quod timeamus agnoscimus, plus nobis de eo per internam gratiam infunditur, quod amemus.

Lib. 12. cap. 21.

Dan. 10.

Periculosam in salutis negotio dilationem esse.

101.

Crastina qui differt meliorem in tempora vitam,
Quis rectè hunc dicat consuluisse sibi?
An qui promisit veniam, si crimina plangas.
Crastina promisit tempora certa tibi?
Qui piger est hodie superi ad mandata monarchæ,
Ipsius obsequio cras minus aptus erit.
Emporij tempus nunc est: si fluxerit illud,
Postea iam nulli quærere lucra licet.

SCHOLIA.

Crastina qui differt) Augustinus morali sensu hæc Apocalypsis verba exponens, Vidi ex ore draconis, & ex ore bestiæ, & ex ore pseudoprophetæ, spirit⁹ tres immũdos in modum ranarum, his verbis vtitur: Quando aliquis se conuertit ad Deum, & pœnitet fuisse superbũ, adulterum, ebriosum, cupidum, qui ista peccata, quæ alius confitendo reliquit, imitatur, cogitans apud se, & dicens, Facio quod volo, & postea, quomodo agit iste pœnitentiam, & ego ago, & subitò, dum ei superuenit vltimus dies, perit confessio, & restat damnatio, iste qui talis est, dum alios non ad bonũ, sed ad malum vult imitari, in luto, vnde alius liberatus est, velut rana inuoluitur, & volutatur. His nimirum verbis ostendit vir gra- *Hom. 13. in Apocal.*

uiſſimus eos, qui reſipiſcentiam ſuam differunt, incertiſſima quadam ſpe niti, dum longiorem ſemper vitam ſibi pollicentur. Quęquidem innumeris hominibus ſempiterni exitij cauſa fuit, quotidiéque eſt, quemadmodũ idem iis verbis alio loco teſtatur.

De ver. Domi. Serm.16. Nemo Deum timens, ſub verbis eius non ſe corrigit, niſi qui putat quia plus habet viuere. Ipſa res eſt, quam ſolent dicere, cum dicunt, cras, cras, & ſubito oſtiũ clauditur. Remanſit foris cum voce coruina, quia nõ habuit gemitum columbinum. Cras, cras, corui vox. Ac rurſus paulò pòſt Noli timere diem vltimum tanquam furem, qui dormienti perfodiat parietem. Vigila & corrige te hodie. Prandium bonum longũ nemo differt & vitã malã longã vis habere. Vtique ſi longa

erit, melius bona erit. Si breuis erit, bene factum est vt bona produceretur. Sic autem homines negligunt vitam suam, vt nolint habere malam nisi ipsam. Hoc probat exemplo ducto à villis, vxoribus, aliísq; multis rebus. Ac tum subiungit: Quid te offendit vita tua, quam solam vis malam, vt inter omnia bona tua solus sis malus? Quinetiam alio loco exponens illud Scripturę, Non tardes conuerti ad Dominum, Ecce, inquit, indulgentię dator aperit tibi ostium. Quid moraris? Gaudere deberes, si aperiret aliquando pulsanti. Non pulsasti, & aperit: & foris remanes. De misericordiæ operibus quodam loco Scriptura dicit, Ne dixeris, Vade & reuertere, & cras dabo tibi, cùm possis cótinuò benefacere. Audisti pręceptũ nó dis-

De ver. Domi. serm. 59.

Pro.3.

ſerendi vt in alium ſis miſericors:& differendo in te es crude-
Eccle.30 lis.Non debes differre panem daturus,& differs indulgentiam accepturus?Si miſerando alterũ nõ differs, miſerere & animæ tuæ placens Deo. Sed & Gregorius
Orat. de baptiſ. Nazian. Oratione quadam ampliſſimè hoc argumentum proſequitur, eoſque acerrimè inſectatur, qui in ſalutis negotio dilationibus vti ſolent, eaſque omnes rationes, quas illi ſocordiæ ſuæ prætexunt, grauiter refellit; inter cætera hoc afferens, verſutiſſimi hoſtis noſtri hunc morẽ eſſe, vt præſens tempus ſemper ſibi poſcat, Deo futurum: ſibi florem noſtræ ætatis, Deo ſenectutem: ſibi voluptates, Deo corpus effœtum, atque ad omnia inutile. Cui malo vt remedium afferat humanæ vitæ fragilitatem

& incertitudinem nobis velut ob oculos ponit, illudque ostendit, ea semel confecta & decursa, nullam iam procurandæ salutis copiam fore. Qua quidem in re similitudine ea vtitur, quam in huius Carminis fine adhibui, nẽpe exacto nundinarum tempore nullam iam negotiandi facultatẽ esse. Ac propterea etiam atque etiam notanda est ac memoriæ mandanda hęc Augustini exhortatio: O homo qui desideras regnũ Dei possidere, cur fecisti malũ? Dũ potes, emẽda: dũ tẽpus habes, clama ad omnipotentẽ Deũ: dũ datur spatium, luge dũ licẽtia est, pœniteas: festina dũ potes, dũ anima versatur in corpore, dũ adhuc viuis, futurũ remediũ require tibi, priusquã te profũdo absorbeat pelagus, & priusquã te malignus rapiat infernus, vbi nulla

Ser. 40. de Sãct.

datur indulgentia, vbi nullus regreditur ad veniam, &c. Atque huc facit tragica ſanè ac formidabilis hiſtoria, cuius Gregorius Papa mentionem facit, vt oſtendat quàm periculoſum ſit vitæ emendationem nimiùm differre. Erat, inquit, quidam vir nobilis in Valeria prouincia, nomine Chriſorius, vir valde idone⁹, ſed tantum plenus vitiis, quantum rebus, ſuperbia tumidus, carnis ſuæ voluptatibus ſubditus, in acquirendis rebus auaritiæ facibus accenſus. Sed cùm tot malis Dominus finem imponere decreuiſſet (ſicut à religioſo quodam, qui nũc ſupereſt, propinquo illius didici) corporis lãguore preſſus eſt. Qui ad extremum veniẽs, ea hora, qua iam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros & nigerrimos ſpiritus coram ſe

Hom. 12. in Euang. & libr. 4. Dialo. cap. 38.

aſſiſtere,& vehementer imminere, vt ad inferni clauſtra ſe raperent. Cœpit tremere, palleſcere, ſudare, & magnis vocibus inducias petere, filiúmque ſuum, nomine Maximũ, quem ipſe iá monachus monachũ vidi, nimiis & turbatis clamorib⁹ vocare, dicẽs, Maxime curre, Maxime curre, nunquam tibi aliquid mali feci: in fidem tuam me ſuſcipe. Turbatus mox Maximus affuit, lugens & perſtrepens familia conuenit. Eos autem, quos ille inſiſtentes ſibi grauiter tolerabat, ipſi malignos ſpiritus videre non poterãt, ſed eorum præſentiam in cõfuſione, in pallore ac tremore illius videbant. Pauore autem tetræ eorum imaginis huc illúcque ſvertebatur in lectulo. Iacebat in ſiniſtro latere, aſpectum eorum ferre non poterat.

Vertebatur ad parietem: ibi aderant. Cúmque constrictus nimis relaxari se iam posse desperaret, cœpit magnis vocibus clamare, dicens: Inducias vel vsque manè, inducias vel vsque manè. Sed cum hæc clamaret, in ipsis suis vocibus de habitaculo suæ carnis auulsus est. De quo nimirum constat, quia pro nobis ista, non pro se, viderit, vt eius visio nobis proficiat, quos adhuc diuina patientia lõganimiter expectat. Nam illi tetros spiritus ante mortem vidisse, & inducias petiisse, quid profuit, qui easdem inducias, quas petiit, non accepit? Nos ergo, fratres charissimi, nunc solicitè ista cogitemus: ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc quæramus ad bene agendum viuere, cùm iam compellimur de corpore exire.

De Dei iudicio, ac misericordia.

102.

IN geminis Christi pedibus consider quemque
Est opus: vnus nam non satis esse queat.
Spem mihi iudicij pes solus discutit omnem:
Spes veniæ solus pectora lenta facit.
Ergo desidia ne mens secura laboret:
Vel mihi mens nimio fracta timore cadat:
Hoc mihi da quæso, genitor sanctissime, cantem
Semper vt, & veniam, iudiciumque tibi.

SCHOLIA.

In geminis Christi) Ex eo oris osculo, quo in Canticis pia anima frui auidissimè expetit, Bernardus occasionem sumit de duobus aliis osculis differendi, nimirū pedum, ac manuum, per pedes ipsius iustitiam ac misericordiam intelligens. Ait itaque vir sanctitate ac doctrina præstantissimus: Si iam dolore peccati & iudicij timore compangeris, veritatis

Bernar. sermo. 6. in Cant.

iudiciíque veſtigio labia impreſſiſti. Quòd ſi timorem dolorémque diuinæ intuitu bonitatis, & ſpe indulgentiæ cõſequendæ, tẽperas, etiam miſericordiæ pedem amplecti te noueris. Alioquin alterum ſine altero oſculari non expedit. Quia & recordatio ſoli⁹ iudicij in barathrum deſperationis præcipitat, & miſericordiæ fallax aſſentatio peſſimam generat ſecuritatem. Datum eſt & mihi miſero, nonnunquam ſedere ſecus pedes Domini Ieſu, & modo hunc, modò illum tota deuotione amplecti, in quantum me ſua benignitas dignabatur admittere. At ſi quando miſerationis oblitus, ſtimulante conſcientia, iudicio paulò diutiùs inhærerem, mox metu incredibili ac miſerabili cõfuſione deiectus & tenebroſo circũfuſus horro-

re, hoc ſolùm palpitans de profundis clamaui, Quis nouit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuã dinumerare? Quod ſi eo relicto pedem miſericordiæ plus tenere contingeret, tanta è contrario incuria & negligentia diſſoluebar, vt confeſtim, & oratio tepidior, & actio pigrior, & riſus promptior, & ſermo incautior, & omnis denique vtriuſque hominis ſtatus inconſtantior appareret. Proinde magiſtra inſtructus experientia, non iudicium iam ſolum, aut ſolam miſericordiam, ſed miſericordiam pariter & iudicium cantabo tibi Domine. In æternum non obliuiſcar iuſtificationes iſtas. Cãtabiles mihi erunt ambæ pariter in loco peregrinationis meę, quouſq; miſeri-

Pſal. 89.

Pſal. 100.

Pſal. 118

cordia superexaltata iudicio, miseria conticescat, ac sola cantet tibi de cætero gloria mea, & non compungar.

Magno piorum bono calamitates ipsis à Deo immitti.

103.

EST bonus ille obolus, qui nūmum seruat, vt aiunt:
Quæque, caput seruans, vulnera palma capit.
Est bonus hic medicus, qui noxia doctus ab imis
Partibus ad summam pertrahit arte cutim.
Ergo caue melior ne spes te deserat vnquam.
Sæpe licet casus experiare graues
Nam ne forte tumens agitet pia pectora fastus
Vexari patitur corpora sæpe Deus.

SCHOLIA.

Lib 33. Mor. ca. 23. *Est bonus ille obolus*) Gregorius in Moralibus exponens hæc verba Iob, Memento belli, & ne vltrà addas loqui, ad hunc modum loquitur: Deus idcirco sępe bene merentes famulos vel minis impetit, vel flagellis premit, vel oneri-

neribus grauat, vel laboriosis occupationibus implicat, quia mira potẽtia prẹuidet, quòd si quieti ac liberi in tranquillitate persisterent, tentationes ferre aduersarij non valentes, mentis prostrati vulneribus iacerent. Dúm ergo eos foris tolerandis flagellis, vel oneribus occupat, à suscipiendis intus tentationum iaculis occultat. Moris quippe medicinalis est, vt feruorem viscerum sæpè in pruriginem cutis trahat, & plerũque inde interius curat, vnde exterius sauciat. Ita nõnunquam diuinæ dispensationis medicamine agitur, vt exterioribus doloribus internũm vulnus adimatur. Et paulò pòst: Quis nescit quod multo melius sit ardere flãma febrium, quàm vitiorum. Vnde etiam idem Author ideo maxillam Behemoth perforatam

diciait, quia electos Dei, vnde conterit, inde amittit: vnde tentat vt perdat, inde agit ne pereant. Hæc optimi viri verba sunt, alludentis, vt opinor, ad id quod ait
2. Cor. 12. Paulus, Idcirco sibi stimulum carnis datum fuisse, ne ob reuelationum magnitudinem extolleretur.

Eum, qui alteri nocere cupit, sibi ipsi priùs nocere.

104.

LÆdere qui tentas alios, quæ mittis in altum,
In caput hæc recident aspera saxa tuum.
Vrere quo tentas alios, hoc vreris igne,
Quodque paras aliis, hoc peris ipse malo.
Es velut is, qui mixtum aliis letale venenum,
Inscius ipse bibit, fraude perítque sua.
Aut certè instar apis, quæ cæco rapta furore,
Protinus vt stimulum fixerit, ipsa perit.

SCHOLIA.

Lædere qui) Gregorius Nazianzenus in Carmine quodam, hac si-

militudine vtitur, eámque à Dauide mutuatꝰ esse videtur, cuius psal. 7. hęc verba sunt, Conuertatur dolor eius in caput eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descẽdet. At Ioannes Chrysostomus Homilia quadam ponderãs hæc verba Pauli, Si Deus pro nobis, quis cõtra nos? ostẽdit hũc de fidelibus & exactè crucifixis sermonem eiusmodi esse, vt ne is quidem, qui diademate ornatus sit, eum assequi possit. Contra illum enim stant multi, & barbari armati, & hostes exorientes, & corpori insidias struentes, & ex subditis plures insurgentes, & alia id genus infinita: at contra fidelem, & eum, qui diligenter Dei legibus attentus est, non homo, non dæmon, non aliud quicquam stare poterit. Ac proinde idem author paulò pòst

Psal. 7.

Hom. 15. in epist. ad Rom. 8.

exponens hæc verba, Sed in his omnibus ſuperamus propter eũ qui dilexit nos, Hoc, inquit, eſt mirabile, quòd non ſuperamus ſolùm, ſed quod per ea ipſa ſuperamus, per quæ inſidias patimur: nec ſuperamus tantùm, ſed pluſquam ſuperamus, hoc eſt omni cum facilitate, citra ſudores ac labores. Ac mox, vt oſtẽdat quemadmodum impius operam ludit, cùm pios opprimere nititur, verba ea profert, quæ Phariſæi de Apoſtolis vſurpabant, Quid his hominibus faciemus? Nã quod mirum eſt, inquit, id demum eſt, quòd illos, dum detinerent, dum reos haberent, dum vincirent, dũ cæderent, mentis conſiliiſque inopes hæſitabant adhuc, per hæc ipſa manus dantes, ac victos ſeſe agnoſcentes, per quæ victoriam reportaturos ſperabãt. Quò etiã

facit, quod in epiſtola quadam *Epiſt.31.*
ſcribit Ambroſius, de Eccleſiæ perſecutoribus loquens: Nunquã nobis amplius contulerunt, quàm cum verberari Chriſtianos, atque proſcribi, & necari iuberent. Quod etiam ipſe tanto- *Epi.32.*
pere in ſe expetebat, vt cũ à perditiſſimis quibuſdam hominib⁹ grauiſſimum aliquod malũ fruſtra expectaſſet, his verbis vſus ſit, Expectabam magnũ aliquid, aut gladium pro Chriſti nomine, aut incendiũ. At illi delicias mihi pro paſſionis nomine obtulerũt. Sed Athleta Chriſti, non delicias, ſed paſſiones ſuas exigit. Atque eodem modo Gregorius in Moralibus exponens hunc prouer- *Lib. 20. Mor. cap. 22.*
biorum locum, Stultus ſeruiet ſapienti, Stultus, inquit, ſapienti *Prou.11.*
etiam dominando ſeruit, quem ad meliorem ſtatum dominando

prouehit: Sic nonnunquam dominis, pupillis ad diſciplinæ magiſterium ſerui præſunt, terrent, premunt, feriunt: & tamen eſſe ſerui nullo modo deſiſtunt. Quia ad hoc ipſum ordinati ſunt, vt proficientibus dominis etiam feriendo famulentur.

Pſal. 34. *Vrere qui tentas*) Auguſtin⁹ exponẽs hęc Pſalmiſtæ verba, Veniat illi laqueus quem ignorat, & captio quam abſcondit, apprehendat eũ, his verbis vtitur: Tanquã ſi quiſquam veneni calicem prę-paret alicui, & oblitus bibat, & tanquã ſi foueam fodiat in quam inimic⁹ eius in tenebris incidat, & ille oblitus quod foderat, ambulans ea via priùs illuc cadat. Prorſus fratres mei ita credite, ita certi eſtote: nemo malus non ſibi priùs nocet. Sic enim eſſe putate malitiam, quo mo-

do ignem. Incendere vis aliquid aliud? Illud quod admoues, priùs ardet. Nisi ardeat, non incendit. Facula est: hanc faculam apponis, vt aliquid incendat. Nunquid non ipsa facula quam apponis, prior ardet, vt aliquid possit incendere? Malitia autem procedit ex te: & quem priùs vastat nisi te? Quo profundit ramum, lædit: vbi radicem habet, non lædit? Equidem dico quod malitia tua vt alteri non noceat fieri potest: vt autem tibi non noceat, fieri non potest.

Aut certè) Hæc similitudo à Chrysostomo sumpta est, qui homilia quadam his verbis vtitur: Non videtis apem quomodo propter stimulum alicui infixum moriatur? Per hoc animal erudiuit nos Deus, ne *Homil. 10. in 1. ad Thessaloni.*

proximum lædamus. Ipsi enim primi mortem ex eo capiemus. Et illos quidem forsan parum lędemus: ipsi verò non amplius viuemus quemadmodũ neque hoc animal.

De variis afflictionum effectibus.

105.

AD primum è paleis ictum granis exit arista:
Excutit at paleam, fortius icta, leuis
At grano quæ spica caret: nullo icta flagello,
Queis tegitur, paleæ linquere vela potest.
Sic pius aduersis ictus mundum illico linquit:
Tardius ille, minus qui pietatis habet.
Qui vero pietate vacat, non ictibus vllis
Et mundum & somnum deseret ille suum.

SCHOLIA.

Hom. 3. in Mat. oper. imp. *Ad primum è paleis*) Chrysostomus de variis effectibus agens, quos tribulatio pro varia eorũ, in quos incidit, qualitate, proferre solet, hanc similitudinem adducit. Sicut plenum granũ, mox

vt leuiter percussũ fuerit, de palea sua exilit foras: si autem subtile fuerit, tardius egreditur: quòd si vacuum fuerit, nunquã egreditur, sed illic conteritur cum palea sua, & ita cum paleis foras iactatur: sic omnes quidem homines in rebus carnalibus delectantur, sicut grana in palea. Sed qui fidelis est, & boni córdis habet medullam, mox vt leuiter tribulatus fuerit, negligens quæ sunt carnalia, currit ad Deum. Si autem modicè infidelior fuerit, cum grandi tribulatione vix recedit, & vadit ad Deum. Qui autem infidelis est & vacuus, quantumuis contritus fuerit, sicut granum vacuum de palea non egreditur, sic ille de carnalibus rebus & impedimentis mundialibus nunquam egreditur, nec transit ad

Deum,ſed illic in malis conſtitutus conteritur,vt cum infidelib⁹, quaſi cum paleis foras proiiciatur.Atque in eandem ſententiam
Epi. 82. ad Larg. Auguſtinus de hoc extremo hominum genere verba faciens,eos in hac eſſe conditione ſcribit, vt vix vnquam ſanari poſſint. Cùm amatores inquit,ſeculi huius intueor, neſcio quando poſſit eſſe ad eorum animos ſanandos opportuna ſapientia.Quando enim res velut proſperas habent, faſtu reſpuunt ſalubres monitus, & quaſi anilem reputant cantilenã. Quando autẽ in aduerſis agunt, magis cogitant euadere vnde ad preſens anguntur, quàm capere vnde curentur,& vnde perueniãt, vbi angi omnino non poſſint.

De vi humilitatis.

106.

O Deus, ô quantis vita est humana periclis
Subdita! quis tali vitet ab hoste necem?
Quoquo oculos vertam ipse meos, discrimina mille,
Tensa animæ cerno retia mille meæ.
Siue cibos capiam, seu dem mea membra sopori,
Seu quid agam, laqueos subdolus hostis habet.
O Deus, ô quisnam fugiet tot retia? Vano
Mens ea quæ fastu libera semper erit.

SCHOLIA.

O Deus ô quantis) Memoriæ proditum est olim Diuo Antonio huiusmodi quoddam visum cõtigisse, nempe vt repentè aërem totum retibus vndique plenum inspiceret. Cúmque eo viso perterrefactus in hæc verba exclamasset, Heu quis tot retia vitare queat! diuinitùs responsum est, Humilitas. Eodémque pertinet quod Augustinus scribit: Vnde abundat iniquitas? Per superbiã. Cura superbiam: & nulla erit iniquitas. Atq; elegantẽ similitudinem affert de iis morbis, in qui-

Marul. lib. 1. Euang. cap. 3.

Tract. 25. in Ioann.

bus humor peccans non purgatur, vt in visceribus, quorum feruor tantùm sedatur ad tempus, quia causa non tollitur. Quò etiam facit quod ait Cassianus, superbiæ malum tanquam generalem quendam ac pestiferum morbum, non vnum membrorũ partémve eius tantùm debilitare solere, sed solidum corpus lętali exitio corrumpere. Ac proinde meritò Augustinus in epistola quadam his verbis vtitur. Nullã aliam tibi ad capessendam & obtinendam veritatem viã munias, quàm quæ munita est ab illo, qui gressuum nostrorum, tanquam Deus, videt infirmitatem. Ea est autem prima humilitas, secunda humilitas, tertia humilitas. Quibusquidẽ verbis ad illud Demosthenis alludere videtur, qui, cũ ex ipso quęsitũ esset, quid in to-

De inst. cœnob. lib. 12. cap. 3.

Epis. 56.

ta oratoria arte præstantissimum esse censeret, Actio inquit. Rogatúsq; quid deinde, idem iterum, ac tertiò respōdit: hinc videlicet illud indicans, nihil in vniuersa docendi arte esse, quod cum eiusmodi parte comparandum esset. Est autem apud Cassianum pulcherrima antithesis superbię diaboli, & humilitatis Christi, quā ab eo mutuatus fuisse videtur Gregorius libr. moral. 34. cap. vlt.

Bonorum huiusce vitæ solicitudinem impedimento nobis esse, quominus ad cœlum tendamus.

107.

Promissa est nobis tellus amplißima, dulci
Lacte fluens, ad quam nos tuba dia vocat.
At nos, quæ nostra est dementia maxima, cœli
Deliciis terræ pluris habemus opes.
Sic olim Rubeni male-sana mente nepotes,

Pascuáque ẽt multum cùm pecus esset eis,
Languebant animis, nec iam promissa volebant
Ad bona tam pinguis tendere læta soli.

SCHOLIA.

Lib 27. Moral. cap. 10. *Iof.* 3.

Promissa est nobis) D. Gregorius in suis Moralibus eam Scripturę sacrę historiam exponens, in qua refertur quemadmodum tribus Ruben, & Gad, & dimidia pars tribus Manasse, quòd iumẽtis ac pecoribus abundarent, nihil iam curarent Iordanem transmittere, ac terræ sanctæ possessionem adire, his verbis vtitur. Qui iumenta plurima possident, transire Iordanem refugiunt: quia quos multa mundi implicamẽta occupant, habitationem cœlestis patriæ non requirunt. Vnde etiã in Euangelio, illi qui ad eas nuptias, ad quas omnes inuitamur, ire recusant, inter reliquas excusationes suas, hoc quoque cau-

ſantur, Iuga boũ emi, & eo probare illa. *Luc.14.*

Aduerſus falſos noſtri temporis politicos.

108.

ODi, qui fidei teneat cum dogmata ſanæ,
Non tamen is fidei iungere curat opus.
Plus odi, fidei qui ſ pta reliquit auitæ,
Impius & matri perfida bella mouet.
Plus etiam in medio qui cùm verſetur ouili,
Clàm tamen innocuas eſt lupus inter oues.
Omnibus his odi grauius, qui numinis expers,
Nomine prudentis ſe tegit œconomi.

SCHOLIA.

Vt œconomi) Quemadmodum tyrãni nomen quod olim in laude erat, ob eos qui crudeliſſimè ac teterrimè imperium geſſerãt, in odium & inuidiam abiit: ita etiam cõplura alia, velut œconomi vocabulum, quod cùm Paulus etiam ipſe, tum ſibi, tum iis omnibus tribuat, quibus prędicandi Euangelij, adminiſtran- *Naz. Orat. de Athan.* *1.Cor.4.*

dorúmque Sacramentorum cura mādata est, postea tamen in probrum atq; infamiam ob eorum ignauiam, vel potius perfidiam, cessit, qui fidei orthodoxę dogmata apud auditores malè de religione sentientes liberè profiteri minimè audebant, atque interim Dauidis authoritate abutebantur, qui sermones in iudicio disponendos esse monet (οἰκονόμεῖν autem in græco est) hoc est non temerè nec apud quoslibet de grauissimis rebus disserendū.

*Psal.*111

Quod etiam nostra tempestate politici vocabulo contigisse videmus, quod cùm per se prçclarū & illustre sit, eúmque significet, qui in publicarum rerum administratione prudenter se gerit, consiliáque sua omnia ad communem vtilitatem dirigit, quoniam tamen quidā, pro eo quòd

Ecclesiæ incolumitatem & quietem, velut cynosuram quandam propositam ante oculos habere debebant, contrà Ecclesiæ gerendæ rationem ad temporalem politiam exigere & inflectere studuerũt, atque interim, vt specioso nomine turpissimum institutum fucarent, politici & haberi & dici voluerunt, idcirco factum est, vt apud multos infamiam sibi vox ista conflarit. Nec sanè immeritò. Hinc enim velut quędã adiaphoria existit, per quam eò tandem homines adducuntur, vt de Catholica religione tãtum dumtaxat suscipiendum sibi putent, quantum cum publica pace, ac sine vllo dissidiorũ ac nouarum rerum periculo suscipi possit. Vix porrò exprimi vllis verbis potest quantum huiusmodi politici optimis, animíque magnitudine

præſtantibus, veréque antipoliticis Epiſcopis moleſtiæ olim ac turbarum exhibuerint. Hoc enim ipſis obiiciebant, eos peruicacia ſua, rixandíque libidine, diuina omnia atque humana peruertere, quòd de controuerſis fidei articulis ne tantulùm quidem ſibi extorqueri paterētur, nihil paci, nihil publicæ concordiæ dare ſuſtinerent: nec pio zelo ſed ſolo contendendi ſtudio aduerſum Arianos ferri, à quibus non niſi in exiguis, paruíque omnino momenti rebus diſſiderent. Verùm nullis huiuſmodi calumniis atque obtrectationibus fortiſſimorum antiſtitum conſtantia frangi ac debilitari potuit: quippe qui acerbiſſima omnia priùs perpeti mallēt, quàm vel literulam duntaxat vnam concedere, quæ ad comprimenda omnia diſſidia ab

ipſis petebatur. Quaquidem in re Chryſoſtomus liquidò oſtendit in fidei negotio nihil tam leue eſſe, quod ſine nefario ſcelere aduerſariis concedi queat. Paulúmque ipſum profert, qui de quibuſdam articulis, nonnullorũm opinione leuibus fortaſſe atque exigui ponderis, hoc eſt, de Circunciſione & dierum obſeruatione tantas tragœdias excitat, vt id totius Euãgelij ſubuerſionem eſſe dicere minimè vereatur. Atque eodem modo Baſilius apud Theodoritum cum Modeſto Valentis præfecto colloquium habẽs his verbis vſus eſſe ſcribitur. Qui ſunt in ſacris literis educati, ne vnam quidem ſyllabam diuinorum dogmatum prodi ſinunt: ſed pro eorũ defenſione, ſi opus ſit, nullum non mortis genus libenter amplectuntur.

Cõment. epiſt. ad Gal.

Lib. 4. Hiſtor. cap. 17.

Dei gratiam, nisi pulsis vitiis, excipi non posse.

109.

Gratia parca Dei non est: sed prodiga sese,
Si vacua inveniat pectora, fundit eis.
Cor vitiis purga, sit aceti pectus inane:
Protinus æthereus proluet ora liquor.
Ipse cados affer vacuos: oleúmque repente
Influet, & subitas conciliabit opes.
Nam vacuis vasis vt cœperis ipse carere,
Non, tibi qui stillet, iam liquor vllus erit.

SCHOLIA.

Hæc ego dum veterum.) Tãtum, inquit Augustinus, nos exercet sanctum desiderium quantũ desideria nostra amputauerimus ab amore seculi. Exinani quod implendum est. Bono implendus es: funde malum. Puta quia melle te vult implere Deus. Si aceto plenus es, vbi mel pones? Fundendum est quod portas vas: mundandum est ipsum vas. Hæc Augustinus. Quibus non dissimile est id quod epist. 1. scribit Basilius:

Ita demum cor præparatur, cum eæ doctrinæ dediſcuntur, quæ praua cõſuetudine ſedem in ipſo occupauerunt. Nam neque in tabulis cereis ſcribere poſſis, niſi prius literas induxeris, quæ antè ſcriptæ fuerunt. neque animæ priùs diuina placita accommodaris, quàm anticipatas opiniones ab ea exemeris.

Ipſe cados affer vacuos.) Bernardus ſerm. 2. de Aſcẽſ. tepiditatem noſtram hinc naſci ait, quòd noſter affectus. i. voluntas noſtra nondum purgata ſit. Amant, inquit, in carne ſua terrenas conſolatiũculas. Inde eſt quòd rarò affectiones ſuas dirigunt in Deum, & eorum compunctio non continua, ſed horaria eſt. Impleri autẽ viſitationibus Dei anima non poteſt, quæ his diſtractionibus ſubiacet. Et quantò magis illis

euacuabitur, tantò ampliùs istis implebitur: si multum, multum, si parum, parum. Vel, si magis probas, nũquam istæ illis misceri poterũt: quia vbi vasa vacua non inuenit, oleum stare necesse est, nec mittũt vinum nouum nisi in vtres nouos, vt ambo cõseruẽtur. Si enim Apostoli adhuc carni Dominicæ inhærẽtes, quæ sola sancta, quia sancti sanctorum erat, spiritu sãcto repleri nequiuerũt, donec tolleretur ab eis, tu carni tuæ, quæ sordidissima est, astrictus & conglutinatus, illum meracissimum spiritum te posse putas suscipere, nisi carneis istis cõsolationibus funditus renunciare tentaueris? Eodémque modo serm.6. de eod. festo ad hunc modum loquitur: Profectò nec auarus nec inops est gratiæ distributor, sed vbi vasa vacua desunt,

ſtare oleũ neceſſe eſt. Vndique ſe ingerit amor mũdi cũ cõſolationibus, imò deſolationibus ſuis. Obſeruat aditus, per feneſtras irruit: mẽtem occupat: ſed nõ eius qui dixit, Renuit conſolari anima mea: memor fui Dei & delectatus ſum. Pręoccupatum nempe ſecularibus deſideriis animũ delectatio ſãcta declinat: nec miſceri poterunt vera vanis, æterna caducis, ſpiritualia corporalib⁹, ſũma imis, vt pariter ſapias quæ ſurſum ſunt & quę ſuper terram.

Vitam ſanctam plus terroris habere, quàm veræ aſperitatis.

110.

DVra Deus iubet Abrahamo: quid durius vnquã
Eſſe queat, ſobolem quàm iugulare ſuam?
Nec tamen, ad mortem promptus licet ille, necatur:
Verùm aries madidam ſanguine reddit humum.
Cum tibi vox igitur varios diuina labores

Proponit, tibi cum nil nisi tricte canit:
Ne timeas nam non morietur vera voluptas:
Sed tibi quæ pestem diro cupido parit.

SCHOLIA.

Dura Deus iubet) Bernardus super his Euangelij verbis, Ecce nos reliquimus omnia &c. exponens hęc verba Christi, Tollite iugum meum super vos, his verbis vtitur: Mira nouitas, sed eius qui omnia noua facit. Iugũ tollens inuenit requiem, relinquens omnia centuplum habet. Nouerat hoc & ille, nimirũ homo secundum cor Dei, qui ei loquebatur in psalmo, Nũquid adhæret tibi sedes iniquitatis qui fingis laborem in præcepto? An non fictus in præcepto labor, onus leue, suaue iugũ, crux inuncta? Sic & olim quidem Abrahæ dictum est, Tolle filium tuum quem diligis Isaac, & offeres mi-

hi eum in holocaustum. Labor fictus est in præcepto. Oblatus siquidem Isaac, sanctificatus est nō mactatus. Et tu igitur si vocē Domini audieris intus in animo, & dicatur tibi vt offeras Isaac (id est gaudium, seu risum) fideliter & constanter obedire ne timeas. Quicquid affectio propria iudicet, secur⁹ esto. Nō Isaac, sed aries morietur. Non peribit tibi lętitia, sed contumacia, cuius vtique cornua vepribus hærent, & sine punctionibus anxietatis esse non potest. Tentat enim te Dominus tuus: nec mactabitur Isaac vt opinaris. Viuens viuet: sed eleuatus est vtiq; super ligna, vt in sublimi gaudeas, nec in carne propria, sed in cruce Domini glorieris: per quem nimirum crucifixus & ipse es, sed crucifixus mundo: nam ei viuis.

Oratio ad Deum

HÆc ego dum veterum relego monumenta parētum,
Ex variis rapui floribus, instar apis:
Vt desiderio Christi mens ægra medelam
Inueniat, gemitus & leuet ipsa suos.
At tu da quæso, genitor sanctissime, vita
Vt mea cum scriptis congruat vsque meis.
Neue, Vriæ in morem, stolido mihi scripta ferantur,
Quæ tandem æternæ sint mihi causa necis.

SCHOLIA.

Neue Vriæ in morem) Gerson in lib. de Consolat. Theolog. pros. 4. eos, quorum.

SIMILIVM ELENchus, scitè & elegāter accommodatorum: numero folium, litera A priorem, B alteram indicante pagellam.

A.

SIMILIVM FINIS.

INDEX RERVM ET VERborum, quæ hac elegante ac perutili cotinentur anthologia : priore numero folium, altero pagellam indicante.

A

B

C

D

E

F

G

H

I

L

M

N

O

P

S

Scientia

T

V

Finis index rerum.

